

Bitoma ba Batoma Maphoꝛ ma etatele

Mokomi n̄wa mokanda mumu eli Luka. Eli nde na yo mokomi n̄wa Simo Elaa eya iyato.

Tata mokolo n̄waa baa Yesu o ikolo, baekosi tebakulaka mowene. Kasi yo abaka nde onte ya b̄e pho Bolobo phabaka bobasungye: Ebe batoma (Petelo, Yoane...) na basungyi ba b̄e sambo (Etieni, Filipe...) na ebe Polo.

Maloba ma Yesu (1.8) mateya ndemgye ekyebengame maphoꝛ:

- Bitoma 1.1-26: Yesu apha batoma mitindo, ambi na bateya Bolobo Bosantu. Baosi moolongwa wa Yudas
- Bitoma 2.1-8.3: Baekosi banyangosi Simo Elaa o Yelusame
- Bitoma 8.4-12.25: Baekosi banyangosi Simo Elaa o mokyisi mobimba n̄wa Bayuda na o Samaliya
- Etee 13.1-28.31: Etoma ya Polo o nkyisi ili o mokukulu n̄wa maa manene ma Meditelane n̄n̄o o Loma
- Bitoma 13.1-14.28: Imbanga sa ntubo sa toma Polo
- Bitoma 15.1-35: Bakonzi ba Ingomba baanga o Yelusame

Yesu aikyesi batoma mbunu ya Bolobo Bosantu

¹ Nw̄ebi na nga, Teofili, o buku pha nga pha ntubo, naeyimolaka maphoꝛ maso makyelaka Yesu na maateyaka yo, ² n̄n̄o mokolo mowa n̄wa phe yo batoma baoloko yo mibeke na nzela ya Bolobo Bosantu, n̄n̄o wabaa yo o ikolo. ³ Sima ya iwa se, onte ya nkolo mako

mane, amiwɛninyaka na ɔ́ɛ phɔ ya ibateya ofokye ali na ɔmɔɔ. Akulaka ɔakyelela bilekyesako biikye, aɔbaimolaka na maphɔɔ ma ɔkokonzi pha ɔwaphongo.

⁴ Mokɔɔ mɔɔɔɔ ɔabaka ɔaze yo na ɔɛ, amba ya wɔɔ na ɔ́ɛ yokye: «ɔɛ sa mana o Yelusaleme, oziyaka mbunu eya eyikyelaka Tata. Mbunu me, eya eimolaka nga. ⁵ Yoane aɔatisaka ɔato na maa, kasi ɔ̀ɛ, sima ya ɔana nkɔɔ, wamɔbatisama na Bolɔɔ.»

Yesu abaa o ikolo

⁶ ɔɔɛɛ, waba ɔ́ɛ ɔaanga, ɔatoma ɔaesi ya motuna ɔɛkye: «Nkolo, imbɛɛ me sango sisi, sasmobuyisa we Isalayɛɛ ɔkokonzi phe?» ⁷ Yesu amba wɔ na ɔ́ɛ yokye: «Tosengyesi iyeba bileko na imbɛɛ sa ɔngya Tata na ɔkokonzi phe mampenza. ⁸ Kasi ɔ̀ɛ, wamozwa mwiya ɔwaka Bolɔɔ ɔwa moeutela, emba wamoba manzoka ma nga o Yelusaleme, o Yuda mobimba na Samaliya, tee nɔɔ o mbomela ya mokyisi.» ⁹ Sima ya ɔwɔkye ɔabona, Yesu aesi ya baa o ikolo o miyo ma ɔɛ. ɔɔɛɛ, ipata ɔɔɔɔ siesi ya moziɔa, ɔ́ɛ sa kula mowɛɛ. ¹⁰ Waba ɔ́ɛ ɔaikasi ilamamala ɔakyeke ɔo okokyɛ yo, ikyeka ɔoɔo, ɔampele ɔabale ɔalati bitobu bitane ɔaesi ya ɔatɔkɔɛɛ. ¹¹ ɔaesi ya wɔ na ɔɛ, ɔɛkye: «Bato ɔa Galileya, ɔ̀ɛ oikasi otɛmi wawana kokyekye o ikolo phɔ ya'ye? Yesu me, obaa o ikolo o miyo ma ɔ́ɛ, amokula ya nde ɔmɔ ɔo omowɛɛkyi ɔ̀ɛ ibaa o ikolo.»

Mooɔngɔ wa Yudasi

¹² ɔɔɛɛ, ɔatoma ɔaesi ya mana o ngomba ya nzete ya Olive, ɔabuto o Yelusaleme. Itakye sa ngomba me na Yelusaleme saɔaka kilometɛɛ yɔɔyɔ. ¹³ Waakoma ɔ́ɛ o Yelusaleme, ɔakyeke baa o etee ya ingambi eya ikolo, eyamelekye ɔ́ɛ izala. Yaɔaka Petelo, Yoane, Zake, Andele, Filipe, Toma, ɔatelemi, Matiye, Zake ɔwana wa

Alafa, Simo moambelesi wa mokyisi nwe na Yuda ηwana wa Zake. ¹⁴ Βέε βασο, ndondo yονoyο, βamiambyaka o ibονδελε nkολο iso, na ndambo ya βabasi: Maliya, nyango wa Yesu, na βasii βa Yesu.

¹⁵ Mi nkολο με, βaekosi βaanganaka elele yονoyο na βato phενεφθε munkama mbuka mako mafale. Petelo aesi yakye tεμε onte ya βε, amba wο yokye: ¹⁶ «Βεβι, elaa obokye maphοο maimolaka Βολοβο o makomi makokysame. Aimolaka maphοο με na munoko ηwa Davidi phο ya Yudasi owa butwaka ikamba βato βakyekye akya Yesu. ¹⁷ Phο abaka mονομο na βanga, azwaka se iyalo sa etoma na βanga. ¹⁸ Moto με aombaka mokondo na βaphalanga βaamuumaka na βέε phο ya βobe phakyelaka yo. Atokoβο na moto, ibu se siwaye, nkundu ye iso inyango. ¹⁹ Βato βασο βa Yelusaleme βaokaka simo με, βaphεkye mokondo με nkombo na munoko ηwa βέε obokye: “Akεledama.” Kyelukye iwο obokye: “Mokondo ηwa malongo.” ²⁰ Na o buku pha Meembo βakoma obokye:

“Ingambi se sialangane,
na moto mονομο sa sizala.”

Βakula na koma obokye:

“Moto mosuu akpe etoma ye.”

²¹ Yango μενα onte ya βampele βασο βaanganaka na βanga imbele sisο sabaka Nkolo Yesu kanyolo katoko na βanga, ²² tata na βatisimo ya Yoane nονο o mokolo ηwaamumanya βέε onte ya βanga: Esengyesi obokye mονομο onte ya βέε abutwe ne nzoka ya ikundwa se elele yονoyο na βanga.»

²³ Βοβελε, βaesi ya tokolo βampele βabale: Zozefu okobangye Βalasaba, βamobokyaka nkombo esuu ya Yusutu, na Matiasi. ²⁴ Emba βamba ya βονδελε βοβο: «Iwe, Nkolo, okoebe mandondo ma βato βασο, oloteya

moto oosi we onte ya hato habale haba, ²⁵ pho aolongo o etoma, o elele ya hotoma ele Yudasi pho ya ikye o elele ye mampenza.» ²⁶ Bobele, hamba ya maa mbebe, mbebe ya mba longya Matiasi, emba haamba mohakya o motango hwa hatoma iko mbuka monomo.

2

Iya sa Bolobo

¹ Wakoma nkolo mako matano, haekosi haanganaka baso elele yonyo. ² Mbala yonyo, toko yonyo euti o ikolo ndokolo lokyito la eweele ekusi elambisinye ingambi sisu saazalaka be, ³ bobele, haesi ya wene ndee ya nwinya ikabaa, itemi o ikolo sa monomo na monomo na be. ⁴ Emba bee baso hatondaka na Bolobo. Emba hamba butwa iwo na noko suu bo waba phekye Bolobo maloba ma iwo.

⁵ Bayuda habaka o Yelusaleme, hampele haatosa hwapongo, na mabota maso maali o mokyisi. ⁶ Waokana toko mena, hato haikye haesi ya kye angana wamo. Bakamwaka na hoikye pho haba habaokye moto na moto na munoko nwe hwa lombo. ⁷ Bawenekye inganga, hakamwaka, hamba wo bekye: «Taakyeka, yango hato baso hawo haba teli hato ha Galilea? ⁸ Ka ndengye'ye monomo na monomo onte ya banga kabaokye na munoko nwe hwa lombo? ⁹ Onte ya banga, hana hauta o nkyisi ya Parte, Medes na Elamite, hato ha Mezopotami, ha Yuda na ha Kapadose, ha Pontis na ha nkyisi ya Azi, ¹⁰ hato ha Friji na ha Pamfili, ha Ezipito na ha mokyisi hwa Libi phenephe na sirene na hato hauta o Loma, ¹¹ baso, ebe Bayuda na hato ha Loma hamibuya Bayuda, hato ha kelete na ha Arabi, tobaokye banga baso, haimole bitoma binene ha hwapongo na noko ya banga ya lombo!» ¹² Bee baso hawenekye inganga bibi

ḥamakamakye ḥambe wṓṓḥ ḥḗkye: «Eye kyelukye iwṓ ḥo?»¹³ Kasi ḥaayṓḥḥ ḥabaḗkyḗkyḗ ḥḗkye: «Balangyi malḗku!»

Iteya sa Petelo

¹⁴ ḐḐḐḐḐ, Petelo aesi ya tḗmḗ yo na ḥḗbi nḗ ḥatoma iko mbuka mṓṓṓṓṓ, amba ya tomba ḡwḗsi, amba ya wṓ na ḥḗḗ yokye: «Ḑḗḗ ḥato ḥa Yuda na ḥḗḗ ḥato ḥaso ḥaazale o Yelusaleḗḗ, sṓsṓṓ na ḥolaa lowṓ loolekane emba ola itoo ookye malṓḥa ma nga. ¹⁵ Ḑato ḥaba teḥaikyi langa malḗku ḥookoumunya ḥḗ, phṓ totaa ḥa naino nde o ngonga eya iyato eya moo; ¹⁶ kasi eye kyekokyisame yaawṓḥḥ moimosi Yowḗḗ: ¹⁷ “ḡwaphongo yokye:

Kyeka maphṓṓ maamoya o nkṓṓṓ ya suka:

Namunyangolela ḥato ḥaso Ḑṓḥḥṓ pha nga,
ḥana ḥa ḥḗḗ ḥa ḥampele na ḥa ḥabasi ḥamṓḥa ḥaimosi,
ḥanzenga ḥa ḥḗḗ ḥamowḗḗ na ndṓṓṓ,
ḥananga ḥa ḥḗḗ ḥamolṓṓṓ mandṓṓṓ;

¹⁸ ḗḗ, mi ḥato ḥa nga ḥa etoma,
na ḥa ḥampele na ḥabasi,
mi nkṓṓṓ mḗ,

namunyangola Ḑṓḥḥṓ pha nga,
emba ḥamṓḥa ḥaimosi.

¹⁹ Namokyela bilekyesako o ikolo na o se;
na malongo, na ḡwenya na ipata saa zunguu.

²⁰ Moo ḡwamobutwa enzṓṓṓṓ;
ḥokombe phamobutwa malongo.

O ḥoo pha ṓḥokye mokṓṓṓ ḡwa Nkolo moyee, mokṓṓṓ
munḗḗḗ na ḡwa nkyḗḗḗ.

²¹ Emba moto munsṓṓ owamṓḥanga nkombo ya Nkolo,
amobika.”»

²² «Ḑato ḥa Isalayḗḗ, okyemela maphṓṓ mama: Yesu,
moto wa Nazaleḗḗ, moto owa ewḗḗḗḗḗḗḗ ḡwaphongo

ƒokonzi phe na bilekyesako ndengye na ndengye onte ya ƒeƒe, ƒo koloeƒe ƒeƒe mampenza. ²³ Moto me, ƒo wameka ƒwaphongo o ƒwango nwe na ƒoeƒakye phe, ƒeƒe wamoambya o maƒoko ma ƒato ƒabe oƒokye ƒamoƒakye o ekulusu. ²⁴ Kasi ƒwaphongo amokundola, amumanya o ƒolosi pha iwa, pho iwaa tesabaka na mwiya ƒwa imoakya ƒoƒele. ²⁵ Na Davidi awoko pho ye, yokye: “Imbele siso nawenekye Nkolo atemi o ƒoo pha nga, pho ali o ƒolo pha nga pho nga sanyingana.

²⁶ Yango mena, ndondo ya nga eli na nkyisa, na lolee la nga lokumbe na nkyisa ƒoikye;

na nzoto ya nga ili na molemo,

²⁷ pho otoikye molimo ƒwa nga o mokyisi ƒwa ƒawe, otoolɛ na nga moto wa we, oƒokye nzoto ya nga ipholo o mooto.

²⁸ Onteye manzela ma ƒomoo,

ifa sa we na nga elele yonyo simpe nkyisa.”»

²⁹ «ƒebi na nga, naewole saasa pho ya nkoko Davidi oƒokye awa, ƒamokunda. Na mooto nwe moli nono lololo onte ya ƒanga. ³⁰ Kasi yo, abaka moimosi, aƒaka na oƒokye ƒwaphongo amolakyelaka oƒokye amozasa monomo na ƒankoko ƒauta o ibu se o eziye ya ƒokonzi;

³¹ awenekye phanza ikundwa sa Klisto, emba pho ye awoko yokye: Teƒaikaka mole o mokyisi ƒwa ƒawe na nzoto ye teyaikaka pholo o mooto. ³² Yesu me, ƒwaphongo amokundola, ƒanga ƒaso toli manzoka.

³³ Waabaa yo o eoko ya ƒoloo ya ƒwaphongo, amba zwa na Ango Bolobolo pha molakyelaka yo; emba yo amba ƒonyangola, ƒoko wene ƒeƒe na ƒookokye ƒeƒe ƒofo.

³⁴ Davidi, otowaika baa o ikolo, ana wo yokye:

“Nkolo ƒwaphongo awo na Nkolo ya nga yokye:

Yaka ya zale o ƒoloo pha nga,

³⁵ tee nɔnɔ wamobuya nga ɔanguna ɔa wɛ ekyitele ya makolo ma wɛ.”

³⁶ Bato ɔaso ɔa Isalayɛɛ ɔaɛɔe na ɔolaa oɔokye: Ɔwaphongo amokyela Nkolo ná Klisto, nde ona Yesu owabakaka ɔɛɛ oekulusu!»

Baanosi ɔa eɔandele

³⁷ Waaoka ɔɛɛ maphɔɔ mamana, mandondo ma ɔɛɛ temabaka ɔose. Baesi ya wɔ na Petelo na ɔatoma ɔayɔkɔ ɔɛkye: Ɔɛbi na ɔanga, tokyele ɔo? ³⁸ Petelo amba ɔabuyisa yokye: «Ɔongola ntema ya ɔɛɛ: Mɔnɔmɔ na mɔnɔmɔ na ɔɛɛ aɔatisame na nkombo ya Yesu Klisto phɔ alimbisame na masumu mɛ, emba wamozwa ikaɔo sa Ɔoloɔo pha Ɔwaphongo. ³⁹ Phɔ mbunu mɛ eli phɔ ya ɔɛɛ, na ɔana ɔa ɔɛɛ na ná ɔato ɔaali itakye, ɔaso ɔaamoɔanga Nkolo wa ɔanga Ɔwaphongo.» ⁴⁰ Na maloba masuu, Petelo aɔaimolaka na maphɔɔ masuu na iɔalenza yokye: «Omibikya, onte ya yoo eyaɔtɔnɔ eye!» ⁴¹ Bato ɔaanolaka iloba sɛ ɔazwaka batisimo. Mokolo mɛ, ɔato ɔaabakyisamaka o motango Ɔwa ɔaanosi, ɔakomaka phɛnɛphɛ na nkoto iyato.

Ingomba sa eɔandele

⁴² Ɔɛɛ ɔaso ɔalendelaka iɔenga mateya ma ɔatoma na iɔa elele yɔnɔyɔ ndokolo ɔato ɔa iɔota, na ite-nana ipa na ná maɔodesi. ⁴³ Ɔɛɛ ɔaso ɔawɛnɛkye ɔɔɔo phɔ ɔatoma ɔakyelaka bilekyesako ndengye na ndengye. ⁴⁴ Bato ɔaso ɔaabutwaka ɔaanosi ɔabutwaka moto mɔnɔmɔ emba ɔaangiyaka mbolo ya ɔɛɛ iso elele yɔnɔyɔ. ⁴⁵ Ɔaungyaka manzabi ma ɔɛɛ na mbolo ya ɔɛ, phɔ ya ikaɔa ɔana ɔaphalanga onte ya ɔɛɛ ɔaso, kokokana na ɔosenga pha moto na moto. ⁴⁶ Mokolo na mokolo, ɔalendendalaka ikye o Ingambi siinɛnɛ sa losambo, ɔakyɛsɛkyɛ mapa o mangambi ma

ḡḡ, ḡakaḡaka ntoma na nkyisa na ná ndondo yḡḡḡḡ.
⁴⁷ ḡakumbelaka ḡwaphongo emba ḡato ḡaso ḡaḡaka
 ḡaḡayambe na ḡolaa. Emba Nkolo akyinzaka mokḡḡḡ na
 mokḡḡḡ o ingomba ḡato ḡaabikaka o ingomba.

3

Etuku yḡḡḡḡ ebiky

¹ Petelo na Yoane ḡakyeḡye iḡye ḡḡndele o Ingambi
 siinene sa losambo, yaḡaka wa ngonga eya iyato eya
 nkḡḡḡḡ. ² Bamba yaa na lele mḡḡḡḡ owa ḡaka
 etuku tata iḡotama se. Nḡḡḡḡ iso ḡaḡaka ḡamozasa
 o munḡḡḡ ḡwa Inganbi siinene sa losambo siḡangye
 ḡe Moziḡo Molaa phḡ aongakye ḡaphalanga oka ḡato
 ḡaso ḡaayanyḡḡ omḡ. ³ Lele mḡ, wawene yo Petelo
 na Yoane ḡalukye inyḡḡḡ o Ingambi sinene sa losambo,
 aesi ya ḡaonga ḡaphalanga. ⁴ Emba Petelo na Yoane
 ḡamba molembetela, Petelo amba ya wḡḡ ne yokye:
 «Olokyekye» ⁵ Lele mḡ amba ḡakyeḡa, phḡ aumunyaka
 izwa na ḡe ḡwana ekpele. ⁶ ḡḡdele Petelo aesi ya
 wḡ ne yokye: «Wolo ná ḡaphalanga, sili na yango; kasi
 eli na nga, naephḡ yango: Na nkombo ya Yesu Klisto
 moto wa Nazalḡḡ, tambula!» ⁷ Emba amba ya mophila
 mi ebokḡ eya ḡoloo, amoinosi. Mina wamḡ, makolo na
 makyḡḡ matuto. ⁸ Moto mḡ aesi ya ngbika, atemi, abuto
 itambula. Amba ya nyḡḡḡ na ḡe o Ingambi siinene
 sa losambo, abuto iḡyemitambula, kakyemingbika bibi
 kakumbele ḡwaphongo. ⁹ ḡato ḡaso ḡaamba mowene
 katambule kakyemikumbela ḡwaphongo. ¹⁰ ḡamoeḡaka
 obokye eli yo moto owaḡaka kazale phḡ ya iongaka o
 Moziḡo Molaa ḡwa Ingambi siinene sa losambo. Emba
 ḡato ḡailaka, ḡakamwaka na lowḡḡ lamoyelelaka.

Petelo kateya o Ingambi siinene sa losambo

¹¹ Waaba moto me saika Petelo na Yoane itakye, bato baso bayakaka angana wali bée na ikamwa o mokpengba nwa Salomo. ¹² Waawene Petelo babona, aesi ya wo na bato me, yokye: «Bampele ba Isalayele, pho ya'ye kokamwe na lowo lolo? Pho ya'ye kololembetele, ndokolo naa banga totambuse moto oyo na mwiya banga naa na ngongo ya banga? ¹³ Nwaphongo wa Abalayama, wa Izaka na Yakobo, Nwaphongo wa baango ba banga, apha mosali nwe Yesu ngambo, yo owa ungyaka bée na owa lekye bée o boo pha Pilata owa kpaka meko obokye kamokandole. ¹⁴ Kasi bée walekye moto o mosantu na owa bosembo, wamba onga obokye baekandolele mobomi nwa bato. ¹⁵ Mokonzi nwa bomoo owa boma bée. Nwaphongo amokundola o bawe, banga toli manzoka ma lowoo me. ¹⁶ Pho ya ianola nkombo ya Yesu, nkombo me esi ya kuya moto okowene bée na okoebe bée oyo; emba ianola siute na Yesu simophe nzoto bokusi o miyo ma bée baso.»

¹⁷ «Yango mena, bebi, naebe obokye wakyelaka babona pho ya boebakye phe, nde ya bakonzi ba bée. ¹⁸ Nwaphongo akokye nde bomoo maphoo mawoko yo phanza na nzela ya baimosi baso obokye Klisto amunyokoo. ¹⁹ Bongola motema ombe butwela Nwaphongo, pho masumu ma bée ma malimbisame: ²⁰ Emba imbélé sa iema saamoephé Nkolo samoya, waamotoma yo Klisto owa emekyela yo, yo Yesu. ²¹ Iyo asengyesi iikala o ikolo noko imbélé sa mokokyisama maphoo maso maawoko Nwaphongo namunoko nwa baimosi basantu bakalakala. ²² Mose phanza awoko yokye:

“Nkolo Nwaphongo wa bée,

amoetomela moimosi monomo onte ya bée boli nga;

waamooka o maphoḥo maso ma moewole yo.

²³ Emba moto munsḥo owamoba saoka moimosi mḥona, etakule ba onte ya bato, baamoboma.” ²⁴ Emba baimosi basḥo tata na Samwele na basḥo baya o sima ye, mḥonḥo na mḥonḥo awḥokḥo phḥo ya iimola nkḥolo me ili banga iye. ²⁵ Eli bḥe bana ba baimosi na baa sangola eya kyelaka ḥwaphongo na baango ba bḥe, waawḥokḥo yo na Abalayama obokye: “Phḥo ya bankḥokḥo ba we, maḥota masḥo ma mokyisi mamopambolama.” ²⁶ Eli phanza phḥo ya bḥe, ḥwaphongo atḥokḥolo Mosali nwe, amba motoma iepambola phḥo ya iemanya moto na moto o maphoḥo me maabe.»

4

Petelo na Yoane bakye amba o ikyita sinene

¹ Waaba Petelo na Yoane bata ba iwḥonḥo na bato, bhanganga ba ḥwaphongo na mokonzi ḥwa babanze ba Ingambi siinene sa losambo na ba-Sadukayi baesi wali be. ² Babaka na yḥo iikye ya ibawene bateya na iimola ikundwa sa bawe bo wakundwa Yesu. ³ Baesi ya baakya, bakye banyosa o bolokḥo nḥonḥo yana phḥo ya but-waka nkḥokḥolo. ⁴ Bato baikye baokaka Iloba, baanolaka motango ḥwa bḥe ḥwa komaka phenephe na koto itano.

⁵ Waakoma yana, bakonzi, bankumu na bateye ba Mibeko baanganaka oli bḥe o Yelusaleme. ⁶ Yabaka Ana, nganga ya ḥwaphongo o munene, Kaifa, Yoane, Alegizandele na bato basḥo baa ibota sa nganga o munene. ⁷ Baesi ya teye Petelo na Yoane onte ya be, babuto ibatuna bekye: «Na mwiya iye na ná nkombo iye, bḥe wakyela lowḥo lalona?» ⁸ Emba Petelo atondi na Bolobḥo pha ḥwaphongo, amba wḥo na bḥe yokye: «Bakonzi ba

hato na hankumu, ⁹ bo banga lolu balosambisa pho tokyesi moto wa bolosi lowo lolaa, obokye toimole na ndengye moto mona azwe bolaa, ¹⁰ oebe na bolaa bēe baso na hato ba Isalayele obokye, eli na nkombo ya Yesu Klisto, moto wa Nazarete, owa bakaka bēe o ekulusu, ηwaphongo amokundola onte ya bawe, emba eli nde o nzela ye, moto ootemi o boo pha bēe oyo abikiyi. ¹¹ Yo ali

“ibanga sa tiyolaka bēe batongyi ba mangambi, siibuto ibanga siiphisi ingambi sisu.”

¹² Lobiko loli nde na nzela ye, kasi na mosuu phe, pho nkombo esu teeli o munse mumu eya phe bēe hato eekokyi ilophe lobiko.»

¹³ Waaba bēe hawene ianola sa Petelo na Yoane, na waebaka bēe obokye hali hato hata haika ekola na hato pha, bakamwaka, emba hamba eba obokye hato me habaka elele yonyo na Yesu. ¹⁴ Kasi waaba bēe hawene moto obikiyi, atemi phenerphe na be, tebakulaka zwa na lowo la ibuya. ¹⁵ Bobele, haesi ya ambya mofeko ηwa ibatoko o elele ekyeangane bēe iwō mapho, hamba butwa iwō onte ya be, ¹⁶ bekye: «Tomokyela bo na hato haba? Pho waeba saa na hato baso haazasi o Yelusaleme obokye nde eyakolo elekyesako ekyelami na maboko ma be. Tolokokyi ieyangana. ¹⁷ Kasi pho ya obokye simo me sanyangwa oka hato baso, tobakatele, bēe sakula wo na nkombo me ebe naa na moto nza.»

¹⁸ Bobele, haesi ya habanga, habakatesi na bokusi obokye bēe sakula wo ebe iteya na nkombo ya Yesu. ¹⁹ Kasi Petelo na Yoane haesi ya babuyisa bekye: «Bee mampenza otene bolombe bo eli phe obokye: Banga toeyokye ndee tookye nde ηwaphongo. ²⁰ Pho ya banga tolokokyi ile iteya mapho maawenekye banga na miyo ma banga na maaokaka banga na matoo ma banga.»

²¹ Bamba kula ḥakatela, emba ḥamba ḥale pho tebaikaka zwa malondo ma iḥakanga. Pho ḥato ḥaso ḥakumbelaka Ḥwaphongo pho ya lowoḥo lalekanaka. ²² Moto owa bikaka na mwiya ḥwa Ḥwaphongo aḥaka na mambula koleka mako mane.

Baanosi ḥabḥondεε

²³ Waḥakandola ḥε, Petelo na Yoane ḥamba yakyε oka ḥεbi na ḥεε ḥamba ḥaumola maphoḥo maso mawoko ḥanganga ḥanεε ḥa Ḥwaphongo na ḥankumu. ²⁴ Waoka ḥεε maphoḥo mamana, ḥaanosi ḥamba yaangana ḥεε ḥaso ndondo yonoyo, ḥabḥondεε Ḥwaphongo, ḥεkye: «Nkolo, iwε moto owakyela ikolo, munse, maa na iso iili omḥo. ²⁵ Na mwiya ḥwa Ḭoloḥo, wawoko na nzela ya nkoko wa ḥanga Dawidi, moto wa wε okoekyelele ḥoḥo: “Pho ya'ye nkyisi iso itombi na ḥato ḥaawangye makolo ma pha?”

²⁶ Ḭakonzi ḥa munse munso ḥatombi, iḥwana eḥasi. Na ḥaangyesi ḥaanga oḥokye ḥaangyenele Ḥwaphongo na Masiya wε.”

²⁷ Eli nde phεε oḥokye Elode na Pḥnti Pilata ḥaanga o mokyisi mumu na ḥato ḥaateḥali Ḭayuda na ḥosoo Yisalaεε, ḥaangyenele okoekyelele, yo Yesu Mosantu, owale wε iḥa Masiya. ²⁸ Na ḥomḥo, ḥakokyee maphoḥo maso, maakanaka wε phanza na ḥokusi pha wε na ná maumunya ma wε. ²⁹ Uḥwanḥwa eye, Nkolo, okyeye ḥookokane ḥε. Ophε ḥato ḥa wε ḥaekyelele nguya oḥokye ḥamilenza phεε iimola maphoḥo ma wε. ³⁰ Elola eḥoko ya wε oḥokye ḥato ḥaamalosi ḥabikyε, bilekye-sako na bilembetele bikyelame na nkombo ya Mosantu wa wε, okoekyelele, yo Yesu.»

³¹ Waunva iḥondεε, elele eyaanganaka ḥεε yabut-waka inyingana. Emba ḥaso ḥatondaka na Ḭoloḥo

Bosantu, babuto imilenza ikye miimola maphoo ma hawaphongo.

Baanosi bakabenele mbolo

³² Baanosi baso babaka na ndondo yoooyo na na mokali moomo. Moomo na bee tawoko obokye mbolo ye ili ye ya mpenza. Kasi mbolo iso onte ya bee yabaka ya bee baso. ³³ Batoma baimolaka na nguya boikye obokye Nkolo Yesu akundwa ya phelphela. Hawaphongo abapambolaka na boikye. ³⁴ Onte ya baso molaa tabaka. Yango mena, bato baso baabaka na manzabi, ebe mangambi, baiyungyaka. Bakpe baphalanga baazwaka be, ³⁵ bakyé baphe batoma. Emba bakabaka onte ya bee kokokana na bosenga pha moto na moto.

³⁶ Moto moomo, na nkombo Zezefu, wa ibota sa Lewi, amobotaka o esanga ya Shipre, batoma bamobokya nkombo ya Balaba kyeyimole obokye «moto ookolenza bebi». ³⁷ Aungyaka inzabi se, akpee baphalanga baazwaka yo, akye baphe batoma.

5

Ananiya na Safila bakose Bolobo Bosantu

¹ Kasi lele moomo na nkombo Ananiya, na hawawasi we na nkombo Safila, bamba ya ungya inzabi sa be. ² Ananiya abombaka baphalanga baayoko mi baphalanga baazwaka yo, baikalaka, aesi ya kye baphe batoma. Hawawasi we abaka lowo me. ³ Bobele, Petelo aesi ya wo ne, yokye: «Ananiya, pho ya'ye Molemba aangansi o ndondo ya we obokye okosa Bolobo Bosantu? Obombi baphalanga bayoko mi baazwaki we, waungye we inzabi. ⁴ Obaki we sataa ungya inzabi me, sango sibaki sa we. Emba sima osiungye we, baphalanga baaki ba we, teli bomo? Ndengye'ye okani o ndondo

ya wε obokye okyele babona? Iwε tokatesi bato kasi okatesi ηwaphongo.»⁵ Waoka Ananiya maphoɔ mamana, akaa o se, awe. Emba bato baso baokaka simo mε, bailaka na boikye.⁶ Banzenga baesi ya kyε zinga ndemba ye na bitobu, baenyanye, bakye ekunda.

⁷ Yalekanaka phεnephε ngonga iyato, ηwanwasi nε, aesi ya nyɔɔ, sa eba lowɔ lotokɔɔkyi.⁸ Petelo aesi ya motuna, yokye: «Inzimole, baphalanga baangye na bεε inzabi, bεε baso babana?» ηwanwasi, yokye: «Bε baso babana.»⁹ Bɔɔle, Petelo aesi ya wɔ nε, yokye: «Yabo'ye, wε na molo nya wε okɔsi obokye omekye Boloɔɔ pha Nkolo? Kyeka, bato baauti ikye kunda molo nya wε, batokɔsi o munokɔ ηwa ingambi. Na wε, bamoya ekpa nde bomɔ.»¹⁰ Mina wamɔ, ηwanwasi mε akaa o makolo ma toma Petelo, awee. Banzenga mε waanyɔɔ bε, bakye mozwa, ambo wa. Bamba ya mokpa, bakye mokunda phεnephε na molo nyε.¹¹ Bato baso ba Ingomba na bato baso baokaka lowɔ mε, bamba ya ila na boikye.

Batoma bakyele bilekyesako biikye

¹² Batoma bakyelaka bilekyesako na bilembetele biikye onte ya bato. Baanosi baanganaka baso elele yɔɔyɔ o mokpengba ηwa Salomo o Tempelo.¹³ Moto mosuu nɔɔ mɔɔmɔ taikaka meka ikye angana na bε, kasi bato babaka babamengyele na boikye.¹⁴ Bampela na babasi baikye baanolaka Nkolo, bamikyinzaka o eboko ya baanosi.¹⁵ Bato babutwaka ikye nyanya baokaa, bakye baika o nzela, babalangye mi ndengba na mi matokɔ obokye imbele samolekana Petelo, elalaa ye ekaalele nɔɔ baokaa bayokɔ.¹⁶ Eboko ya bato bautaka o nkyisi yaa phanephε na Yelusaleme, bakyeke na

baaka na ná hato hanyokomo na malobo mabe. Emba hato baso habikaka.

Banyokolo hatoma

¹⁷ Nkolo wa Banganga na hato baso baaka ne, hato ba ingomba sa Basadukai baokyelaka hatoma zuwa siikye. ¹⁸ Baesi ya kye akya hatoma, bakye hanyosa o boloko. ¹⁹ Kasi imbela sa mokolo, hwanze hwa Nkolo akye zibola bikomba ha boloko atokosi hatoma, yokye: ²⁰ «Kyende okye nyolo o Tempelo, oimole hato maphoo maso maa bomoo hanyakune.» ²¹ Waoka hée haabona, wa mumbengu bakye nyolo o Tempelo, habuto iteya.

Nkolo wa Banganga, na hato haabaka ne, baesi ya koma. BaBangyi bakumu baso ha Yisalayele, baso baesi ya angana. Baesi ya toma hato ikye kpa hatoma o boloko. ²² Waakoma bakyeEngyesi o boloko, ikye azwa omoo phe. Baesi ya butwa ikye imola hato haabatoma. ²³ Beye: «Tokye zwa boloko haezibi nde na holaa, na bakyeEngyesi hatemi obo pha mozibo hwa boloko. Kasi wazibosi hanga, toloikiy zww nnono moto monomoo o motema.» ²⁴ Waoka Nkolo wa bakyeEngyesi ha Tempelo na hakolo ha Banganga maphoo mamana, hakamwaka na ndengye eyalemoko hatoma, hamitunaka bo wamoba lowoo me.

²⁵ Moto monomoo aesi ya kye haimola, yokye: «Kyeka hampele hanyosaki hée o boloko, hali o Tempelo, hateya hato.» ²⁶ Bohele, Nkolo wa bakyeEngyesi aesi ya kye na hato he, bakye kpa hatoma. Kasi bakye kye na moo na moo, phoo hailaka obokye hato sa hamaa maBanga. ²⁷ Baesi ya kye na he, bakye hateye obo pha hato haanganaka. Nkolo ya Banganga abuto ifatuna, ²⁸ yokye: «Toekatelaka na bokusi obokye sa kula teya na nkombo ya moto mona. Kyeka onyangosi

maphɔɔ maateya b́́́e o mokyisi munso ɥwa Yelusaleme. Kolukye na ibuya obokye b́́́anga b́́́ato b́́́aamob́́́oma.»
²⁹ Petelo, na b́́́ebi ne b́́́atoma, b́́́aesi ya b́́́abuyisa yokye: «Ioka ɥwaphongo, na ioka b́́́ato, b́́́anga tookye konza ɥwaphongo. ³⁰ ɥwaphongo wa b́́́ankɔkɔ b́́́a b́́́anga owakundola Yesu owaomaka b́́́́́e o ekulusu. ³¹ Amobaya o mopha nwe ɥwa b́́́oloo, amobuya Nkolo na Mobikye phɔ ya b́́́ato b́́́a Yisalayele b́́́aingole mandondo ma b́́́e, na obokye b́́́abalimbisa na b́́́obe pha b́́́e. ³² B́́́anga, na B́́́olɔbɔ B́́́osantu pha ɥwaphongo b́́́oophɛ yo b́́́ato b́́́awaa b́́́aamookye, toli manzoka ma maphɔɔ masɔ mamana.»

³³ Waaoka b́́́́e maphɔɔ mamana, b́́́akaka yɔ, b́́́alukaka obokye b́́́abome b́́́atoma. ³⁴ Kasi Mofalisayi mɔnɔmɔ abaka onte ya b́́́e, na nkombo GamaliELE, moteye ɥwa mibeko. B́́́ato b́́́aso b́́́amokumolaka, amba ya tɛme onte ya b́́́aso b́́́aanganaka, ab́́́aongyi obokye b́́́ataa kuta tokɔlɔ b́́́atoma onze. ³⁵ B́́́obELE, aesi ya wɔ na b́́́e, yokye: «B́́́ato b́́́a Yisalayele, okyeaka na lowɔ laamokyela b́́́́e na b́́́ato b́́́aabana. ³⁶ Phɔ tewakyesi nkɔlɔ nzikye, Teudas atɔkɔlɔkɔ, yokye: Konza nde yo. B́́́ato phɛnɛphɛ minkama mine b́́́abutwa isanga ne. Kasi yo, b́́́amobomaka, emba b́́́ato b́́́aso b́́́aamobengaka, b́́́amba ya nyangwa, tewakulaka wɛnɛnɛ nɔnɔ moto mɔnɔmɔ. ³⁷ Sima ye, imbELE saakyelamaka etango, yakulaka tɔkɔlɔ moto mɔnɔmɔ wa Galileya na nkombo Yudasi, azwaka b́́́ato b́́́aikye b́́́aamobengaka. Kasi ne, b́́́amobomaka. Emba b́́́ato b́́́aso b́́́amobengaka, b́́́amba ya nyangwa. ³⁸ Uɥwanɥwa eye, naambe ya ewɔle, ngakye: B́́́́e sakula kyelela b́́́ato b́́́aabana etungu, o b́́́ale, b́́́akyɛndɛ. Bo ebe obokye maumunya ma b́́́́e na etoma ekyekyele b́́́e iuti na b́́́ato, yamunyangwa. ³⁹ Kasi b́́́o kyeute na ɥwaphongo, tokokyi iɛɔɔ. Okyebe obokye

ḡÉÉ sa ḡwana na ḡwaphongo.» Bato ḡaso ḡaanganaka ḡaesi ya anola maumunya ma Gamalile. ⁴⁰ Bamba ya ḡanga ḡatoma, ḡaḡawandi phimbo, ḡakuli ḡakatela oḡokye ḡÉÉ sa kula teya na nkombo ya Yesu. Emba ḡamba ya ḡakandola. ⁴¹ Batoma ḡaesi ya mana o elele eyaanganaka ḡÉÉ na nkyisa iso, pho ḡwaphongo aḡaphe kaa mi minyoko miizwe ḡÉÉ pho ya nkombo ya Yesu. ⁴² Emba nkolo iso teḡaikaka le iteya na iimola Simo Elaa ya Yesu Masiya onte ya Tempelo, eḡe na o mangambi ma ḡato.

6

Baosi ḡaingosi sambo

¹ Mi nkolo me mina, ḡaekosi ḡaloboko ḡoikye, Bayuda ḡa munoko ḡwa Baela ḡawolekye Bayuda ḡa muna mokyisi, oḡokye: Nkolo iso, waakabe ḡÉÉ ntoma, mazengye ma ḡanga maimale. ² Bodele, ḡatoma iko mbuka ḡabale me ḡaesi ya anginya ḡaekosi ḡaso, ḡawo na ḡe, ḡekye: «Teli ḡolaa oḡokye ḡanga tolekye imola Simo ya ḡwaphongo pho ya ikabaka yaa iza. ³ Yango mēna olo onte ya ḡe, ḡampele sambo ḡaali na moḡesi molaa, ḡaatonda na Boloḡo Bosantu na ná ḡoomakye. Emba tombe ḡaphe etoma me mēna. ⁴ Banga tomiamba nde iḡondelēkye na iimolaka Simo ya ḡwaphongo.»

⁵ BÉÉ ḡaso ḡaanolaka maphoḡo mamana. Baesi ya olo ḡato ḡaba: Setefano, moanosi ḡwa phēle owa tonda na Boloḡo Bosantu, Filipe, Pōlokolē, Nikanola, Timona, Palamena na Nikola, moto wa Antioshe owamibuyaka Moyuda. ⁶ Baesi ya kye ḡateya ḡatoma, ḡaḡondesi na ḡe, ḡabatandesi maḡoko. ⁷ Simo ya ḡwaphongo yanyangwaka mboka eso. Mokyisi ḡwa Yelusaleme ḡwabutwaka na ḡaekosi ḡaikye, na ḡanganga ḡaikye ḡa ḡwaphongo ḡaanolaka.

Baakye Setefano

⁸ Ɔwaphongo atonzaka Setefano na ngolu na ná bokusi phe. Setefano me akyelaka bilembetele na bilekyesako binene onte ya bato. ⁹ Kasi, bato baayoko baikaka ziiko na Setefano: Yaɔaka bato baabondede o ingambi siinene sa losambo la Bayuda siibangye de: Baombo baikwa: Bayuda ba Sirene, ba Alegizandri, ba Silisi, na ba Azi. ¹⁰ Tebaikaka koka imunyete pho abaka kawo na bomakye phaamophekye Bolobo Bosantu. ¹¹ Bobele, bamba ya phe bato bayoko baphalanga obokye baimole, obokye: «Tomookyi, katole Mose, ebe na Ɔwaphongo!» ¹² Nde babona bamba ya losa bato ná bankumu ná bateye ba mibeko. Emba abesi ya moakya, bakye moika obo pha bato baanganaka. ¹³ Baesi ya kye na ná bato baamokatele mapho, obokye: Moto oyo tale itola Tempelo ya banga na mibeko nwa Mose. ¹⁴ Tomookyi kawo, yokye: Yesu wa Nazarete amoto Tempelo, bamobuya na bonkoko phaloikyelaka Mose ndengye esuu.

¹⁵ Bato baso baanganaka, babuto ilembetela Setefano. Baweni boo phe bobuto ndokolo boo pha anzelu.

7

EtiEni o boo pha Bayuda

¹ Nganga omunene amba ya motuna yokye: «Mapho mamana mali phele?» ² EtiEni amba ya mobuyisa yokye: «Ba tata na debi na nga, okyemela. Ɔwaphongo owa nkyemo atokolelekye ango wa banga Abalayama waabaka yo o Mezopotami, sa bokyekye zala o Halana, ³ amba ya wo ne yokye: “Mana o mokyisi nwa we, we na bonkpe pha we, okyende o mokyisi nwamoeteya nga.” ⁴ Bobele, Abalayama amba ya mana o mokyisi nwa Bakaladi pho ya ikye zala o Halana. Omo,

sima ya iwa sa ango, Ŋwaphongo aesi ya mumanya o mokyisi ŋwa Halana. Amunyɔsɛ o mokyisi moozasi ɔ́ɛɛ lolɔ eye. ⁵ Ŋwaphongo taika mophɛ nɔnɔ ekpele o mokyisi mɛ, nɔnɔ ŋwana elele wa itɛya makolo. Kasi amolakyelaka oɔɔkye aamophɛ mokyisi mɛ, na ɔ Abalayama tataaka ɔa na ŋwana. ⁶ Emba Ŋwaphongo amba wɔ ɔɔɔ: “Bankɔkɔ ɔ́ɛɛ ɔamozala o mokyisi mosuu, ɔaɔɔabuyaya ɔaomɔ, emba ɔaɔɔanyɔkɔlɔ mbula mikama mine. ⁷ Kasi mokyisi mɛ ŋwaaɔabuyaya ɔaomɔ, naamosambisa, inga, kyewɔ Ŋwaphongo. Emba sima mɛ, ɔamotɔkɔlɔ, emba ɔamunkyelela o elele mɛ.” ⁸ Amba ya kyela na ɔ́ɛɛ sangola ya iɔɔɔɔ. Yango mɛna waabɔta yo Izake, Abalayama amba ya mɔɔɔɔ waakokya yo nkɔlɔ ŋwambi. Izake amba kyela nde ɔomɔ na Yakɔɔ, emba Yakɔɔ amba kyela nde ɔomɔ mɛ na ɔana ɔ́ɛɛ iko mbuka ɔaɔale ɔaabuwaka ɔankɔkɔ iko mbuka ɔaɔale ɔa Isalayɔɔ.»

⁹ «Bankɔkɔ mɛ ɔaokyelaka Zozefu zuwa, ɔamba muungya phɔ ɔakyɛ nɛ o Ezipito. Kasi Ŋwaphongo aɔaka nɛ, ¹⁰ Amba motɔkɔlɔ onte ya minyɔkɔ misɔ mamina, amba na mophɛ ɔolaa na zebi o ɔoo pha Falɔ, mokonzi ŋwa Ezipito, owa mobuyaya moangyesi ŋwa Ezipito na ingambi sɛ sisɔ. ¹¹ Nzuka zilo siesi yakyinda Ezipito mobimba na Kanana. Minyɔkɔ maɔaka miike, emba ɔaango ɔa ɔanga teɔakulaka ɔaa na ntoma ya iza. ¹² Waaoka ɔ́ɛɛ oɔkye ntoma yaɔaka o Ezipito, Yakɔɔ amba ya toma ɔaango ɔa ɔanga mbala eya ntufɔ omɔ. ¹³ Mbala eya iɔale, Zozefu aesi ya eɔa ɔanaa nyango, emba Falɔ amba ya eɔa mbale eyauta yo. ¹⁴ ɔɔɔɔɔ, Zozefu amba ya toma oɔkye ɔakyɛ kpa ango Yakɔɔ na ɔanaa nyango, ɔ́ɛɛ ɔasɔ ɔaɔaka ɔato mako sambo na ɔatano. ¹⁵ ɔɔɔɔɔ Yakɔɔ amba yakyɛ o Ezipito, amba waa omɔ yo na ɔaango ɔa ɔanga. ¹⁶ ɔakyɛkyɛ na

biḡembe ḡa ḡḡḡ o Sikḡḡḡ, ḡaamba kyḡ ḡakunda omḡ, o elele eli mḡḡḡ ḡwa ombaka Abalayama na ḡaphalanga oka ḡana ḡa Hamḡr, ango wa Sikḡḡḡ.»

¹⁷ «Waḡḡa oḡokye mbunu eyaikyelaka ḡwaphongo Abalayama, ebutoo phḡḡḡḡḡ na ikokyisama, ḡankḡḡ ḡa ḡanga ḡaamba ḡotama, butwaka ḡaikye o Ezipito. ¹⁸ Nḡḡḡ waakpa moto mosuu ḡokonzi o Ezipito, otoikaka eḡa Zozefu. ¹⁹ Na malondo, mokonzi mḡ anyḡḡḡḡḡḡ ḡonkpe pha ḡanga: Phowa ya inyḡḡḡḡ ḡaango ḡa ḡanga yakyḡḡḡḡ tee nḡḡḡ o iḡatoma na ḡokusi oḡokye ḡavakye ḡana ḡaḡḡḡ ḡḡḡ ḡaa sika phḡ ḡawe. ²⁰ Imḡḡḡ mḡ saḡḡḡḡḡ Mose. Aḡaka molaa o miyo ma ḡwaphongo. Makombe maato, ḡaḡḡḡ ḡamḡḡḡḡḡ o ingambi sa ango ²¹ emba, wakyḡ movaka ḡḡ, ḡwana wa Falḡ wa ḡwanḡwasi amba mḡḡḡḡ, amba mḡḡḡḡḡ ndokolo ḡwana wḡ so-longo. ²² Mose aekolaka zebi sisḡ sa ḡato ḡa Ezipito, emba aḡaka na mwiya o maphḡḡ ma wḡ yo na o bitoma ḡḡ. ²³ Waakokya yo mbula mako mane, maumunya maamba moyelela oḡokye akyḡḡḡ oka ḡanaa nyango, ḡana ḡa Isalayḡḡḡ. ²⁴ Waakyḡ wḡḡḡ yo mḡḡḡḡḡ na ḡḡḡ ḡamunḡḡḡḡ, amba moambelega, emba phḡ ya ibuya ḡo nyḡḡḡsi ḡḡḡ nwebi mḡḡa, amba ḡoma moto owa Ezipito. ²⁵ Aḡaka kaumunya oḡokye ḡanaa nyango ḡamosḡḡḡḡ oḡokye ḡwaphongo aḡḡḡḡḡ na nzela yḡ Mose, kasi ḡḡḡ teḡaikaka sḡḡḡḡ ḡomḡ. ²⁶ Bo yana, ḡamowḡḡḡ kakande ḡato ḡaḡḡḡ ḡanḡwane eḡasi ekusi, phḡ ya imeka iḡaḡḡḡḡḡ, amba wḡ na ḡḡḡ yokye: “ḡebi, ḡḡḡ oli inyango, phḡ ya'ye koḡwane?” ²⁷ Kasi owaḡḡḡ kawande nwebi amba uka Mose, amba wḡ nḡ yokye: “Oekyesi mokonzi na munanga ḡwa ḡanga nza? ²⁸ Kolukye imboma ḡo waḡḡḡḡḡ wḡ moto wa Ezipito yana?” ²⁹ Waoka Mose maphḡḡḡ mamana, amba ya lota, amba kyḡ miḡḡḡḡḡ o

mokyisi ηwa Madiani. Amba kyε βota omο βana βa βampele βabale.»

³⁰ «Sima ya mbula mako mane, anzelu amba motokolele o bokye pha ngomba ya Sinayi, onte ya ingyengu sa ηwenya. ³¹ Mose akamwaka na lowo lawenekye yo. Waluka yo isusana pho ya ikyeka, ηwesi ηwa Nkolo ηwamba okana: ³² “Nali ηwaphongo wa βaongο, ηwaphongo wa Abalayama, wa Izake na wa Yakobo”. Na itekyenele, Mose takulaka nyanga na ikyeka. ³³ Bobele, Nkolo amba wo ne yokye: “Manya βasapato βa we o makolo, pho elele etemi we eli manyete masantu. ³⁴ PhELE, naweni pasi ya βato βa nga o Ezipito, naokyi na nkyime ya βE. Nauti o se pho ya iβaikola. Emba ηηwanwa eye, kyende, nazingye ietoma o Ezipito.”»

³⁵ «Nde ona yo Mose, owa lekye βE, obokye: “Oekyesi mokonzi na munanga nza?” Eli nde yo owatomaka ηwaphongo ndokolo mokonzi na mokandosi, na nzela ya anzelu owa motokolelekye o ingyengu sa nweya siilole. ³⁶ Eli yo owabatokoloko o Ezipito na ikyela mapho ma ikamwa na mayaa o mokyisi ηwa Ezipito, o ebale enene eya mangola na o bokye tee mambula mako mane. ³⁷ Ekuli βa nde yo Mose, owawoko na Baisalayele obokye: “ηwaphongo amotokolo onte ya βanaa nyango na βE moimosi monomo booli nga.” ³⁸ Eli yo moto owaa owatemekye onte ya βaango βa βanga na anzelu owawoko ne o bokye, o ikolo sa ngomba ya Sinai. Eli yo moto owazwaka maloba ma bomo pho ya ilophe mango. ³⁹ Kasi βaango βa βanga teβaikaka zinga obokye βamookye. Bamotekye, na maumunya, βakulaka butwa o Ezipito. ⁴⁰ Bamba wo na na Alona βEkye: “Olokyelele βaηwaphongo βaamoβaka matambule oboo pha anga. Pho ona Mose owalotokoloko o mokyisi ηwa Ezipito,

toloebe maphoᵛ maamoyelesi.” ⁴¹ Mi nkolo me, ḡamba ya ema ekyeko ya ḡwana wa ngombe, ḡamba ya ebonzela bilambo, ḡamba yaanela na nkyisa ekpele eyakyela ḡeḡe na maḡoko ma ḡe. ⁴² Pho ya ḡomo, ḡwaphongo amba ḡambya o maḡoko ma ḡatuluku ḡa ikolo, nde ḡo wakomama wango o buku pha ḡaimosi obokye:

“Bato ḡa Isalayeḡe, mbula mako mane, o bokye, wambomela manyama, wambonzela mambeka?

⁴³ Wanyanya molaku ḡwa ḡwaphongo Moloki na nyaseḡesi wa ḡwaphongo wa ḡeḡe Lefana, bikyeko ḡabina wabikyela pho ya ibikumola.

Yang mḡena namokye evaka itakye koleka ḡabilone.”»

⁴⁴ «O bokye, ḡaango ḡa ḡanga ḡabaka na molaku ḡwaabaka na moḡeta ḡwa sangola: Mose amokyelaka nde ḡo waawoko ḡwaphongo ne. Amokyelaka kokokana na ndengye eya mowenekye yo. ⁴⁵ Waazwa ḡaango ḡa ḡanga molaku me, ḡamba munyosa ḡo wabakambaka Yosua o mokyisi ḡwaaboloko ḡeḡe mi nkyisi yawiinyaka ḡwaphongo ḡato o ḡoo pha ḡe. Molaku ḡwa moḡeta ḡwa sangola me ḡwabaka omo nono o imbele saaka Davidi. ⁴⁶ Davidi azwaka ngolu o miyo ma ḡwaphongo, amba na onga ne obokye atongele ḡwaphongo wa Yakobo na ingambi sa izala. ⁴⁷ Kasi yabaka nde Salomo owamotongyelaka ingambi. ⁴⁸ Kasi Owa ikolo taazale o mangambi maatongama na maḡoko ma ḡato. Nde ḡo wawo moimosi obokye:

⁴⁹ “Ikolo sili eziye ya nga ya ḡokonzi emba manyete mali ekyitele ya nga ya makolo. Ingambi ye saamuntongyela ḡeḡe, kyewo Nkolo, na elele ya nga ya iema yamoba ewa?

⁵⁰ Teli maḡoko ma nga makyela bikpele biso ḡabina?”»

⁵¹ «Bato ḡa nzoto nkusi, ḡate ḡaika ḡeḡe ḡele o ndondo na o mato, nkolo iso kosemole Bolobo Bosantu; oli

nde ya baango ba b̄e! ⁵² Moimosi nza ooto wanyokolo baango ba b̄e? Baboma na baimolaka phanza iya sa Moto owa bosomebo, nde yo ooungye b̄e na oobomi b̄e uḡwanḡwa eye. ⁵³ B̄e wazwaka mofeko ḡwaeyimolaka baanzelu, emba toika mokyelela!»

Iwa sa EtiEni

⁵⁴ Maphoḡ me maḡaphēkye kabu emba bamba butwa iza mino na yoḡ pho ya EtiEni. ⁵⁵ Kasi yo, atondaka na Bolobō, kakyekye nde ikolo. Amba wene nkyemo ya ḡwaphongo na Yesu aḡemi o boloo pha ḡwaphongo. ⁵⁶ Yokye: «Kyeka, nawene ikolo siingo na ḡwana wa moto aḡemi o boloo pha ḡwaphongo.» ⁵⁷ Bamba ya lika nyangye na bokusi, baundi matoo. Bobele, b̄e baso, bamba ya mivaka mi yo, ⁵⁸ baesi ya kye ne i mbale ya mokyisi, babuto imumaa mabanga obokye awe. Manzoka baikaka bitobu ba b̄e oka ma munzenga mōnōmō nkombo ye Saolo. ⁵⁹ Nzuka waaba b̄e bamuma mabanga pho ya imoboma, EtiEni amba ya bōndele bōbo: «Nkolo Yesu, yamba molimo ḡwa ngal!» ⁶⁰ Bobele, amba ya kusama na mabōngō, amba lika ḡwangye na bokusi yokye: «Nkolo, sakyeka isumu sa b̄e sisi.» Emba na maloba mamana, nōnō waasengo yo.

8

¹ Saolo abaka mi baanolaka obokye babome EtiEni.

Saolo kanyokolo ingomba

O mokolo me, minyoko mikusi miayeelaka bato ba ingomba sa Yelusaleme. Manya batoma, bato baso banyangwaka o nkyisi ya Yuda na Samaliya. ² Bato ba mandondo malaa bamba kunda EtiEni, bamba na mokyelela ayakolo ngōnde. ³ Kasi pho ya Saolo, iyo

anyangolaka ingomba, anyɔlɔkɔ o mangambi ikye miakya babasi na bampele, kabavakye o bolokɔ. ⁴ Bato baso banyangwaka, bakyekeye miimola Simo Elaa o bilele biso.

Simo Elaa ya Jwaphongo ekomi o Samaliya

⁵ Yango mena Filipe, owakyekeye o mokyisi munene jwa Samaliya, abuto iimola simo ya Klisto omɔ. ⁶ Bato baso na munokɔ monomɔ bamiambiyaka o maphɔɔ ma Filipi, phɔ baokaka sango ya bilekyesako babaka yo kakyele emba babiwenekeye. ⁷ Phɔ malɔbɔ mabe maikye mabaka matokɔlɔ onte ya bato banyolelekeye mango, malikye nyangye na bokusi, emba bituku biikye na bato ba bileme babikaka. ⁸ Nkyisa nzikye yabaka o mokyisi me.

⁹ Nzuka moto monomɔ abaka omɔ phanza na nkombo ya Simo owabaka kakyele manganga, abaka kakanjwaisa bato ba Samaliya. Amikpaka moto monomɔ oolekyi na ná ngambo, ¹⁰ emba bato baso bamiambiyaka mi yo, ebe ngyenygye nono o baphomba. Babaka bawɔ bɛkye: «Moto oyo, ali Mwiya jwa Jwaphongo, mɔbanye bɛɛ “Mwiya jwa sikyisa.”» ¹¹ Bo bamiambiyaka mi yo babona, eli phɔ wakokokɔ elinga bowabaka mbalo ye kyibakamwisa. ¹² Kasi waanolela bɛɛ Filipe owabaka kabaimole Simo Elaa ya Bokonzi pha Jwaphongo na nkombo ya Yesu Klisto, bazwaka batisimo na babasi na bampele. ¹³ Simo yo mampenza abutwaka ne moanosi, amba ya zwa batisimo, bɔbɛle abutwaka na Filipe nde elele yɔnɔyɔ. Simo akamwaka na boikye oikyeka mayaa maanene na bilekyesako biabaka bikyelame.

¹⁴ Waaoka batoma baabaka o Yelusaleme obokye bato ba Samaliya baanosi maphɔɔ ma Jwaphongo, bamba ya toma Petelo na Yoane omɔ. ¹⁵ Waakoma bɛɛ omɔ, Petelo na Yoane bamba bɔndele phɔ ya bato ba Samaliya

obokye hazwe Bolobho Bosantu. ¹⁶Pho Bolobho Bosantu tephataaka utela ntono mtonomto na hE, dataaka zwa naino nde hatisimo na nkombo ya Nkolo Yesu. ¹⁷BohEle, Petelo na Yoane hamba ya butwa ibatandela maboko, emba hato ha Samaliya hazwaka Bolobho Bosantu.

¹⁸ Kasi Simo, waawene yo obokye hatoma haambya Bolobho Bosantu nde na itanda maboko, amba ya wo yokye kabaphe haphalanga. ¹⁹ Amba wo na hEe yokye: «Onzakya na nga mwiya mamuna, pho ya obokye hato haamotandela nga maboko hazwe Bolobho Bosantu.»

²⁰ Kasi Petelo amba ya mobuyisa yokye: «Owee we na haphalanga ha we, pho kounyona obokye okokyi iomba na haphalanga, ikabo siambya haphongo phal

²¹ Otoozwe ntono ekpele, ebe iyalo naa ilaka mi lowo lolekane wawa, pho ndondo ya we teli elaa o hoo pha haphongo. ²² Bongola motema hwa we ole maumunya ma we maabe, obondEle Nkolo, naa akokyi ielimbisa na mango. ²³ Pho nawene obokye oli na zuwa, oombi na ha moombo hwa masumu.» ²⁴ Emba Simo amba buya yokye:

«BondEle Nkolo pho ya nga hEe mampenza, pho ya obokye iiwo hEe yango sanzelela.»

²⁵ BohEle, waaunva Petelo na Yoane iimola na iwo mapho ma Nkolo, hamba ya butwa o Yelusaleme. Baimolaka Simo Elaa o nkyisi nzikye yaa Samaliya.

Filipe na moto mtonomto wa Etiopi

²⁶ Mwanze wa Nkolo amba ya wo na Filipe yokye: «Teme, okyende o mbale eya ngyele o nzela ekyeute o Yelusaleme kyekyende o Gaza. Nzela me ealangaa.»

²⁷ Emba sakoko, Filipe amba yakye omo. Nzuka moto mtonomto wa Etiopi owamanya hEe hompele, mokonzi munene na mokambi wa ezwele eswo ya Kandase, mokonzi owa hwanwasi wa Etiopi, akyekye o Yelusaleme pho ya

isambela. ²⁸ Ayakaka ya butwa oka yε, azasi o ikalo sε, katangye buku pha moimosi Isaya. ²⁹ Bolobɔ amba wɔ na Filipe yokye: «Susinya okyε benga ikalo saasina.»

³⁰ Filipe amba ya kyilingana omɔ, aesi ya oka moto owamanyanya b́́ε b́́ompele mɔna katangye buku pha moimosi Isaya, amba wɔ nε yokye: «Koebe ntina ya maphɔɔ matangye wε maamana?» ³¹ Amba mobuyisa yokye:

«Namba eba ndengye'ye, bo siβe na moteye?» Emba amba banga Filipe obokye abaa, azale phεnεphε nε.

³² Kyeka maphɔɔ ma buku maβaka yo katangye:

Ndokolo mpate ekyekyε na b́́ε phɔ ya ikyε etena nkyingo,

ndokolo ηwana wa mpate akangyi munɔkɔ o boo pha okoekate nkungyε,

nde b́́omɔ taingole munɔkɔ.

³³ Na imiuya sε, teβaikaka motenela phakolo βolombe.

Owamoimola mankɔkɔ mε nza?

Phɔ βamanye b́́omɔɔ pha o mokyisi.

³⁴ Moto owamanyaka b́́ε b́́ompele, amba wɔ na Filipe yokye: «Naebɔndi, onzimole, moimosi kawɔ baβona phɔ ya nza? Phɔ yε mampenza ndee phɔ ya mto mosuu?»

³⁵ Bobele, Filipe amba ya ingola munɔkɔ, utama na yaakoma βε, amba moimola Simo Elaa ya Yesu. ³⁶ Waaba b́́ε βakyε. Bamba kyε koma o elele yɔnɔyɔ ya maa, emba moto owamanyanya b́́ε b́́ompele yokye: «Kyeka maa, kyekatele iye obokye nazwe βatisimo?» [³⁷ Filipe amba ya wɔ nε yo kye: «Bo koanole na ndondo ya wε esɔ, okokyi iβatisama.» Amba ya buya yo kye: «Naanole obokye Yesu Klisto ali ηwana wa ηwaphongo.»]

³⁸ Amba ya wɔ nε obokye atεya ikalo sε, Filipe na moto owa manya b́́ε b́́ompele βaamba ya uta o maa, emba Filipe amba ya moβatisa. ³⁹ Waabwa b́́ε o maa, Bolobɔ pha Nkolo

phaamba ya manya Filipe, emba moto owa manya δέε δompele takulaka mowene, kasi amba kyε nde nzela ye na nkyisa. ⁴⁰ Kasi pho ya Filipe, amba kyε weneene o Azote, aimolaka Simo Elaa o nkyisi iso yaalekanaka yo nono wakoma yo o Sezare.

9

Mbela ya Saolo

¹ Saolo abaka na maumunya nde ma ikanela na ifoma baekosi ba Nkolo, amba kyende ² tuna nganga o munene nkanda pho ya mangambi ma makyita ma Damaseke. Bo akyε zwa omō bato baabengye nzela me, ebe babasi ebe bampele abakangye maphanga, aye na δέε o Yelusaleme.

³ Waaaba yo kakyε nzela ye, wakoma yo phenerphe na Damaseke, mbala yonoyō, mwenya mouti o ikolo, moesi ya mozinga na sina ilola. ⁴ Aesi ya kaa o se, amba ya oka ηwesi monomō mowō ne obokye: «Saolo, Saolo, pho ya'ye konyokolo?» ⁵ Amba ya tuna yokye: «Iwe nza, Nkolo? Nali Yesu, eli nga okonyokolo we. ⁶ Kasi teme, nyolo o mokyisi muunene, emba bamoewole losengyesi we ikyela.»

⁷ Bebi ne ba imbanga, batemekye, sawo na hooho: Baokaka ηwesi, kasi tebaiaka wene moto. ⁸ Saolo amba ya teme, kasi na bo waba yo na miyo makyekye, takulaka wene na ekpele, bebi ne bamba mophlila mi eboko pho ya imonyosa o Damaseke. ⁹ Akyekyela omō nkolo iyaato sawene, saza na ekpele na sanywa.

¹⁰ Moekosi monomō na nkombo ya Ananiya abaka o Damaseke. Nkolo amba mofanga o ndoto yokye: «Ananiya!» Ananiya amba mobuyisa yokye: «Nga oyo, Nkolo!» ¹¹ Nkolo amba kula wo yokye: «Wamokyende o ngo ekyebangye δέε ngo eya Teme yoo, otune o

ingambi sa Yuda, moto okobangye b́́́ Saolo wa Talase, ali o mɔ kabɔndele. ¹² Auti iwene moto mɔnɔmɔ na kombo ya Ananiya anyɔsi, amotandesi maboko phɔ ya obokye abutwe ikula wene.» ¹³ Ananiya amba buya yokye: «Nkolo, naokye bato baikye bawɔ phɔ ya moto mɔna na phɔ ya bofe bolukye yo ikyela baanosi o Yelusaleme. ¹⁴ Emba wawa ali na bokonzi bosɔ boomophe banganga banene phɔ ya ikanga maphanga bato basɔ batangye nkombo ya we.» ¹⁵ Kasi Nkolo amba wɔ ne yokye: «Kyende, phɔ moto me ali ekyelele ya etoma eɔsi nga phɔ ya iteya na nkombo ya nga o nkyisi ya bato bate baefe ŋwaphongo, oka bakonzi na bato ba Isalayele. ¹⁶ Phɔ naamoteya nga mampenza bolɔsi bosɔ phaamooka yo phɔ ya nkombo ya nga.»

¹⁷ Bobele, Ananiya amba ya kyende, aesi yakyɛ nyɔlo o ingambi me, amotandesi maboko yokye: «Saolo, nwebi na nga, eli Nkolo ookontome — Yesu me owaetokolekye o nzela eya baka we koye — phɔ ya obokye okule butwa iwene na obokye otonde na Bolobo Bosantu.» ¹⁸ Mina wamɔ, bikɔɔ ndokolo bikyete bimotokosi o miyo. Bobele, abuto iwene nɔnɔ waazwa yo batisimo. ¹⁹ Bobele waza yo, amba kula ya zwa bokusi.

Saolo kateya o Damaseke

Amba ya kyela banaan nkolo na baekosi babaka o Damaseke. ²⁰ Sa kɔkɔ, abuto ikyemimola o mangambi ma makyita obokye Yesu ali ŋwana wa ŋwaphongo. ²¹ Bato basɔ baabaka bamookye bakamwaka, bekye: «Eye teli yo owabaka kanyokolo bato babaka batangye nkombo ya Yesu o Yelusaleme? Emba tayakaka wawa na nkoo phɔ ya iya baakya maphanga phɔ akyɛ na b́́́ oka banganga banene?» ²² Kasi Saolo anolaka na bokusi nkolo iso obokye Yesu ali nde owaakolo Masiya. Na waba yo kateya

baḥona, Bayuda baḥaka o Damaseke teḥakulaka zwaka na lowo la imobuyisa.

²³ Sima ya nkolo, Bayuda bamba ya okana obokye bamobome. ²⁴ Saolo amba ya eba ḥwango ḥwa be. Na moo na mokolo, baḥaka baḥyengyele bibonga ba mokyisi ḥwa be pho ya imoboma. ²⁵ Kasi mokolo monomō, baekosi be bamba moloya, bamokyese mieluba, bamba moyu o mbale eyoko ya ekuka eya zinga mokyisi.

Saolo akomi o Yelusaleme

²⁶ Waakoma yo o Yelusaleme, Saolo alukaka obokye aangane na baekosi baayoko, kasi baso baḥaka na hooḥo ne, teḥaikaka anola obokye abutoo moekosi wa Yesu phele. ²⁷ Emba Barnabas amba mokpa, amba ya munyosa oka batoma, amba na baimola ndengye eya wenyeye yo Nkolo owa mowolekye o nzela, na ndengye eyateyaka yo Simo Elaa na nkombo ya Yesu o Damaseke. ²⁸ Tata wamo, Saolo abutwaka na batoma elele yonyo o Yelusaleme, kaimole Simo Elaa na nkombo ya Nkolo na ianola sisō. ²⁹ Aḥa kawono na Bayada baamunoko ḥwa baela, kaikye miko na be. Kasi be balukaka nde imoboma. ³⁰ Walooka bebi, bamba kyende ne o Sezare. Emba omō, bamba molekyinya o Tarse.

³¹ Emba ingomba saabaka o mokyisi ḥwa Yuda munsō, ḥwa Galileya na ḥwa Samaliya baḥaka bose. Bamilenzaka, batambulaka na boilakye Nkolo, na nzela ya Bolobo Bosantu, baabutwaka baikye.

Petelo abikye Ene wa Lide

³² Petelo abaka kakyemikye mi ina nkyisi bobele bobele. Mokolo monomō amba ya kyende oka baanosi baḥaka o mokyisi na nkombo ya Lide. ³³ Amba ya kye zwa omō moto monomō na nkombo ya Ene, alangyi mi ntangye mbula ḥwambi, pho abaka etuku. ³⁴ Petelo amba

ya wo nE yokyē: «Ene, Yesu Klisto aebikyē. Langwa, obōngya ntangye ya wE, wE mampenza!» Sa kōkō, aesi ya langwa. ³⁵ WaamowēnE bato, bato basō ba LidE na ba mambale ma Salona baanolaka Nkolo.

Iakwa sa Tabita

³⁶ Ŋwarwasi mōnōmō abaka o Yafo, abaka moekosi. Nkombo yE ya baka Tabita, na munōkō ŋwa baela «Doloka», kyelimbole obokye Munkyete. Abaka na bitoma bilaa biikye na mosungyi wa bato baakaya. ³⁷ Nzuka mi nkōlō mE, aesi ya zwa bōlōsi, aesi ya waa. Wa unva bēE imokunyola, baesi yakye molangya o etee ya ingambi eya ikolo. ³⁸ Oli LidE phēnēphē na Yafo, baekosi baokaka obokye Petelo abaka omō. Emba bamba motomela bato babale phō ya ikye mōbanga obokye: «Yalobengye mizele.» ³⁹ Petelo amba yakye na bēE mizele. Waakoma yo, baesi ya mobaya o etee ya ingambi eya ikolo, emba mazengye masō mafaka matemi o boo phE malele, mamoteya nkoto na bitobu babaka Doloka kakyele wataaka baa yo na bE. ⁴⁰ Petelo amba ya tōkōlō bato basō, amba ya kusama na ma bōngō, amba bōndēle. Bōbēle amba ya miekola bili ndemba, amba wō yokyē: «Tabita, langwa!» Amba ya zibola miyo, wa wēnE yo Petelo, amba ya mielola, amba ya zala. ⁴¹ Petelo amba ya mophe ebōkō, amoteyE, amba kula ya banga baanosī na mazengye, aesi ya bateya yo mumōō. ⁴² Mokyisi ŋwa Yafo mōbimba ŋwa okaka lowō mE, emba bato baikye bamba anola Nkolo. ⁴³ Petelo amba kōkō na ŋwana bōikye o Yafo, oka moto mōnōmō na nkombo ya Simo owa baka mokyēsi ŋwa etoma na mango bō ma manyama.

10

Ndōtō ya Kōlōnēle o Sezare

¹ O mokyisi ηwa Sezare, moto mɔnɔmɔ aβaka omɔ nkombo ye Kɔlɔnele, aβaka mokonzi ηwa batayo ya batuluku ba Loma, ekyebangye be: «Batayo ya Itali».

² Moto me aβaka moto molaa. Yo na ibota se sisɔ babaka bakumole ηwaphongo. Aβaka kalɔbo sunga Bayuda baakaya, na ibɔndele ηwaphongo ntango iso.

³ Mokɔlɔ mɔnɔmɔ, imbele sa nkɔkɔlɔ, aesi ya wene, nde ya nzanga, o ndɔtɔ, mwanze mɔnɔmɔ wa ηwaphongo kanyɔlɔ oka ye kamobangye yokye: «Kɔlɔnele!»

⁴ Kɔlɔnele aesi ya molembetela, na bɔɔbɔ, aesi yaanola yokye: «Nkolo, lowɔ iye? ηwaphongo asepesi na maɔndesi ma we na bolaa bookyele we oka babola, emba taambi ebunga. ⁵ Emba uηwanjwa eye, toma bato o Yafɔ phɔ baye na moto mɔnɔmɔ na nkombo Simo, owa kula be phɔ nkombo ya Petelo. ⁶ Ali mobutu wa Simo mosuu, okokyele etoma ya mangobo ma manyama, okozale o ingambi sili o mokukulu ηwa ebale eenene.»

⁷ Waalemɔ anzelu owautaka imowole, Kɔlɔnele amba ya banga bato babale ba ingambi se na tuluku mɔnɔmɔ okobɔndele na okokumole ηwaphongo, uta kalakala o se ya mibeko me. ⁸ Amba ya baimola iso ya moimolaka be, amba ya batoma o Yafɔ.

Nɔtɔ ya Petelo o Yafɔ

⁹ Bo yana, mena bato me batakaba o nzela, baesi ya koma phenephe na mokyisi, Petelo aesi ya baa o motɔndɔ ηwa ingambi ηwaalangyema phɔ ya ibɔndele. Yabaka phenephe na bunya i moto. ¹⁰ Kasi aesi ya oka nzala, emba alukaka iza. Waba be bamolambeke ya iza. Aesi ya lɔtɔ ndɔtɔ. ¹¹ Aweni ikolo siziβo, eko yɔnɔyɔ ndokolo imputa sinene, basiphisi o matuu masɔ mane, siute o se. ¹² Emba onte ya sango, yabaka manyama masɔ ma makolo mane na malande na ibu, na manyɔsi ndengye na

ndengye. ¹³ Ɔwesi mɔnɔmɔ moesi ya mowɔle obokye: «Teme, Petelo! Boma ozee.» ¹⁴ Petelo amba ya buya yokye: «Phe, Nkolo! Phɔ o bomɔɔ pha nga, naino size ntoma ya ekyila na ya sɔkɔtɔ.» ¹⁵ Amba kula oka Ɔwesi mɔnɔmɔ mowɔ ne, phɔ ya mbala eya ibale obokye: «Ekpele ebuye Ɔwaphongo elaa, iwe tokokyi iwɔ obokye eli sɔkɔtɔ!» ¹⁶ Lowɔ me lakyelama mbala iyato, emba ekɔ me nɔnɔ waabutwa yango o ikolo.

¹⁷ Petelo ameka imilimbolela yo mampenza ntina ya ndɔtɔ euti yo ilɔtɔ, sakoka, nde imbele me, batima ba kolɔnele babaka bakye mituna mboka esɔ wali ingambi sa Simo, baesi ya koma o munɔkɔ Ɔwa lopango. ¹⁸ Bamba butwa babangye na bambe na tuna bekye: «Simo Petelo kazale wawa?» ¹⁹ Petelo abaka kataumunya nde ndɔtɔ ye, kasi Bolɔbɔ amba wɔ ne yokye: «Kyeka, bato babale baelukye. ²⁰ Uta uwanwa eye, kyende na beɛ molongo, samakamaka, phɔ eli nga moto obatomi.» ²¹ Bobele, Petelo amba ya uta ikyebenga bato me. Amba ya wɔ na beɛ yokye: «Nga oyo. Eli nga moto okolukye beɛ. Oesi ya nkyeka phɔ ya'ye?» ²² Bamba mobuyisa bekye: «Eli mokonzi Ɔwa batuluku, kolɔnele, moto mɔnɔmɔ wa bosembo, okoile Ɔwaphongo, oli na ná mɔbesi mola o nte ya Bayuda basɔ. Mwanze wa Ɔwaphongo amoweninya obokye asengyesi ikyela obokye okyende o ingambi se phɔ aokye maphɔɔ ma we.» ²³ Petelo amba ya banɔsa, amba ya bayamba.

Bo yana, amba ya kye na beɛ molongo na bebi baayɔkɔ ba Yafo. ²⁴ Buna pha sima, amba ya koma o Sezare. Kolɔnele, o mbale ye, waba yo kabaziya, abangaka banaa nyango, na bebi ne balɔbɔ zingana na ne. ²⁵ Imbele saa koma Petelo, kolɔnele amba kye vana ne, emba amba mivaka o makolo me phɔ ya imokumbela. ²⁶ Petelo amba ya wɔ ne yokye: «Ɔwa, phɔ na nga nali

nde moto boli wε». Bοbελε amba ya mophila pho ya imunola.

²⁷ Emba, bibi kawo nε, amba nyolo. Wakye wene yo moluku nwa bato, ²⁸ amba ya wo yokye: «Bo koebe bεε, eli ekyila pho ya Moyuda angana elele yonoyo naa ikumana na mobutu. Kasi oka nga, n̄waphongo kaute insocolisa obokye tewasengyesi iwō obokye moto oyoko ali na sokoto naa tali wa iba nε elele yonoyo. ²⁹ Yango mena naesi saika ziko wambangyi wε. Kasi un̄wan̄wa eye, nazingyi iyeba ntina embangyi na wε.» ³⁰ Kōlōnεle amba ya buya yokye: «Lolo wakokyi nkolo iyato, o ngonga eya iyato eya nkokolo, nabaka nabondεle o ingambi sa nga. Mbala yonoyo, moto monomo alati bitobu bilaa aesi ya tεmε o boo pha nga ³¹ kawo na nga yokye: “Kōlōnεle, ibondesi sa wε hasianosī, na bolaa bokyele wε bato, n̄waphongo kaboumunya. ³² Emba toma moto monomo o Yafō pho ya ikye banga Simo, owaphε bεε nkombo ya Petelo, aye wawa. Ali mobutu o ingambi sa Simo okokyele etoma ya mangofo ma manyama, ingambi se sili o mokukulu nwa ebale eenεnε.” ³³ Nde o sina imbεle, naesi ya toma bakye eluka. Emba obee na banga na lozingo pho ya iyaloβenga. Un̄wan̄wa eye, kyeka banga baso o boo pha wε pho ya iyoka iso ietomi na Nkolo iya loimola.»

Petelo kawo maphooka oka Kōlōnεle

³⁴ Bοbελε, Petelo amba ya ingola munoko yokye: «Nde phεle, naweni obokye n̄waphongo tali mbale nde na moto monomo. ³⁵ Emba na o mabota maso, moto munsō okomwile na okokyele bosembo, n̄waphongo kamoanole. ³⁶ Simo ye, aetomela bato ba Isalayεle: Simo Elaa na bose, na nzela ya Yesu Klisto, iyo oli Nkolo ya bato baso. ³⁷ Bεε koloebe. Lowo laokana o Yuda mobimba, lauta o Galileya, sima ya batisimo eyateyaka Yoane. ³⁸ Yesu

mE owa botama o NazalETE, bEE koebe ndengye eya mophe Iwaphongo Bolobo na mwiya. Atambulaka mboka esO ikyemikyela bolaa, kakyemibikya bato basO babutwaka baombo ba Zabulu, phO Iwaphongo abaka nE. ³⁹ Emba banga toli manzoka ma etoma yE esO o mokyisi jwa Bayuda na o YelusaleME. Yo owa boma bEE na imobaka o ekulusu, ⁴⁰ Iwaphongo amoakola mokolo jwa iyato, emba amophe obokye amiweninya, ⁴¹ na bato basO phe, kasi na manzoka matanga Iwaphongo phanza, na banga bazaka na banywaka nE sima ya ikundwa se onte ya bawe. ⁴² O suka, amba lotoma ikyemiimola bato na ibayelega simo obokye: Eli yo owa olo Iwaphongo ndokolo munanga jwa bato bali na bomoo na baawa. ⁴³ Nde phO yE, baimosi basO bawO boho: Ilimbisa sa masumu sapheme na nzela ya Nkombo yE oka moto muso okomoanole.»

Iya sa Bolobo oka bato bate bali Bayuda

⁴⁴ Petelo ataka ba naino kaimole maphoo, Bolobo Bosantu boesi yauta mi bato basO babaka baokye iloBa. ⁴⁵ Yabaka boobo onte ya baanosu babele, bakyekeye na Petelo. Yango mena, ujanjwa eye, nono o mabota ma bato bate bali Bayuda, ikabo sa Bolobo Bosantu sa nyangwaka! ⁴⁶ PhO baokaka bato mE bawO na noko ya be, bakumbele bonene pha Iwaphongo. Petelo amba kula ya wo yokye: ⁴⁷ «Moto akokyi ikatela ibatisa bato baba na maa, phO na bEE bazwe Bolobo Bosantu ndokolo banga?» ⁴⁸ Amba ya ambya mofeko jwa ibabatisa na nkombo ya Yesu Klisto. Bobele, bamba ya moonga obokye akule ba na bEE banaa nkolo.

¹ Batoma na hēbi haabaka o Yuda haokaka hawo obokye nkyisi ya hato hāte hali Bayuda, haanosī iloba sa h̄waphongo. ² Waya butwa Petelo o Yelusaleme, haabēle hēē hamba ya ika ziko nē. ³ Bēkye: «Okye nyolo o ingambi sa hato hāte haika hēle hē, ozee na hēē elele yōnoyō!» ⁴ Bōhēle, Petelo amba kula ya tata simo mē tata o etatele, amba ya hawole lowo lōnōlō na lōnōlō, yokye: ⁵ «Nabaka o mokyisi h̄wa Yafo nabōndele. Naesi ya wēnē o ndōtō ekpele yōnoyō ndokolo imputa sinēnē, hasiphisi o matuu mane, siute o ikolo nōnō waya sango wali nga. ⁶ Walembetela nga o imputa mē, naeai yawēnē manyama ma makolo mane ma mokyisi, manyama ma mangonda, maalande na ibu na manyōsi ma ikolo. ⁷ Naesi ya oka na h̄wesi mōnōmō mowō na nga obokye: “Petelo, ih̄wa, hōma ozee!” ⁸ Naesi ya wō ngakye: “Phe, Nkolo! Phō bikpele bia ekyila na bia sōkōtō naino tebinyōsi o munōkō h̄wa nga.” ⁹ Mbala eya ibale, h̄wesi h̄wamba kula uta o ikolo h̄wamba buya obokye: “Ibōngyē h̄waphongo, wē tokokyi ikpa ndokolo ili ya sōkōtō.” ¹⁰ Lowo mē lalekanaka mbala iyato, emba iso yamba kula butwa o ikolo. ¹¹ Emba sakōkō, iwēnēkyē h̄ampele haato hantomelaka hē, h̄autaka Sezare, haesi ya koma o ingambi saabaka h̄anga. ¹² Bolo h̄o Bosantu aesi ya wō na nga obokye nga sa makamaka, nakye na hēē molōngō. Nakye na ná hēbi motofa h̄akye nzika. Banga h̄aso tomba ya kye nyolo o ingambi sa moto mē. ¹³ Moto mē amba ya loimola h̄o wawēnēkyē yo anzelo o ingambi sē atēmi kawō nē obokye: “Toma h̄ato o Yafo, h̄akye h̄anga Simo, owa kula hēē phe nkombo ya Petelo, ¹⁴ owa moewole maphōō mamoebikya iwē na ingambi sa wē sisō.” ¹⁵ Watata nga iwō, Bolo h̄o Bosantu h̄oesi ya h̄autela nde h̄o waloutelaka phango o etatele. ¹⁶ Namba ya umunya maphōō ma Nkolo wawōkō yo obokye:

“Yoane aḃatisaka na maa, kasi ḃÈÈ wamob̃atisama na Bolob̃ob̃ Bosantu.” ¹⁷ Bo ikaḃo mÈ siph̃emi oka ḃÈ, Ḥwaphongo asiph̃È na ḃanga ph̃o toanola Yesu Klisto. Emba nga nali nza ph̃o ya ikatela Ḥwaphongo ikyela.»

¹⁸ Waoka ḃÈÈ maph̃oḃ mamana, ḃamba ya ikala ḃose, ḃabuto ikumbela Ḥwaphongo, ḃÈkye: «Kyeka ob̃okye Ḥwaphongo aph̃È na nkyisi iteili ya ḃayuda ob̃okye iḃongole mandondo pho ya izwa ḃom̃oḃ.»

Etatele ya ingomba sa Antioshe

¹⁹ Bato ḃanyangwaka ph̃o ng̃ong̃o eyautaka ph̃o Etiyeni, ḃakyÈkyÈ ñoḃo o Fenisi na o ShiprÈ na o Antioshe. Kasi teḃaikaka teya ñoḃo moto m̃oḃoḃo iloba ḃo teyaḃaka nde ḃayuda. ²⁰ Nzuka ḃana onte ya ḃÈÈ ḃaḃaka ḃato ḃa ShiprÈ, na ḃa Sirene, ḃautaka o Antioshe, ḃaḃaka ḃateya na ḃÈÈ oka ḃaela, ḃaimole Simo Elaa ya Nkolo Yesu. ²¹ Eḃok̃o ya Nkolo ya ḃaka na ḃÈ, emba motiya ḡwa ḃato ḃaanolaka Nkolo ḡwa butwaka moikye.

²² Simo ya low̃o mÈ yamba koma o matoo ma ḃaanosi ḃa ingomba sabaka o Yelusaleme, emba ḃamba ya toma ḃalaba o Antioshe. ²³ WakyÈ wÈne yo om̃o ng̃olu ya Ḥwaphongo kyekyele etoma, aḃaka na nkyisa, emba amba ḃalenza ḃÈÈ ḃaso ph̃o ḃaikale ikyelela Nkolo na ndondo ỹoḃỹo. ²⁴ Ph̃o yo aḃaka moto molaa na owa tonda na Bolob̃ob̃ Bosantu na ná ianola. Emba moluku ḡwa ḃato mwikye ḡwamba ya miambya oka Nkolo. ²⁵ ḃob̃ÈÈ, amba yakyÈndÈ o Tarsis ph̃o ya ikyÈ luka Saolo. ²⁶ WakyÈ yo mozwa, amba yakyÈ nÈ o Antioshe. ḃamba kyela om̃o mbula mobimba ikyela etoma elele ỹoḃỹo na ḃato ḃa ingomba. ḃateyaka ḃato ḃaikye s̃oḃo. Emba yaḃaka o Antioshe, waatataka ḃÈÈ iḃanga ḃaekosi na nkomgo ya ḃaklisto ph̃o ya mbala eya yambo.

²⁷ Mi nkolo me, baimosi bamba ya uta o Yelusaleme, bakyε o Antioshe. ²⁸ Mɔnɔmɔ na de, na nkombo ya Agabusu, amba ya temε, amba ya imola na mwiya ηwa Bolɔbo Bosantu obokye zilo sikusi samokyinda mokyisi mobimba. Yakyelamaka imbεle saabaka Kolode mokonzi. ²⁹ Bobεle baekosi bamba yakpa meko obokye bamotaa mɔnɔmɔ na mɔnɔmɔ kokokana na bozwakye phe, datome phɔ ya isunga debi bazale o Yuda. ³⁰ Bamba kyela nde bomɔ. Bamba tomela bankumu nsindo yazwaka deε na Balaba na Saolo.

12

Babomi Zake, baakye Petelo

¹ Imbεle me sasina, mokonzi Elode abutwaka inyɔkɔlo bato bayɔkɔ ba ingomba. ² Amba ya boma Zake, ηwana nyango na Yoane na mumphata. ³ Wawεne yo obokye Bayuda bakumbe na yakyelaka yo, amba kula akya Petelo. (Yabaka i nkolo ya esεlekɔ ya mapa matumbe deε sa munɔ moulole mapa.) ⁴ Wamoɓanga de, amba munyɔsa o bolɔkɔ, amombye o maɓokɔ ma biboko bine ba datuluku, eboko ya bane bane phɔ ya imokyεngyεle. Bazingaka ikyε moambinya o soo pha bato o sima ya esεlekɔ ya ilekana. ⁵ Yo Petelo mɔna, abaka o bolɔkɔ, kasi ibɔndeε sikusi sa ingomba sabaka oka ηwaphongo imbεle sisɔ phɔ ye.

Bakandosi Petelo

⁶ Waaluka Elode iyambinya Petelo, na mokɔlo me, Petelo alalaka onte ya datuluku babale, bamokangyi na nyɔlɔlɔ ibale, na bakyεngyεsi babaka batemi o moziɓo. ⁷ Emba kyeka anzelu wa Nkolo aesi ya tokolo na mwenya mobuto ingyεngyε wamɔ. Aesi ya wanda moɓanzi ηwa Petelo, aesi ya moumola yokye: «Langwa izele!» Bobεle,

nyɔlɔlɔ yeesi ya mana o maɓɔkɔ mɛ. ⁸ Mwanze amba ya wɔ nɛ yokye: «Kanga kamba ya wɛ, lata bikoto ba wɛ.» Amba kyela ɓomɔ. Amba kula wɔ nɛ yokye: «Lata munkoto ɲwa wɛ, ombengye.» ⁹ Petelo aesi ya tɔkɔlɔ, abuto imoɓɛnga, saɛɓa oɓokye ikyilekane nɛ na anzelu ili ya phɛɛ: Awɛnɛkyɛ ndokolo kalɔtɔ nde ndɔtɔ. ¹⁰ Walekana yo iɓala sa etatele na sa iɓale, ɓamba ya koma o moziɓo ɲwa ebuni munyɔlɔ na ɓɛɛ o mokyisi munɛnɛ. Ekomba ya moziɓo mɛ yaingwaka nde yango mampenza. ɓɛɛ ɓamba ya tɔkɔlɔ nɔnɔ waɓɛnga ɓɛɛ ngɔɔ yɔnɔyɔ, ɓoɓɛɛ mina wamɔ, anzelu aesi ya moika.

¹¹ Emba Petelo amba ya mieɓa, amba wɔ yokye: «Unanɲwa eye, naɛɓi phɛɛ oɓokye Nkolo atomi anzelu wɛ phɔ ya iyamanya o maɓɔkɔ ma Elode na ɓoɓe ɓosɔ ɓonzimelakyi Bayuda.» ¹² Waɛɓa yo elele ekomi yo, amba yakyɛ o ingambi sa Maliya, nyango wa Yoane, owaphɛkyɛ ɓɛɛ na nkombo ya Malako. Omɔ ɓato ɓaikye ɓaanganaka, ɓaɓɔndɛɛ. ¹³ Wakomola yo ekomba enɛnɛ eya lopango, ɲwanɲwasi mɔnɔmɔ wa etoma amba susinya phɔ ya iyokyemela, nkombo yɛ Loda. ¹⁴ Amba ya eɓa ɲwɛsi ɲwa Petelo. Na nkyisa, taikaka ziɓola ekomba. Amba butwa na mbangu o motema, amba kyɛ imola oɓokye Petelo atɛmi o ɓoo pha moziɓo munɛnɛ. ¹⁵ ɓamba ya wɔ nɛ ɓɛkyɛ: «Oyeye!» Kasi yo kaanole nde oɓokye eli phɛɛ. ɓamba wɔ ɓɛkyɛ: «Wanaka eli anzelu wɛ.» ¹⁶ Mɛna Petelo kakomole nde ɓokomosi. Wamba ya ziɓola ɓɛɛ ekomba, ɓamowɛni, ɓabuto ikamwa. ¹⁷ Amba ya ɓazibisa na eɓɔkɔ oɓokye ɓaikale ɓose. Amba ya ɓaimola ndengye emotɔkɔsi Nkolo o ɓɔlɔkɔ, yokye: «Oimola Zake na ɓɛbi lowɔ mɛ.» Emba amba ya tɔkɔlɔ, aesi yakyɛ o elele esuu.

¹⁸ Waayɛ bunya, tɔkɔ ekusi yeesi ya tɔkɔlɔ onte ya ɓatuluku. ɓamitunaka ɓɛkyɛ: «Petelo akyesi ɓo?»

¹⁹ Elode amba toma bato bakye mimoluka, imozwa phe. Amba ya tuna bakye engyesi, amba ya wo obokye bababome. Amba ya mana o Yuda akye o Sezare, amba ikala omwo.

Iwa sa Elode

²⁰ Elode abaka na yo na bato ba Tula na Sidona. Bato babana baesi ya kolol, bakye oka ye. Babongye na Balasitusu, moto wa etoma wa etee ya ingambi eya ilala ya mokonzi, obokye bakule butwa na booka, pho nkyisi ya bée izwanye ntoma ya iza ikyeute o mokyisi nwa mokonzi. ²¹ Wakoma mokolol nwa okanaka be, Elode amba ya lata etobu ya bokonzi, aesi ya zala o eziye ye ya bokonzi kabawole maphoo. ²² Bato baesi ya anwana, bkye: «Eye nde nyesi nwa nwapihongo, teli nwa moto!» ²³ Nde o sina imbele, anzelu wa Nkolo aesi ya mowanda pho tapho waphongo nkyemo. Bobele banyanzumbele bamba ya mozaa, nono waa wa yo.

²⁴ Maphoo ma nwapihongo manyangwaka mboka eso, na baanosi babutwaka baikye. ²⁵ Waunva Balaba na Saolo etoma ya be, bamba ya butwa o Yelusaleme. Bakye kyene na Yoane, owaphkye bée nkombo ya Malako.

13

Batomi Balaba na Saolo ikye imola Simo Elaa

¹ O ingomba sa Antioshe, baimosi na bateye babaka omwo. Balaba, Simeyo okobangye bée Mwindo, Lukusu wa Sirene, Manaene owakolaka elele yonoyo na nwangyesi Elode, na Saolo. ² Mokolol monomwo nwa baka bée babondole Nkolo na imiima ntoma, Bolobobosantu amba ya wo yokye: «Omanyisa Balaba na Saolo pho ya etoma eebabangyi na nga.» ³ Bobele, wa miima

h́́e ntoma na wa h́́ndele h́́, h́́amba ya h́́atandela ma^hok^o, n^on^o wa h́́ale h́́e h́́akye.

Balaba na Saolo o esanga ya Shipre

⁴ Wa h́́a h́́e o etoma eya h́́aphe ^hol^oh^o ^hosantu ya iky^enimola Simo Elaa, *Balaba* na Saolo h́́amba ya uta o ibongu sa Silisi. Om^o, h́́amba ya kpela o masuwa ph^o ya iky^ende o Shipre. ⁵ Wakoma h́́e o Salamini, h́́amba ya imola ilo^ha sa ^hwaphongo o mangambi ma makyita ma ^hayuda. ^habaka na ná Yoane ph^o ya i^hasunga.

⁶ Wa katisa h́́e esanga es^o n^on^o o Pafos, h́́amba ky^e zwa moto m^on^om^o, nkombo y^e ^halayesu, yo moyuda, moky^esi ^hwa manganga, a^haka kamikpe o^hoky^e ali moimosi. ⁷ A^haka yo na mwangy^esi wa esanga. Nkombo ya mwangy^esi m^e, ^hel^egusu Polo, moto wa malondo. Iyo amba ya toma o^hoky^e h́́ambo^hangyele *Balaba* na Saolo, ph^o alukaka na h́́okusi o^hoky^e aoky^e ilo^ha sa ^hwaphongo. ⁸ Kasi nganga Elima (ph^o nkombo y^e kyelimbole h́́abona), taikaka anola yaabaka h́́e h́́aw^o, emba alukaka na o^hoky^e ^hwangy^esi yo sa anola. ⁹ ^hobele, Saolo, oko^hangye h́́e Polo, atondaka na ^hol^oh^o ^hosantu, amba ya molembetela. ¹⁰ Amba w^o n^e yokye: «Owatonda na malondo ma^he na ná ^hole, ^hwana wa Molembe, ^hwakolo munguna ^hwa h́́osembo! Otoeme iky^emi^otingyinya manzela ma Nkolo mat^em^e y^o? ¹¹ Emba kyeka ^hwar^hwa eye, e^hok^o ya Nkolo ya moewanda: Wamoph^olo miyo, n^on^o itekye, otokule w^en^e moo.» Mina wam^o, lonzumbe na enz^om^obi eesi ya moziba, abuto ti^hati^ha ph^o ya iluka h́́ato ^ha imokpa mi e^hok^o. ¹² ^hobele waw^en^e mwangy^esi low^o loleka, amba butwa ianola, ph^o mateya ma Nkolo maamokamwisaka na h́́oiky^e.

O Antioshe ya Pisidi, Polo awɔɔ

¹³ Polo na ɔɛbi ne ɔɛmɔba ya kpela o masuwa o Pafos, ɔɛmɔba ya koma o Pɛɛze o Pamfiliya. Emba Yoane amba kaɔana na ɔɛ, yo ibutwa o Yelusaleme ¹⁴ ɔɛ, ɔɛmɔba ya mana o Pɛɛze, ɔɛmɔba ya koma o Antioshe o pisidi. Mokɔɔ ɔɛwa sabata, ɔɛmɔba ya kyɛ nyɔɔ o ingambi sa makyita, ɔɛkyɛ zala. ¹⁵ Waunva ɔɛɛ itanga buku pha Miɔeko na pha ɔɛimosi, ɔɛakonzi ɔɛ ingambi sa makyita ɔɛmɔba ya toma ɔɛato ikyɛ wɔ na ɔɛɛ ɔɛkyɛ: «ɔɛbi ɔɛ ɔɛampele, na oli na lowɔ la iɔɔndɔ ɔɛato, owɔ.» ¹⁶ Polo amba ya tɛme, amba ya ɔɛazibisa na eɔkɔ, yokyɛ: «ɔɛato ɔɛ Isalayɛɛ na ɔɛ lote ɔɛwaphongo, okyemelal! ¹⁷ ɔɛwaphongo owa ɔɛato ɔɛ Isalayɛɛ owa ɔɔ ɔɛ ango ɔɛ ɔɛanga, na ɔɛato ɔɛ tomba yo imɛɛɛ sa ɔɛaka ɔɛɛ o mokyisi ɔɛwa Ezipito wa tɔkɔɔ yo na eɔkɔ yɛ ekusi onte ya ɔɛ. ¹⁸ Phɛɛphɛ mbula mako mane, akuyaka na moɔesi ɔɛwa ɔɛɛ o bokyɛ. ¹⁹ Emba waɔɔ yo maɔota sambo o mokyisi ɔɛwa Kanana, amba kaɔa mokyisi ɔɛwa ɔɛɛ ilaka ²⁰ phɛɛphɛ na mbula mikama mine mbuka mako matano. Emba sima mɛ, amba ya amɔba ɔɛananga nɔɔ o imɛɛɛ saka moimosi Samwɛɛ. ²¹ Emba tata wamɔ, ɔɛmɔba ya onga mokonzi mɔɔmɔ. ɔɛwaphongo amba ya ɔɛaphɛ Saolo ɔɛwana wa Kyisi, moto wa iɔota sa Benzame, phɔ ya mbula mako mane. ²² Wamolɛ ɔɛ, amba ya ɔɛaphɛ Davidi oɔokye aɔe mokonzi ɔɛwa ɔɛ. Phɔ yɛ amba na wɔ yokyɛ: “Nazwe Davidi, ɔɛwana wa Yese, moto olongoɔa o ndondo ya nga, owa mokyela maphɔɔ masɔ ɔɛoozingye nga.” ²³ O iɔota sɛ, ɔɛwaphongo, ɔɛ waikaka yo mbunu, atɔkɔɔɛkyɛ Isalayɛɛ Mobikyɛ Yesu. ²⁴ O ɔɛo pha iya sɛ, Yoane ateyaka phanza ɔɛato ɔɛasɔ ɔɛ Isalayɛɛ ɔɛatisimo ya iɔongola motema. ²⁵ Wakoma Yoane iyunva etoma yɛ, awɔkɔ yokyɛ: “ɔɛɛ kɔmunya oɔokye nga nali nza? Sili yo! Kasi kyeka oɔokye okoye o sima ya nga, sikokyi na

iyingola simbi ya bikoto bE.”»

²⁶ «BEBiBana bA iBota sa Abalayama na baalote ņwaphongo, maphoŵ ma ibika mama, bamatoma pho ya banga. ²⁷ Pho bato bA Yelusaleme na bakonzi bA bE, tebaiky i moeba, na wamoiŵya bE, bakokyisa maphoŵ mawoko baimosi, matangye bE nkolo ya sabata iso. ²⁸ Na wabaka bE sazwa ewele ya imoiŵya, bamba onga oka Pilata obokye amobome. ²⁹ Waunva bE ikokya maphoŵ maso maakoma bE pho ye, bamba ya mumanya o ekulusu, baesi ya mokunda. ³⁰ Kasi ņwaphongo amba ya mokundola onte ya bawe. ³¹ Iyo owatoko lekye nkolo nzikye bato bautaka ne Galileya pho ya ikyende o Yelusaleme. Uŵwa eye, bE bali manzoka me oka bato. ³² Na banga, toeyimole Simo Elaa eye: Mbunu eyaikyelaka bE baango ba banga, ³³ ņwaphongo aekokye eso pho ya banga, bana ba bE, wakundola yo Yesu, bo wakoma bE o zembo sa ibale obokye:

Oli ŵwana wa nga,
inga, lolu, naeboti.

³⁴ Omokundosi ņwaphongo onte ya bawe, etakule pholo, eli nde bo wawoko yo, obokye:

“NamoephE mbolo isantu ya Davidi,
maphoŵ ma phele.”

³⁵ Yango meNa, kakule wo o elele eyoko yokye:

“OtolE moto mosantu wa we obokye apholo o ilita.”

³⁶ Pho Davidi, wakyelala yo ibota se o imbela se, na ŵwango ŵwa ņwaphongo, amba wa. Bamba ya mokunda phenephe na baango, ne apholo. ³⁷ Kasi yo owakundola ņwaphongo onte ya bawe, taika pholo. ³⁸ Bande, oebe obokye eli pho ye simo ya ilimbisa masumu yeesi, na ibutwa bato ba bosembo phate pha ikaka zwa bE na

Moḡeko ḡwa Mose, ³⁹ na nzela yE, moanosi muso abuto moto wa ḡosembo. ⁴⁰ Omifanza, obokye maphoḡ mawo ḡaimosi mango sa eyelela:

⁴¹ “Kyeka, ḡEḡ ḡasemosi, okamwe, oḡEḡ!

Pho, ḡo tabaa ḡEḡ na ḡomḡḡ, namokyela etoma yḡḡḡḡḡḡ, obokye ḡo ḡaeyimosi yango otoeyanole!”»

⁴² Wa itokolo, ḡamba ya ḡondELE Polo na ḡalaba na ḡoikye obokye ḡakule ya ḡaawole pho ya lowo me mokolo ḡwa sabata ḡwa sima. ⁴³ Wanyangwa ḡato ḡaso ḡaanganaka, Bayuda ḡaikye na ḡato ḡasuu ḡaakumole ḡwaphongo, ḡamba ya ḡenga Polo na ḡalaba. ḡabalenzaka obokye ḡaphile ḡophELElu ngolu ya ḡwaphongo.

Polo na ḡalaba bakyE oka ḡato ḡate ḡali Bayuda

⁴⁴ Wakoma sabata, phanephE mokyisi mobimba ḡwamba yaangana pho ya iyoka maphoḡ ma Nkolo.

⁴⁵ Wa wEḡE Bayuda moluku ḡwa ḡato, ḡaesi ya tnda na zuwa, abuto iikyela maphoḡ ma Polo ziko, ḡamotole.

⁴⁶ Polo na ḡalaba, na mwiya, ḡamba ḡabuyisela ḡEkye: «ḡbakyi obokye maphoḡ ma ḡwaphongo ḡata mateya ḡEḡ phanza. Kasi pho ḡEḡ omale, tokokyi na ḡomḡḡ pha ḡobELE. Yango meḡa tokye oka ḡato ḡate ḡali Bayuda.

⁴⁷ Pho Nkolo awo na ḡanga ḡabona:

“Naekyesi ndokolo tala ya na maḡota pho ya ikye na Simo yanga ḡḡḡ o mbomela ya mokyisi!”»

⁴⁸ Waoka ḡaate ḡali Bayuda ḡaabona, na nkyisa, ḡabuto ikumbela maphoḡ ma Nkolo, emba ḡaso ḡaolomoko pho ya ḡomḡḡ pha ḡobELE ḡamba butwa

baanosi. ⁴⁹ Maphoo ma Nkolo mamba ya nyangwa o mokyisi munsu. ⁵⁰ Kasi Bayuda bamba ya losa babasi ba kaa bakumole hwaphongo na onte ya bankumu ba mokyisi, balukaka inyokolo Polo na Balaba, emba bamba ya hawiinya o manyete ma be. ⁵¹ Kasi be, bamba ya lasa mobulubutu hwa makolo ma be, bamba yakye o Ikoniumu. ⁵² Kasi baekosi batondaka na nkyisa na na Bolobo Bosantu.

14

Polo na Balaba o Ikoniumu

¹ O Ikoniumu, wakula lekana nde bomu. Polo na Balaba bamba ya kye nyolu o ingambi sa Bayuda sa makyita. Bamba ya wo na ndengye yonyo obokye Bayuda na Baela baikye babutwaka baanosi. ² Kasi Bayuda bayoko bate baikaka anola, bamba losa bapakano obokye babe na maumunya mabe pho ya bebi. ³ Na ho bomu, bakyelaka nkolo nzikye o Ikoniumu. Babaka hawo nde pwapwa pho ya Nkolo na pho ya maphoo ma ngolu ye. Abaphkye mwiya hwa ikyela na maboko ma be bilembetele na bilekyesako. ⁴ Moluku hwa bato ba mokyisi hwamba kabana. Bana babaka mbale na Bayuda, bayoko mbale na batoma.

⁵ Bapakano na Bayuda na bakonzi ba be bamba kana inyokolo na iboma batoma na mabanga. ⁶ Waawene be babona, bamba ya lota mbale ya nkyisi ya Likaoni, Listre na Derbe, na o nkyisi ili phenephe na yango. ⁷ Omu, babuto nde iimola Simo Elaa.

Polo na Balaba o Listre

⁸ O Listre, moto monomu munene abaka omu, taikaka ba kateme. Makolo me manyifa uta o ibu sa nyango, taikaka na ba katambule. ⁹ Amba oka Polo kawo. Polo amba ya molembetela, aesi ya wene obokye ali na ianola

pho ya ibika, ¹⁰ Amba ya wo na bokusi yokye: «Teme na makolo ma we!» Emba amba ya ngbengo, abuto itambula.

¹¹ Waayawene moluku nwa bato lowo lokyesi Polo, bamba ya anwana na munoko nwa be, bekye: «Ba nwaplongo bamibuye bato, bauti o ikolo, baesi oka banga!» ¹² Babangaka Balaba «Zeyusu», emba Polo «Ermesi», pho ya baka yo owa kpaka maloba. ¹³ Nganga wa nwaplongo Zeyusu o nze ya ibala, amba yaa na balo ba mangombe na biboko ba bokonzi o nzibo ya inyolo o mokyisi. Yo na moluku nwa bato bamba okana obokye babakabele ikabo.

¹⁴ Waaoka batoma Balaba na Polo lowo me, bamba kakola bitobu ba be, bamba ya ngbengo bili moluku nwa bato na iyanwana ¹⁵ bekye: «Bato, pho ya'ye kokyele mapho mamana? Na banga toli nde bato holi de! Simo Elaa ekyeyimole banga, eli nde obokye ole mapho maabe obutwele nwaplongo oli na bomoo, owakyela ikolo na munse, ebale eenene na iso ili omoo. ¹⁶ Wa phanza, alekye mabota maso mabengye manzela ma de mampenza. ¹⁷ Nzuka amiweninyaka na mapho malaa maakyele yo mama. Kasi taika le ibaweninya mapho malaa, pho kabatomele uta o ikolo mambula na bipha bilaa, kabatonza na ntoma katonza na mandondo ma de na nkyisa.» ¹⁸ Mapho me temakokaka izibisa moluku nwa bato izele, pho ya obokye de sabaambisa mambeka.

¹⁹ Bobele, o Antioshe na o Ikoniumu, wamba ya tokolo Bayuda baya losa moluku na bato. Baesi ya ma Polo mabanga, bamba ya tokolo ne o imbale ya mokyisi, baumunyaka obokye awe. ²⁰ Kasi, wangana baekosi wali yo, amba ya nwa bobele amba ya nyolo o mokyisi. Bo yana, yo na Balaba bamba ya kye o Derbe.

*Polo na Bala*ba babuto o Antioshe ya Siri

²¹ Sima ya iyimola Simo Elaa o mokyisi mE na izwa baekosi baikye omO, bamba kula ya kyende o Listre, o Ikoniumu na o Antioshe. ²² Bakyekye kuya mandondo ma baekosi na ibalenza obokye balendendale o ianola, bEkye: «Tosengyesi ilekana na minyoko miikye, phO ya inyolo o Bokonzi pha Nwaphongo.» ²³ O ingomba sonoso na sonoso, babalalekye bankumu, bamba bondele, bamba na miima ntoma phO ya ibaambya oka Nkolo owa anola bE.

²⁴ Emba wakatisa bEE Pisidi, bamba ya kye o Pamfili.

²⁵ Wateya bEE maphoo ma Nwaphongo o Perge, emba bamba ya kyende o Atali. ²⁶ OmO, bamba ya kpela o masuwa, babuto o Antioshe, wautaka bE, elele eya bambyaka bEE o ngolu ya Nwaphongo phO ya etoma ekyeute bEE ikyela.

²⁷ Wakoma bE, baesi ya anginyina Ingomba, bamba baimola masO makyela Nwaphongo na bE, na ndengye eyaingolaka yo mozibo nwa ianola phO ya bapakano.

²⁸ Emba, bamba ya koko omO bEE na baekosi.

15

Toko o Antioshe phO ya lowoo la ibele

¹ Bobele, bato bayoko bamba uta o Yuda, bEE balukaka iteya bebi bobo: «Be boto mibesi bokowo mobeke nwa Mose, bEE tokoky ibika.» ² Toko yamba tokolo, emba miko makusi mamba ba onte ya Polo na Bala na bato mE. Bamba ya sukya obokye Polo, Bala na bato basu bakyE o Yelusaleme, bakyE zwana na batoma na bakumu phO ya toko mE. Tebaikaka banolela, baesi ya phalatana na na bokusi phO ya lowo mE. Na bomO, baesi ya toma Polo, Bala na bato

baayɔkɔ ba Antioshe obokye bakyeɛnde o Yelusaleme oka batoma na bankumu, hawɔ lowɔ me.

³ Ingomba basungaka phɔ ya imbanga me. Bobele, baesi ya katisa Fenikisi na Samaliya, bakye mimola o waanola bato baatebali Bayuda Yesu. Simo me ya phɛkye nde bɛɛ basɔ nkyisa na boikye. ⁴ Wakoma bɛɛ o Yelusaleme, ingomba baakumbelaka, ebe na batoma na bakumu, baaimolaka iso yaakyelaka ŋwaphongo na nzela ya be. ⁵ Baanosi baayɔkɔ ba mbale ya Bafalisayi, baesi ya teme, dekya: «Esengyesi obokye babele baanosi baatebali Bayuda, babatome na bokusi ikokya mofeko ŋwa Mose.» ⁶ Batoma na bakumu baesi ya angana phɔ ya ekola lowɔ me. ⁷ Baphalatanaka na boikye. Sima, Petelo aesi ya teme, yokya: «Bande, koefe obokye ŋwaphongo anzɔɔ onte ya bɛɛ obokye naimole Simo Elaa oka bato baatebali Bayuda, phɔ ba okye, baanole. ⁸ ŋwaphongo, okoefe mandondo ma bato, abaphe Bolɔɔ Bosantu bo ŋwaalophe yo, phɔ ya iteya obokye baanosi. ⁹ Taika lokyesinya na ŋwana bokyi bofo na be, ŋwaphongo akunyola mandondo ma bɛɛ phɔ bamoanola. ¹⁰ Kasi kolukye itoma baanosi inyanya ephesi ewaa, na bankɔkɔ ba banga, na banga toloiki koka ienyanya. Komekye ŋwaphongo babona phɔ ya'ye? ¹¹ Kasi na ngɔlu ya Nkolo Yesu, banga toanole obokye tobikyi ndengye yɔɔyɔ na be.»

¹² Bato basɔ baesi ya ikala bose, baokyemele Balaba na Polo babaimole bilekyesako na bilembetele bisɔ biakyelaka ŋwaphongo na nzela ye o nte ya bato baatebali Bayuda. ¹³ Waunva iwɔ, Zake ne aesi ya wɔ, yokya: «Bande, inzokyemele! ¹⁴ Simo aimosi bo watataka ŋwaphongo ikana obokye onte ya bato baatebali Bayuda aɔɔ ibota sɔɔsɔ siili se. ¹⁵ Maphɔɔ maawɔ baimosi makoka na lowɔ me, phɔ totangye o

buku pha ḡwaphongo ḡoḡo:

¹⁶ Nkolo kawo ḡoḡo:

“Sima ya maphoḡo mamana namokula ya,
Namotonga na ingambi sa Davidi saabukwaka, nasiinola,
naasiteye,

¹⁷ Emba ḡato ḡayoko ḡaso ḡamoluka Nkolo,
eḡe na maḡota maso maḡanga nga oḡokye maḡe ma nga.
Eye ḡooko wo Nkolo.

¹⁸ Aebinyaka maphoḡo me mamana uta kalakala.”

¹⁹ Zake akuli wo, yokye: Yango meḡa, naweḡe oḡokye
tolokokyi iḡaphe motema ḡolosi oka ḡaatebali ḡayuda,
ḡaanole ḡwaphongo. ²⁰ Kasi toḡakomele mokanda
oḡokye toongye na ḡe, sa zaa nsoti ikiyambya ḡeḡe
oka manzambe ma bikyeko, sa kyela ḡondumba, sa zaa
manyama maawe na malongo o motema, sa zaa na mal-
ongo. ²¹ Pho ḡono wa kalakala, ḡato ḡateya moḡeko ḡwa
Mose o mokyisi moḡomo na moḡomo, ḡamotangye na o
mangambi ma makyita ma ḡayuda nkolo iso ya Sabata.»

Mokanda mootomi ḡeḡe oka ḡaanosi ḡaatebali ḡayuda

²² ḡoḡeḡe, ḡatoma, ḡakumu, na ingomba siso ḡaesi
ya kana oḡokye ḡoḡo ḡato onte ya ḡe, ḡabatome o
Antioshe ḡeḡe na Polo na ḡalaba. ḡaesi ya oḡo Yuda
okoḡangye ḡeḡe ḡalasabas, na Silasi, ḡaso ḡabale ḡabaka
ḡato ḡa kaa onte ya ḡande na ḡe. ²³ ḡaphisaka mokanda
moowo ḡoḡo: «ḡande na ḡeḡe, ḡatoma na ḡankumu,
ḡabeya ḡande na ḡe, ḡaatebali ḡayuda, ḡaazale o nkyisi
iye: Antioshe, Siri na Silisi. ²⁴ Tooka oḡokye ḡana ḡato,
ḡawaa ḡaateḡaika ḡanga phe nzela, ḡauta oni, ḡaya bi
omoo, ḡaebunzinya na maphoḡo maawo ḡe, ḡakyetitisa
mandondo ma ḡeḡe. ²⁵ Yango meḡa, tokani ḡanga
ḡaso oḡokye toḡoḡo ḡato emba toetomele ḡe. ḡamoyaa
molongo na ḡebi na ḡanga, ḡalaba na Polo. ²⁶ ḡambya

homo pha hée pho ya etoma ya Nkolo wa Banga Yesu Klisto. ²⁷ Toetomesi Yuda na Silasi baamoeyimola, hée mampenza, maphoo maakomi banga mamana. ²⁸ Pho, na banga na Bolobo Bosantu, tokani obokye tolokoyi iephisa ephesi esuu, kasi maphoo masengyesi hée ikyila mango mama: ²⁹ Sa zaa nsoti ikiyambya hée oka manzambe ma bikyeko, sa zaa malongo, sa zaa manyama maawe na malongo o motema, sa kyela bondumba. 'Bo omimanye mi maphoo maso mamana, kokyele bolaa. Oikalaka na bolaa.»

³⁰ Emba bato me baatomaka be, bamba ya kyende, bakye koma o Antioshe. Baesi ya anginyina baanosi baso, babaphe mokanda me. ³¹ Baesi ya tanga mokanda me, bato baso batondaka na nkyisa pho ya maphoo maabalenzaka na hée o mokanda me. ³² Yuda na Silasi, hée mampenza babaka baimosi, balenzaka bebi, babakuyaka na maphoo maikye maawoko be. ³³ Bakutaka koko na be. Waakoma hée wa ibutwa, bebi baesi ya kye baika, hée o kyekye na bolaa. Bamba ya butwa oka baabatomaka. [³⁴ Kasi Silasi akanaka obokye kaikale omoo.]

³⁵ Bobele Polo na Balaba bamba ya ikala o Antioshe. Na bato bayoko baikye, hée baso babaka bateya, baimole Simo Elaa ya Nkolo.

Polo na Balaba bakabwa

³⁶ Sima ya bana nkolo, Polo aesi ya wo na Balaba, yokye: «Tobutwe, tokye kyeka bande na banga o nkyisi iso yaimolaka banga Simo ya Nkolo, tokyekye ndengye eli be.» ³⁷ Balaba abaka na phowa ikiyende na Yoane, ookobangye hée Malako. ³⁸ Kasi Polo taikaka zinga obokye akyende be, pho abaikaka o mokyisi na nkombo Pamfili, takulaka bakamba o etoma ya be. ³⁹ Baokaka

na bokusi onte ya δε, bamba ya kabana. Balaba akpe Malako, abaa o masuwa, akyε o Shiprε. ⁴⁰ Polo aosi Silasi, waunva baanosi ibaamba o mafoko ma ηwaphongo obokye ababanza na ngolu ye, bamba ya kyende. ⁴¹ Bamba ya katisa Siri na Silisi, balenzaka mangomba obokye baikale na ianola.

16

Timote atambusi na Polo na Silasi nzela yonoyo

¹ Polo aesi ya koma o Derbe, na o Listre. Moanosi monomo abaka omu, nkombo ye Timote, nyango Moyuda, owabutwa Moklisto, kasi ango Moela. ² Bande babaka bazale o Listre na o Ikoniumu, babaka bawo obokye ali moto molaa. ³ Polo abaka na phowa obokye Timote atambulakye ne molongu. Aesi ya mokpa, bamobesi pho Bayuda, baabaka o nkyisi me, bee baso baebaka obokye ango ali Moela. ⁴ O nkyisi iso, yaabaka yo kalekane, baimolaka baanosi mibeko miakpa batoma na bakumu ba Yelusaleme. Baongaka na obokye bakokya mibeko me. ⁵ Mangomba mabutwaka na ianola sikusi, motiya ηwa bato ηwabaka mobakisame nkolo iso.

Polo aloti ndoto o mokyisi na nkombo Troas

⁶ Bolobo Bosantu abakatelaka obokye sa imola Simo ya ηwaphongo o nkyisi ya Azi. Yango mena aesi ya katisa o nkyisi iye: Friji na Galati. ⁷ Wakomaka phenephe na Misi, alukaka ikyende o Bitini. Kasi Bolobo pha Yesu tephawaikaka babenisa ikyende omu. ⁸ Bobele, aesi ya katisa Misi, akyε o ibongu siibangye bee Troas. ⁹ Wa mokolo, Polo aesi ya lotu ndoto aweni moto monomo wa Makedoniya atemi, kamobondele, yokye: «Lkana o Makedoniya, oya losunga!» ¹⁰ Sima ya ndoto me ya Polo,

sa kōkō, ūanga toesi ya luka nzela ya ikyeḅde o Make-doniya, phō toebaka obokye ūwaphongo kalobangye ikye imola Simo Elaa oka ūato ūa mokyisi me.

O mokyisi na nkombo Filipi

¹¹ Tokpe masuwa o Troas, tokye o esanga na nkombo Samotras, ūo yana toleka o Neapolis. ¹² Toesi ya mana omō, tokye o Filipi, mokyisi munene ūwa Makedoniya, ūwazalaka Baloma. Tokyelaka nkōlō nzikye o mokyisi me. ¹³ Mokōlō ūwa Sabata, toesi ya tōkōlō, toikiyi mokyisi, tokye o mokukulu ūwa ebale, toumunyaka obokye tomozwa elele ekyesambele Bayuda omō. Toesi ya zala, toweni na ūabasi ūaanganaka wamō. ¹⁴ Mōnōmō na ūabasi me, nkombo ye Lidi, mokyisi nwe Tiyatire, abaka mounge wa bitobu bilaa ūa mangola, abaka ūwanjwasi okosambele ūwaphongo. Waba ūanga towō, abaka kalookye. Nkolo aesi ya ingola ndondo ye obokye aanole maphōō maawōkō Polo. ¹⁵ Baesi ya mōbatisa, ebe na ibota se. Bobele, alobangyi oka ye, yokye: 'Bo koanole phele obokye nali moanosi wa Nkolo, yaka ya kye ūa o ingambi sa nga. Alokandindisaka obokye toanole.

O motema ūwa ūolōkō o Filipi

¹⁶ Mokōlō mōnōmō waba ūanga tokyende o elele ya ibōndele, moombo mōnōmō ūwa ūwanjwasi aesi ya vana na ūanga: Abaka na ūolōbō ūobe onte ye, phabaka ūomotome imola maphōō maamoya. Azwelaka ūakolo bēe ūaphalanga ūaikye mi etoma me. ¹⁷ Aesi ya butwa ilobenga, ūanga na Polo. Abaka kanwane yokye: «Bato ūaba ūali ūato ūa ūwaphongo owa ikolo, ūaeteya nzela eya ibika.» ¹⁸ Akyelaka ūabona nkōlō nzikye. Polo aesi ya wene eempi, amba ya miekpinya, awō na ūolōbō me, yokye: «Na nkombo ya Yesu Klisto, nawō na we obokye otōkōlō onte ye!» Mina wamō, ūolōbō me ūotōkōsi

onte ya moombo mE. ¹⁹ Waawene bakolo ba moombo mE obokye tebakokyi ikula zwa baphalanga na nzela ye, baesi ya akya Polo na Silasi, bakye na bEe o elele eya zando oboo pha bakonzi. ²⁰ Wakoma bEe oboo pha bananga mE, bEkye: «Bato baba bali Bayuda. Baambya mobulu o mokyisi nwa banga. ²¹ Bateya bonkoko bolokatele mobeko nwa banga obokye banga Baloma, tolokoki ihoanola na ibokyelela.»

²² Eboko ya bato mE baesi ya basonga noko. Bananga ba Baloma baesi ya batomisa obokye bamanya Polo na Silasi bitobu, babawande phimbo. ²³ Waunva bEe ibawanda phimbo na boikye, abavakyi o boloko, bawo na moto ookokyengELE obokye abakyengyELE na bolaa. ²⁴ Mokyengyesi mE, waoka yo babona, aesi ya banyosa o etee ya boloko eya motema, babanyosEkye makolo o motema nwa mabaya manene.

²⁵ Wa molengyela, Polo na Silasi babaka babondELE, batube pho ya ikumbela nwapongo, bato baayoko ba boloko babaka babakoye. ²⁶ Ibalakana bobo, manyete mabuto inyingana na bokusi, manyingyinye na boloko, bikomba biso bizibo, nyololo ya bato baso ba boloko yiingo. ²⁷ Mokyengyesi aesi ya umwa, wawene yo obokye bikoma ba boloko biikasi pha, aesi ya pka mumphata nwe obokye kamibome, pho abuyaka obokye bato ba boloko baso haloti. ²⁸ Kasi Polo aesi ya anwana na bokusi, yokye: «Sa mikyela lowo! Banga baso toli wawa!» ²⁹ BobELE, mokyengyesi aesi ya onga tala, anyosi izele o motema, katekyenELE na sina inganga, aesi ya mivaka o makolo ma Polo na Silasi. ³⁰ Aesi ya batokolo o nze, yokye: «Batata, nakele bo obokye nabikye?» ³¹ Bekye: «Anola Nkolo Yesu, wamobika, na we, na ibota sa we.»

³² Baesi ya moimola Simo ya Nkolo, yo na bato baso baabaka o ingambi se. ³³ Na sina imbELE mE sa

mokɔɔ, mokyɛngyɛsi aesi ya ɓakpa oka ye, aɓakunyosi maphota ma ɓɛ. ʔoɓɛɛ, ɓaesi ya moɓatisa yo na iɓota sɛ sisɔ. ³⁴ Amba ya nyɔsa Polo na Silasi o ingambi sɛ, aɓaphɛ ntoma ya iza. Moto mɛ na iɓota sɛ sisɔ ɓatondaka na nkyisa phɔ ɓaanolaka ɨwaphongo. ³⁵ Wayɛ bunya, ɓananga ɓa ʔaloma ɓaesi ya toma ɓato oɓokye ɓakye wɔ na mokyɛngyɛsi, ɓatɔkɔɔ ɓato ɓaɓana. ³⁶ Mokyɛngyɛsi aesi ya imola Polo, yokye: «ʔananga ɓatomi ɓato iya imola oɓokye ɓaetɔkɔɔ. Uɨwanɨwa ye, emba tɔkɔɔ, okyɛndɛ na ɓolaa.» ³⁷ Kasi Polo aesi ya wɔ na ɓato mɛ, yokye: «ʔalowanda phimbo o miyo ma ɓato ɓasɔ, mɛna sa taa lotenela ɓolombe, ɓanga toli ɓato ɓa Loma! ʔalovakyi o ʔolɔkɔ. Uɨwanɨwa ye, ɓakule luka ilotɔkɔɔ mi iɓombo? Pha! ʔaya lotɔkɔɔ ɓɛɛ mampenza!»

³⁸ ʔato ɓaatomaka ɓɛɛ ɓaesi ya kye imola maphɔɔ mɛ oka ɓananga ɓa ʔaloma. ʔananga mɛ ɓailaka, waoka ɓɛɛ oɓokye Polo na Sila ɓali ɓato ɓa Loma. ³⁹ Emba ɓamba ya kye ɓaonga ɓolimbisi, ɓaɓatɔkɔsi o ɓolɔkɔ, ɓamba ya onga na ɓɛɛ oɓokye ɓamane o mokyisi mɛ. ⁴⁰ Watɔkɔɔ Polo na Silasi o ɓolɔkɔ, aesi ya kyɛndɛ oka Lidi. Waunva ɓɛɛ ikyeka ɓande na ɓɛ, na iɓalenza, ɓamba ya kyɛndɛ.

17

Polo na Silasi o Tesaloniki

¹ ʔaesi ya lekana o Afipolis na Apoloni, ɓakye koma o Tesaloniki waɓaka ingambi sa makyita sa ʔayuda. ² Polo, ɓo wamɛɛ yo, amba ya nyɔɔ o ingambi sa makyita sa ʔayuda, awɔnɔkɔ na ɓɛɛ ɓa Sabata ɓaato mi makomi ma ɨwaphongo. ³ ʔabalimɓolelaka makomi mɛ, aɓateyaka, yokye: «Esengyesi oɓokye Masiya awɛnɛ

bolosi, awe, akundwe onte ya bawe.» Aḅawolekye, yokye: «Yesu okoeyimole nga, eli yo Masiya.» ⁴Bana onte ya ḅe, ḅaesi ya anola ḅaḅengyi na Polo na Silasi. Na moluku ḅwa Baela ḅaabaka ḅasambeke ḅwaphongo, na ḅabasi ḅaikye ḅa kaa.

⁵ Kasi Bayuda ḅatondaka na zuwa. Baesi ya kpa ḅana nzoḅo ḅaazwaka ḅéé o nzela, ḅakye angyinya eḅoko ya ḅato. Bamba yaambya mobulu onte ya mokyisi. Baesi ya kyende o ingambi sa Yasona, ikye luka Polo na Silasi oḅokye ḅakye na ḅéé o ḅoo pha ḅato ḅaso ḅa Tesaloniki. ⁶ Waḅa ḅéé sa ḅazwa, ḅaesi yaakya Yasona na ḅebi ḅayoko, ḅakye na ḅéé o ḅoo pha ḅananga ḅa mokyisi, ḅaḅwanaka, ḅekye: «Bato ḅaba ḅabunzinye maumunya ma munse munsoko, unḅwanwa ye ḅaesi ya koma wawa! ⁷ Yasona aḅabuye oka ye! Bato me ḅaso ḅato mibeko ma Moangyesi Kaisala, awoko oḅokye mokonzi mosuu ali, nkomo ye Yesu.» ⁸ Maphoko mamana maesi ya phe ḅato ḅaso na ḅananga ḅa mokyisi yoko. ⁹ Yasona na ḅebi me ḅayoko ḅaesi ya tukya ḅaphalanga oka ḅananga ḅa mokyisi, ḅamba ya ḅale, ḅakye.

Polo na Silasi o Bere

¹⁰ Waamokoko ḅande ḅaesi ya toma Polo na Silasi o Bere. Waakoma ḅéé omoko, ḅaesi ya kye nyoko o ingambi sa makyita sa Bayuda. ¹¹ Bayuda me ḅabaka ḅato ḅalaa ileka ḅaa Tesaloniki. Baesi ya anola Simo ya ḅwaphongo na motema molaa. Baḅaka ḅaekole makomi nkoko iso, oḅokye ḅaḅe maphoko maabaka Polo kawoko mali phele. ¹² Bato ḅaikye onte ya ḅéé ḅamba ya anola, onte ya Baela, ḅato ḅaikye ḅa kaa, ḅabasi na ḅampele, ḅamba ya anola me. ¹³ Kasi waoka Bayuda ḅa Tesaloniki oḅokye Polo akye imola Simo ya ḅwaphongo o Bere, ḅamba ya kyende omoko, ḅakye losa moluku ḅwa ḅato na iḅabunzinya maumunya.

¹⁴ Sakoko, bände baesi ya loya Polo mopha nwa maa manene, Silasi na Timote baikalaka o Bere. ¹⁵ Baakyekye na Polo, bamba kye moika nono o Atene. Emba waya butwa bee o Bere, Polo amba ya longolo Silasi na Timote obokye bamobengye izele.

Polo o Atene

¹⁶ WaaBa Polo kaziya Silasi na Timote o Atene, aokaka bolosi o ndondo ye na boikye iwene ndengye eyatonda mokyisi me na manzambe ma bikyeko. ¹⁷ Ateyaka o Ingambi sa makyita, yo na Bayuda, na na bato baatebali Bayuda, baasambele nwapongo. Na o zando, ateyaka nkolo iso bato baavanaka ne wamo. ¹⁸ Bateye ba Epikirie na ba Stoisie bawonoko ne. Bana bekye: «Nyaewo oyo kalukye wo bo?» Bayoko, waoka bee Polo kaimole Simo ya Yesu, na mapho ma ikundwa sa hawe, bekye: «Kolo kaloimole manzambe masuu.» ¹⁹ Baesi ya mokpa, bakyene o bo pha bananga baangane o ngomba ya Aaropaje, bawo ne, bekye: «Mateya me manyakune maateya we mali iye? Banga tozingye imaeba, ²⁰ pho matoo ma banga maokyi mapho ma inganga, tolukye eeBa mapho me malukye iw bo.» ²¹ Na bomo bato baso ba Atene, na babutu baya onte ya be, etoma ya bee yabutowaka nde iwoko na iokaka mapho manyakune.

²² Polo aesi ya teme o ntante ya bananga, yokye: «Be bato ba Atene, nawo na bee obokye oli phele baakolo basambesi. ²³ Pho, wabe nga nalekane o mokyisi nwa be, naweni bikyeko biisambele be, naweni na mesa elele yonyo ekyeambya bee mandaa, bakoma o ikolo boho: “Oka nzambe otoebane.” Iyo okosambele bee sa moeba, eli yo okoeyimole nga. ²⁴ nwapongo owakyela mokyisi na iso ili om, ali Nkolo ya ikolo na ya munse, taazale

o batempelo, baatonga bato. ²⁵ Tasengyesi na obokye bato bamophe ebe na ekpele iye, pho eli yo okophe bato baso bomoo na mpema ná mbolo iso. ²⁶ Uta na moto monomoo, akyela mabota maso, obokye bazale o munse munsu. Abamekyela imbele sa elanga na sa mampela, na mandelo ma makyito maasengyesi bee izala. ²⁷ Akyela babona pho bato bamolukye, na bo bazwe kamba pho ya imoluka, naa bakokyi imozwa. O solongo, hwaphongo tali itakye na banga baso.

²⁸ Pho “eli yo moto okolophe bomoo, na bokusi pha ikye mitambula. Toli o munse mumu nde pho ye.” Na bakombi ba bee baayoko, bekye:

“Na banga, toli bana bee me.”

²⁹ Bo oli banga bana be, tolokoki umunya obokye hwaphongo akokaa na bikyeko ba itela, ebe ba ebuni ya motiya, ebe ba ibanga, mbolo yaakyelama na maumunya ma moto. ³⁰ Hwaphongo taakule benga imbele saatesaikaka moeba bato. Kasi unwanwa eye kaimole bato baso, o bilele biso, obokye babongole ntema ya be.

³¹ Pho ameka mokolo monomoo hwamotenela yo munse munsu phaakolo bolombe, na nzela ya moto owa somya yo. Ateya bato baso, bo wakundola yo moto me onte ya bawe obokye eli phele.»

³² Waoka bee Polo kawo na ikundwa sa bawe, bana bamoekykye, bayoko bekye: «Tomokula eyoka kowo lowoo lalona mokolo mosuu.» ³³ Bobele, Polo aesi ya mana onte ya be, akye. ³⁴ Bana bamobengaka, bamba ya anola, onte ya be, yabaka Denisi, monomoo na bananga baangane o ngomba ya Aeropaje, na hwanwasi monomoo na nkombo Damaris, na bato basuu me.

¹ Sima ya maphoo mamana, Polo aesi ya mana o Atene, akye o Koliti. ² Omoo, akye vana na Moyuda monomoo, nkombo ye Akilas, mokyisi nwe Pontis. Iyo na nwanwasi we, Prisile, auta o Itali, phoo moangyesi Klode atomaka obokye Bayuda basoo hamane o Loma. Polo aesi ya kye mibanza na de. ³ Bowabaka yo kakyele etoma ndengye yonyoo na de, amba ya kye zala oka, babuto ikyela etoma elele yonyoo. Etoma ya dee yabaka ya ikyela ndalaku. ⁴ Nkolo iso ya Sabata, Polo abaka kateya Bayuda na Baela o ingambi sa makyita. Alukaka obokye basoo baanole. ⁵ Wauta Silasi na Timote o Makedoniya, baesi, Polo amiambyaka imbele siso iimolaka Simo ya Nwaphongo. Ateyaka Bayuda obokye Yesu ali Masiya. ⁶ Kasi Bayuda, tebaikaka moanola, bamotolaka. Bobele, aesi ya balasisa mobulubutu nwa bitobu de, yokye: «Bo dee obungyi, tekuli ba lowoo la nga, malongo ma dee mali o moto nwa de! Unwanwa ye, namokyende oka bato baatebali Bayuda.» ⁷ Aesi ya mana wamoo, akye oka moto monomoo owabaka kasambele Nwaphongo, nkombo ye Tito Yusutu. Ingambi sa moto me sabaka phenephe na ingambi sa makyita. ⁸ Krispus, mokonzi nwa ingambi sa makyita, aesi ya anola Nkolo, yo na ibota se siso. Bakoliti baikye baokaka Polo, baesi ya anola me, ababatise.

⁹ Waa mokolo, Nkolo aesi ya woo na Polo o ndoto, yokye: «Sa ila, saikala bose, wooo nde bowoo, ¹⁰ phoo, inga, nali na we elele yonyoo. Moto etaeyakya obokye akyele bofe, phoo bato baikye o mokyisi mumu bali ba nga.» ¹¹ Polo akyelaka o Koliti mbula yonyoo na makombe motoba iimola bato maloba ma Nwaphongo.

¹² Wa imbele sabaka Galion moangyesi wa nkyisi ya Akaye, Bayuda baesi ya wangyela Polo na bofe. Bakye ne o boo pha bato baasambisa maphoo. ¹³ Bekye: «Moto

oyo katomisa bato obokye basambele ņwaphongo na ndengye etebenele mofeko.»

¹⁴ Waluka Polo obokye kawo, Galion aesi ya wo na Bayuda, yokye: «Bo ebakyi obokye abomi moto, naa akyesi lowo lonolo loolekyi bofe, nde naanolakyi iphunda sa bēe, oo Bayuda, ndeobakyi na elongyi. ¹⁵ Kasi toko ya bēe oli yango nde pho ya ianola, pho ya ma nkombo na mibeko ma bēe mampenza, mena ekyekyi bēe! Nga sikokyi iba munanga i maphoo ma ndengye mena!» ¹⁶ Amba ya bawiinya o elele ekyeambe bēe maphoo. ¹⁷ Bobele, baso baesi ya akya Sositene, mokonzi ņwa ingami sa makyita sa Bayuda, babuto imowanda o boo pha elele ekyeambe maphoo. Kasi Galion akyekaka nde babona.

Polo abuto o Antioshe

¹⁸ Polo akulaka koko o Koliti na boikye. Bobele, aikyi ika bebi, abaa o masuwa, akye o Siri, yo na Prisile na Akilas. Oboo pha iba o masuwa, amikololaka moto o Sasele, pho aunvaka nkolo yaalakyelaka yo ņwaphongo. ¹⁹ Baesi ya koma o Efese, Polo aikaka Prisile na Akilas omoo. Aesi ya kye nyolo o ingambi sa makyita sa Bayuda, kaikye ziiko omoo na Bayuda. ²⁰ Baongaka ne obokye akoko omoo, kasi yo taikaka anola. ²¹ Aikyi baika, yokye: «Bo ņwaphongo azingyi, namokula ya oka be.» Aesi ya ba o masuwa o Efese, akye.

²² Wakoma yo o Sezare, aesi ya uta, akye o Yelusaleme pho ya ibeya bebi ba ingomba. Bobele, amba ya kyende o Antioshe. ²³ Akyelaka banaa nkolo omoo. Amba kula ya kyende, aakasi Galati na Friji, alenze ianola sa baekosi baso.

Apolo akye o Efese na o Koliti

²⁴ Moyuda mōnōmō, nkombo ye Apolo, mokyisi nwe Alegizandri, akomaka o Efese. Abaka moto mōnōmō wa yelaa ya iwōō, aeḅaka makomi ma Ḥwaphongo na ḅolaa. ²⁵ Aunva ekola phanza maphōō ma nzela ya Ḥwaphongo, abaka na phowa ekusi, aimolaka, ateyaka nde maphōō ma Yesu. Kasi yo, aeḅaka nde iḅatisa saka Yoane. ²⁶ Aesi ya tata iwō pwapwa o ingambi sa makyita. Prisile na Akilas, wamooka ḅe, ḅaesi ya mokpa, ḅakye molimbolela nde maphōō ma nzela ya Ḥwaphongo. ²⁷ Kasi waḅa Apolo na phowa ya ikyēndē o Akaye, ḅebi ḅaesi ya molenza mi lowōō me. ḅakomi mokanda, ḅamotomesi ḅaanosi ḅa mokyisi me oḅokye ḅamokumbele na ḅolaa. Waakoma yo omō, asungaka ḅato ḅaanolaka na ngōlu ya Ḥwaphongo, ²⁸ phō, anyētekye phele Bayuda, o miyo ma ḅato ḅasō, na maphōō maabawōlekye yo. Abateyaka o makomi ma Ḥwaphongo oḅokye Yesu ali Masiya.

19

Polo o Efese

¹ Wataaka ḅa Apolo o Koliti, Polo amba ya lekana o nkyisi ya mambale, akye koma o Efese. Azwe ḅaekosi ḅaayōkō omō. ² Aesi ya ḅatuna, yokye: «Waanola Ḥwaphongo, wazwa Bolōḅō ḅosantu?» ḅekye: «Banga toloika na oka ḅawō oḅokye ḅolōḅō ḅosantu ali.» ³ Polo, yokye: «Emba wazwa iḅatisi siwaa?» ḅekye: «Iḅatisi saaka Yoane.» ⁴ Polo, yokye: «Yoane abaka kabatisa ḅaanolaka iḅongola mandondo ma ḅe, ambaka wō na Bayuda, yokye: Baanole owamoya o sima ye, kyelukye iwō oḅokye Yesu.»

⁵ Waoka ḅēē ḅabona, ḅaesi ya ḅatisama na nkombo ya Nkolo Yesu. ⁶ Polo amba ya ḅatandela mabōkō, ḅaesi ya zwa Bolōḅō ḅosantu, ḅabuto iwō nōkō nsuu, na imola

Simo ya Ɔwaphongo. ⁷ Bato me ɔabaka baso phenephe iko mbuka ifale.

⁸ Ɔobele, Polo amba ya kyende o ingambi sa makyita sa Bayuda, abaimolaka pwapwa Simo ya Ɔwaphongo. Balukaka obokye bato baamookye baanole maphoo ma bokonzi pha Ɔwaphongo. Akyelaka bomoo makombe maato. ⁹ Kasi bayoko bakyelaka moto bokusi, tebaikaka baanola, batiyolaka nzela ya Ɔwaphongo oboo pha bato baso. Ɔobele, Polo aesi ya baika, akpe baekosi, akye na be, abateyaka nkolo iso o Ingambi sa kalasi ya Tiranus. ¹⁰ Akokoko omoo mambula mabale, emba na bomoo, bato baso baazalaka o Azi, Bayuda, na baatebali Bayuda, bamba ya oka Simo ya Ɔwaphongo.

Bana ba Sekewa

¹¹ Ɔwaphongo akyelaka bilekyesako ba ikamwa na nzela ya Polo. ¹² Yango mena, bato baayoko baphilelaka bato ba malosi, bitobu, na bitato baakumaka nzoto ya Polo. Malosi ma bato me mamanaka, na maloo mabe matokoloko o nte ya be. ¹³ Bana Bayuda baabaka bakye mitambula phoo ya iwinya maloo mabe onte ya bato ba malosi, baabaka batangye na nkomo ya Nkolo Yesu phoo ya itokolo maloo me. Babaka bawoo, bekye: «Na nkombo ya Yesu, okoteya Polo, nawoo na be, maloo mabe, obokye otokolo!» ¹⁴ Bato baabaka bakyele babona, yabaka bana ba bampele sambo ba nganga munene, Moyuda, nkombo ye Sekewa. ¹⁵ Boloo boobe bobabuyise obokye: «Nga naebe Yesu, naebe na Polo, kasi be, oli banza?» ¹⁶ Ɔobele, moto owabaka na boloo boobe aesi ya mivaka mibe. Anwani na be, abalekaka na mwiya, baesi ya tokolo o ibanda, baloti bee basoo malumbu, bazokyi na maphota. ¹⁷ Bato basoo ba Efese, Bayuda na baatebali Bayuda, waoka lowoo me bailaka, babutwaka ikpa nkombo ya Nkolo Yesu na kaa

ikye. ¹⁸ Bato baikye babutwaka baanosi, bayakaka ya yaimola maphoo maakyelaka be, bamaimolaka o boo pha bato baso. ¹⁹ Onte ya bato baabaka na meete, baikye bayakaka na nkanda ya meete, baitumbaka o miyo ma bato baso. Watanga bee nkanda me, motiya hwa ye hwakokanaka na baphalanga ba bibende nkoto mako matano (50.000). ²⁰ Na bomo, na mwiya hwa Nkolo, Simo Elaa yanyangwaka na boikye.

Toko o Efese

²¹ Sima ya maphoo mamana, Polo aesi ya kana ikatisa Makedoniya na Akaye obokye akyende o Yelusaleme. Yokye: «Bo nakomi omo, esengyesi obokye nakome na o Loma.» ²² Atomaka bebi ne babale baamosungye o etoma, Timote na Eraste o Makedoniya, kasi yo akulaka kuta koko o nkyisi ya Azi.

²³ Imbele me, toko iikye yatokoloko pho ya maphoo ma nzela ya Nkolo. ²⁴ Motusi monomo, nkombo ye Demetelius, abaka katule batempelo ba nzambe Artemis na ebende ya motiya. Azwaka baphalanga o etoma me, aphutaka na bolaa baakyele ne. ²⁵ Aesi ya aangana na na bato basuu baakyele etoma bo ekyekyele yo. Yokye: «Bande, kofe obokye banga tobikye nde na etoma ekyekyele banga eye. ²⁶ Bo kowene, kombe na kula oka maphoo maakyele Polo, yokye: Manzambe maakyelama na ne ya bato temali manzambe. Abongosi maumunya ma bato baikye. Teli nde wawa na wawa o Efese, kasi phenephe nde o nkyisi ya Azi iso. ²⁷ Lowo me nde loti etoma ya banga, nde lombi na kula buya tempelo ya nzambe munene owa hwarwasi, Artemis, ekpele pha, nzambe me okosambele bato ba Azi, na bato ba mokyisi munsu, nde takuli ba na kaa!» ²⁸ Waoka bato maphoo

mamana, batondaka na yɔɔ, baarwanaka bekye: «Ali nzambe munene, Artemis wa Baefese!»

²⁹ Mokyisi munsɔ moesi ya tonda na tɔko, bato basɔ bawelane ikyende o elele ya maano. Baakyaka na bato ba Makedoniya babale baabaka batambule na Polo elele yɔɔyɔ o imbanga se, Gayusu na Aristarke.

³⁰ Polo aunvaka mitɔkɔɔ o bo pha eboko ya bato, kasi baekosi bamokatelaka. ³¹ Bankumu baayɔko ba nkyisi ya Azi, baali bikamba ba Polo, bamolɔngɔɔko phɔ ya imobɔndɔ obokye yo sa kyende o elele ya maano. ³² O elele eyaanganaka bato, tɔko yalɔbɔko. Baná baarwane lowɔ lolo, baayɔko baarwane na lowɔ losuu, baikye onte ya bée tebaikaka eba na ntina eyaanganaka be.

³³ Bayuda Bamba ya lekyinya moto monɔmɔ o boo pha eboko me na nkombo Alegizandre. Bato baayɔko baabaka wamɔ hamoimolaka maphɔɔ maalekanaka. Bobele, Alegzandre aesi ya tomba eboko o ikolo, alukaka iyambelela Bayuda. ³⁴ Waeba bée nde obokye ali Moyuda, baesi ya arwana, bée basɔ mbala yɔɔyɔ, bekye: «Artemis wa Bafese! Ali nzambe munene!» Baarwanaka babona phenephe mangonga mabale.

³⁵ Emba nkumu monɔmɔ wa mokyisi me, amba ya zibisa eboko ya bato, yokye: «Be Baefese, bato basɔ baebe obokye mokyisi nwa Baefese babanza tempelo ya omunene, Artemis, na ekyeko ye eyauta o ikolo ya kaa o se. ³⁶ Moto takoyi ika ziiko na lowɔ me. Na bomɔ, uya mɔ, oumunya o boo pha ikyela lowɔ. ³⁷ Oesi na bato baba wawa, kasi tebaikyi oɔ tempelo ya banga, tebaikyi tola na nzambe ya banga. ³⁸ Bo Demetelius na bato bali na lowɔ na moto monɔmɔ, elele ekyembe nwanambo eli, na bananga bali, bakye songyela! ³⁹ Boli na lowɔ losuu la ituna, toolobɔngya waangane bato basɔ bo kowɔ mɔboko. ⁴⁰ Mi maphɔɔ maleka lɔlɔ, iikasi nwan

ƙoƙyi ƙoƙo, ƙalosongyele oƙoye totembi. Na ƙomo, otolobe na ná elongyi yonoyɔ ya imola ƙato ntina ya angana sisi.» ⁴¹ Waunva yo iwɔ ƙaƙona, aesi ya buya ƙato, ƙakyε mibutwa oka ƙε.

20

Polo o Makedoniya na o Grεε.

¹ Waunva toƙo, Polo amba yaangyinya ƙaanosi, aƙalenze, sima aesi ya ƙaika, akyε o Makedoniya. ² Alekanaka o nkyisi mε, kakyε milenza ƙaanosi na mateya maikye. Ɔoƙe, aesi ya kyεnde o Grεε. ³ Akyelaka omɔ makombe maato. Aunvaka baa o masuwa phɔ akyεnde o Siri. Waoka yo oƙoye omɔ Ɔayuda ƙamowangyele, ƙoƙe, aesi ya kana ibutwa o nzela ya Makedoniya. ⁴ Ɔato ƙakyεkyε moika ƙaƙa: Sopatele, ŋwana wa Pirus, mokyisi nwe Bere, Aristarke na Sekundus, ƙato ƙa Tesaloniki, Galion moto wa Derbe, Timote, Tishike na Trofime, ƙato ƙa Azi. ⁵ Moluku mε ƙakyεkyε o ƙoo, ƙakyε loziya o Troas. ⁶ Ɔanga, sima ya eyenga ya umunya itoƙo sa Ɔayisalaεε o Ezipito, toesi ya baa o masuwa o Filipi. Sima ya nƙo itano, tokyε ƙazwa o Troas, tokyelaka omɔ nƙo sambo.

Polo akuli kyε o Troas

⁷ Mokɔ ŋwa pɔo, wa nƙo, toanganaka phɔ ya iza, Polo awonko na ƙaƙo. Waaba oƙoye ƙamokyende ƙoyana, aesi ya teya nɔo waa molengyela. ⁸ Ɔatala ƙaƙa ƙaikyε o ingambi saanganaka ƙanga o ikolo. ⁹ Munzenga mɔnɔmɔ, nkombo ye Etikos, azalaka o fenetele. Imbele saƙa Polo kateya nde ƙoteye, yo azwaka ebuu na ƙokusi, mi ena ebu, aesi ya uta o etaze eya iyato, akaa nɔo o se. Ɔamba ya motomba, awelakyi. ¹⁰ Kasi Polo aesi ya uta, amiinye ooli munzenga

mE, amokpe o mafoko mE, yokye: «BE sa lotta, taikiyi wa. Ali mumo!» ¹¹ Bobele, akuli baa, ateni mapa, azee. Akulaka teya bobele nono wa mumengu. Waunva yo, amba ya kyende. ¹² Babutwaka na munzenga mE, abikiyi na ná nzoto nkusi, bo waaka yo. Lowo mE labuyaka bato baso na nkyisa boikye.

Polo akye o Milete

¹³ Banga tokyekye o bo obokye tobaa o masuwa maakyekye na banga o Asos, mokyisi njwakanaka Polo obokye tomokpesa o masuwa, pho yo mampenza azingaka itambula nzela mE na makolo. ¹⁴ WakyE lozwa yo o Asos, tomokpese o masuwa, tokyE banga baso o Mitilene. ¹⁵ Toesi ya mana wamo, boyana tokyE seme, tokyekane na esanga ya Kio. Mokolo nwa sima, toesi ya katisa o esanga ya Samos, sima ya mokolo mamuna, tomba ya kyE sema o Milete. ¹⁶ Polo taikaka zinga iseme o Efese, pho ya obokye yo sa ngombono o nkyisi ya Azi. Abaka kawelane obokye, bo walongoba, bakome o Yelusaleme o eyenga ya Pantekote.

Polo awo na bankumu ba Efese

¹⁷ Waseme masuwa o Milete, Polo aesi ya longolo bakumu ba Efese obokye baya vana ne omo. ¹⁸ Waya koma be waali yo, yokye: «BE koebe molesi nwa nga, nkolo iso yaabaka nga na wawa tata nono mokolo njwacomaka nga o Azi. ¹⁹ Nakyelakyi Nkolo na imi-uya sisu, na mbembe o matama nawenekye na mpasi pho ya mapho maabaka Bayuda banvangele. ²⁰ Bo, koebe obokye sikyi ezitela mapho maakokyi iesunga, naeyimosi maso, naeteye ebe o bo pha bato baso, ebe o mangambi ma be. ²¹ Naimosi Bayuda na baatebali Bayuda obokye babongole mandondo ma be, babutwe bato ba njwaphongo, banole Nkolo wa banga, Yesu.

²² Kyeka, uŋwarwa eye, nakyende o Yelusaleme, o kontome Bolobō Bosantu, siebe maphōō mamunzelela omō. ²³ Naebe nde obokye o mokyisi na mokyisi mookye nga, Bolobō Bosantu kanzimole nde phanza obokye boloko na minyoko kyinziya. ²⁴ Kasi pho ya nga, nawene obokye bomō pha nga teboli na ntina, phowa ya nga eli obokye nakomya imbanga sa nga o suka, naunve etoma empe Nkolo Yesu, Imola Simo Elaa eya ngolu ya ŋwaphongo.»

²⁵ «Nalekanaka onte ya basō ikye mimola bokonzi pha ŋwaphongo. Kasi uŋwarwa ye, naebe obokye nōnō mōnōmō na bēe etaakule nvēne. ²⁶ Yango mena, naewole lolō obokye: Bo mōnōmō na bēe abungyi nzela ya ŋwaphongo, tekuli ba lowō la nga, ²⁷ pho sikyi ezita, naeyimosi maphōō masō maabōngya ŋwaphongo. ²⁸ Nde komibanza bēe mampenza, nde kobanza na baanosi basō. Bolobō Bosantu aekyesi ndokolo baokosi ba mampate. Okambakye ingomba sa ŋwaphongo saaikola yo na malongo ma somi ye mampenza. ²⁹ Naebe, ngakye: O sima ya nga, bo nakyē, bato baali ndokolo mangōō maa vale, hamoya onte ya bēe, hamunyangola mampate. ³⁰ Ebe na onte ya bēe, bato bayoko hamobutwa iwō maphōō maa bole, obokye baanosi bababengye. ³¹ Yango mena nde komibanza, umunyaka obokye mambula maato, na moo na mokolo, na ná mbembe o matama, sikakyi le iyolela mōnōmō na mōnōmō na bēe.»

³² «Uŋwarwa eye, naeyikye o mafoko ma ŋwaphongo. Simo ye ya ngolu yamoebanza. Eli na ikokyi sa iyelēna, na sa iephe ilaka saabomba yo pho ya bato basō. ³³ Sikyi mengyela, ebe baphalanga, ebe itela, ebe bitobu ba moto. ³⁴ Koebe bēe mampenza obokye nakyelakyi etoma na mafoko ma nga mpenza, pho ya izwa isengyesi na nga

na yaka ɓɛbi na nga. ³⁵ O maphɔɔ masɔ mamana, mɛna naeteye ofɔkye osengyesi ikyela etoma, phɔ osungakye ɓato ɓaakaya. Toumunya maphɔɔ maawɔko Nkolo Yesu yo mpenza, ofɔkye: “Nkyisa ya iphɛ, ilekyi nkyisa ya izwa!”»

³⁶ Waunva Polo iwɔ ɓabona, amba ya kusama na maɓongɔ, yo na ɓɛ, ɓabɔndɛsi. ³⁷ ɓɛɛ ɓaso ɓabutwaka ilela, ɓaakyinyaka na Polo phɔ ya imophe mbɔto eya suka. ³⁸ ɓabaka na ngɔngɔ ɓoikye, phɔ Polo awɔko na ɓɛ, yokye: Eteɓakule mowɛnɛ. ɓoɓɛɛ, ɓamba ya kyɛ moika nɔnɔ o masuwa.

21

Ikyɛndɛ sa Polo o Yelusaleme

¹ Waamana ɓanga oka ɓɛ, tokuli ya kpela o masuwa. Toesi ya kyɛndɛ ɓoɓɛɛ nɔnɔ o Kos. ɓo yana, toesi ya kyɛ koma o esanga ya Rode, tomani omɔ, tokyɛ o Patara. ² Tozwaka omɔ masuwa maakyɛndɛ o Fenisi. Toesi ya baa o masuwa mɛ, tokyɛ. ³ Toesi ya koma phɛnɛphɛ na esanga ya Shiprɛ, toesi ya mana o esanga phɔ ya ikyɛndɛ mopha ɲwa Siri emba tomba kyɛ aɓwa o Tir, phɔ masuwa maɓaka na mbolo ya iyabola omɔ. ⁴ Toesi ya kyela omɔ nkɔlo sambo phɔ tozwaka ɓaanosi, na nwiya ɲwa ɓolɔɓɔ ɓosantu, ɓamba ya wɔ na Polo ofɔkye yo sakyɛndɛ o Yelusaleme. ⁵ Wakokya ɓanga nkɔlo ya ifa na ɓɛ, tomba kula ya ɓenga imbanga sa ɓanga. Waba ɓanga totambule, ɓato ɓaso ɓamba ya kyɛ loika o eɓonga, na ɓabasi na ɓana. O eɓonga, tomba ya kusama na maɓongɔ o mokululu ɲwa maa maanɛnɛ, tomba ya ɓɔndɛɛ. ⁶ ɓoɓɛɛ, tomba ya kaɓwana. ɓanga tomba ya baa o masuwa, emba ɓɛɛ ɓamba ya butwa oka ɓɛ. ⁷ Kasi phɔ ya ɓanga, wa uta ɓanga o Tir, wakatisa

ḡanga, tomba ya koma o Ptolemais, emba waaunva ḡanga iḡeya ḡebi, tomba ya kyela na ḡEE mokolo mḡnḡmḡ.

⁸ Bo yana, toesi ya lekana, tokye koma o Sezare. Omḡ, tokye uta o ingambi sa moteye wa Simo Elaa, nkombo ye Filipe, mḡnḡmḡ na ḡateye, emba tomba zala oka ye. ⁹ Abaka na ḡana ḡa ḡabasi ḡane, ḡali sa taa eḡa ḡampele, ḡabaka ḡaimole maphḡḡ maute oka ḡwaphongo. ¹⁰ Wakyela ḡanga nkḡḡ nzyke omḡ, yamba ya moimosi mḡnḡmḡ wa Yuda na nkombo Agabusu.

¹¹ Waya lokyeka yo, amba ya kpa nkamba ya Polo, amba ya mikanga na yango na maḡḡḡ na makolo yokye: «Kyeka ḡokowḡ ḡolḡḡ ḡosantu. Mokolo ḡwa mokaba mumu, kyeka ḡo waamokanga ḡakonzi ḡa ḡayuda o Yelusaleme na mokaba o maḡḡḡ na o makolo, emba ḡamba moambya oka ḡaate ḡali ḡayuda.» ¹² Waoka ḡanga ḡabona, ḡanga na ḡebi ḡa mokyisi, tomba ya ḡḡndḡ Polo oḡokye yo sakula kyende o Yelusaleme. ¹³ ḡoḡele yo, amba lobuyisa yokye: «ḡEE kolele phḡ ya intena maḡale phḡ ya'ye? Nga nali phenephe, teli de phḡ ya inkanga kasi na phḡ ya iwa o Yelusaleme phḡ ya nkombo ya Nkolo Yesu.» ¹⁴ Waḡa yo saanola, toloomba kula mokandindisa. Tomba wḡ nde oḡokye: «Mokano ḡwa Nkolo mokyelame!»

¹⁵ O sima ya nkḡḡ me, waunva ḡanga imiḡḡngya, tomba yakyende o Yelusaleme. ¹⁶ Baekosi ḡaayḡḡ ḡa Sezare ḡakyekye loika, ḡamba kyē lolasa o ingambi sa Manasḡḡ moto wa Shipre, moekosi wa kalakala.

Polo na Zake ḡazwa o Yelusaleme

¹⁷ Waakoma ḡanga o Yelusaleme, ḡebi ḡamba ya lokumbela na nkyisa. ¹⁸ Bo yana, Polo aesi ya kyē na ḡanga oka Zake. Bankumu ḡa ingomba ḡasḡ ḡaanganaka omḡ. ¹⁹ Polo aesi ya ḡaḡeya, aḡaimosi lowḡ lḡḡḡ na lḡḡḡ o maphḡḡ masḡ maḡakyelelaka ḡwaphongo

o etoma ye onte ya bato batebali Bayuda. ²⁰ Waaka bankumu maphoo me, bamba kumola hwapongo. Emba bamba ya wo na Polo, bekye: «Nwebi, oweni Bayuda nkoto na nkoto, babuto baanosi, baso babengye mibeko na bolaa. ²¹ Babaimolaka obokye iwe koteya Bayuda baso baali onte ya mabota mayoko obokye bale mofeko hwa Mose, kowo na obokye bee sabele bana ba be, bee sabenga mibeko. ²² Tokyele bo? Tewali ziko, bato bamooka obokye okomi wawa. ²³ Na bomo, kyela bo wamoewole banga. Toli wawa na bampela bane baakata seleka. ²⁴ Obakpe, omikunyole na bee elele yonoyo, ombe baphutela maphoo maso. Bakoyi imikolola moto, emba bato baso bamoeba obokye maphoo maokaka bee pho ya we, mali mabole, kasi obokye we kobengye na we bo okoongye Mofeko. ²⁵ Pho ya bapakano babutwa baanosi, tobakomela mokanda pho ya ibaimola bo wakana banga. Tokana obokye: Bee sa zaa manyama mabomesi bee bikyeko, bee sa zaa malongo, bee sa zaa manyama mawe na malongo o motema, bee sakyela bondumba.» ²⁶ Bobele, mokolo hwa sima, Polo amba yakpa bato me, aesi ya tata imikunyola yo na bee molongu, amba ya kyende o Tempelo pho ya iumola mokolo mowaa bo imikunyola siumbo, amoya ambya ikabo pho ya monomo na monomo na be.

Baakye Polo o Tempelo

²⁷ Nkolo sambo ya imikunyola ya lukaka unva, waamowene Bayuda baautaka o Azi o Tempelo. Bamba ya losa moluku moso noko wa moakya be. ²⁸ Baanwanaka bekye: «Bato ba Isalayele, yaka ya lophe maboko! Omokyekye, moto okonwane na bato ba banga, na Mofeko na na elele eye na mateya makye yo miteya mboka eso na oka bato baso!» ²⁹ Pho

ḥamowenēkye phanza na Tolofime, moto wa Efeze, onte ya mokyisi, emba ḥaumunyaka oḥokye Polo amunyōsaka onte ya Tempelo. ³⁰ Mokyisi mobimba ḥwamba ya tōmbō, emba ḥato ḥamba yaa ḥaikye. Ḥamba ḥa akya Polo, emba ḥamba motōkōlō o Tempelo, nōnō wakanga ḥēē bikomba ḥa Tempelo izele. ³¹ Waba ḥēē ḥalukye imoboma, simo mē esiyakoma oka mokonzi ḥwa ḥatuluku nkoto ḥa Ḥaloma oḥokye: Yelusaleme mobimba ali na mobulu. ³² Sakōkō, ḥaesi ya angyinya ḥatuluku na ḥakambi ḥa ḥe, ḥaesi ya tomisa moluku ḥwa ḥato oḥokye wamowene ḥēē mokambi ḥwa ḥatuluku na ḥatuluku, ḥēē ele iwanda Polo. ³³ Boḥele, nkolo ya ḥatuluku amba ya susana phenephe na Polo, amba ya tomisa oḥokye ḥamokangye na nyōlōlō ibale. Emba alukaka iyeba oḥokye ali nza na oḥokye akyesi ye. ³⁴ Kasi onte ya eboko mē ya ḥato, ḥaanwanaka moto na moto aḥa na ewōle ye. Mokonzi ḥwa ḥatuluku taikaka oka ekpele phō ya tōkō. Aesi ya ḥa toma oḥokye ḥakye na Polo o ingambi sa ḥatuluku. ³⁵ Wakoma ḥēē na Polo phenephe na ebaalele ya ingambi mē, ḥatuluku ḥamunyanyaka phō eboko ya ḥato ḥatondaka na yō. ³⁶ Na ḥomō, ḥato ḥaso ḥamobengaka, ḥabaka ḥaanwane, ḥekye: «Bamobome!»

Polo kaambe

³⁷ Imbele salukaka ḥēē inyōsa Polo o ingambi sa ḥatuluku, aesi ya wō na mokonzi ḥwa ḥatuluku, yokye: «Impē nzela, naewōle nōnō lowō lōnōlō?» Mokonzi ḥwa ḥatuluku yokye: «Koeḥe iwō munōkō ḥwa Baela? ³⁸ Emba iwē toli Moezipito owakyelaka tōkō mi nkōlō iye wawa, emba amba loya ḥabomi ḥa ḥato nkoto ine o bokye?» ³⁹ Polo, yokye: «Inga nali, Moyuda, mokyisi ḥwa nga Tarsis o Silisi, nakuli ḥa na ḥwana mōnōmō wa

mokyisi ηwa kaa. Naebɔndi, impɛ nzela, nawɔle bato.»
⁴⁰ Mokonzi ηwa batuluku amba ya mophe nzela. Bobele, Polo aesi ya tɛmɛ o ikolo sa ebalele ya ingambi mɛ, azibise bato na ebɔkɔ. Waikala bɛɛ bɔse, Polo amba ya wɔ na nά munɔkɔ ηwa Bayuda:

22

¹ Bande na nga, na batata, okyemela iili na nga obokye naewɔle ηwawɔya eye. ² Waoka bɛɛ Polo kabawɔle na munɔkɔ ηwa lombo bamba kula ikala phio. Polo yokye: ³ «Inga nali Moyuda, mokyisi ηwa nga Tarsis o Silisi, kasi banzɔkɔlɔ wawa o Yelusaleme, naekola maphɔɔ masɔ ma miɓeko ma bankɔkɔ oka Gamaliɛɛ. Nabaka na nga moto wa phowa o maphɔɔ ma ηwaphongo, bo oli lolɔ eye. ⁴ Nanyɔkɔlɔkɔ bato baabaka babengye nzela ya Nkolo, baayɔkɔ bawaka. Naakyaka bampɛle na babasi, nabanyɔsaka o bɔlɔkɔ. ⁵ Nkolo ya banganga na bakumu bakokyi eimola bo nawɔ bɔle. Bantomaka na nkanda phɔ ya bɛbi Bayuda ba Damaseke. Nakyɛkyɛ akya baanosi baabaka omɔ obokye nakye na bɛɛ o Yelusaleme, babaphɛ etumbu.»

Polo kaimole bo wamobanga ηwaphongo

⁶ «Nabaka natambule o nzela, waakoma nga phɛnɛphɛ na Damaseke, ibalakana boɔbo, phɛnɛphɛ na imbɛɛ sa bunya i moto, bongyɛngyɛkyɛ bouti o ikolo, boesi ya nzinga. ⁷ Naesi ya kaa o se, namba ya oka ηwɛsi mɔnɔmɔ mowɔ na nga, obokye: “Saolo, Saolo, konyɔkɔlɔ phɔ ya'ye?” ⁸ Namba ya tuna ngakye: “Iwɛ nza, Nkolo?” ηwɛsi moesi ya buya obokye: “Inga Yesu moto wa Nazalɛɛ, okonyɔkɔlɔ wɛ.” ⁹ Baabaka na nga elele yɔnɔyɔ, bawɛnɛkyɛ bongyɛngyɛkyɛ mɛ, kasi tebaikaka oka ηwɛsi ηwa nvɔɛkyɛ. ¹⁰ Bobele, namba ya tuna ngakye: “Nkolo, nakyele bo?” Emba Nkolo amba ya

mbuyisa yokye: “Inua, kyende o Damaseke, emba omɔ, bamoeyimola na bolaa etoma eephe de.” ¹¹ Kasi phɔ bongyengyekye me pha ndandindisaka miyo, sakula wene, nde monomɔ na babaka na nga ambampila mi eboko obokye nakome o Damaseke.»

¹² «Moto monomɔ abaka omɔ, nkombo ye Ananiya. Abaka moto monomɔ mokumosi nwa mibeko ma banga. Bayuda basɔ babaka omɔ, babaka batate bomoto bolaa phe. ¹³ Bobele, amba yaa oli nga, amba ya wɔ na nga yokye: “Saolo, nwebi na nga, kula butwa iwene!” Emba nde mina wamɔ, miyo ma nga mazibo, nakuli butwa iwene. ¹⁴ Amba wɔ na nga yokye: “Nwaphongo wa baango ba banga abongye obokye oebe phowa ye, owene Bosomebo phe na iyoka nyesi nwe mampenza. ¹⁵ Phɔ osengyesi ifa nzoka ye, o boo pha bato basɔ. Wamoimola na masɔ maweni na maokyi we. ¹⁶ Kombe kula makamaka phɔ ya'ye? Tokyende! Obatisame, emba obondele na nkombo ya Nkolo phɔ masumu ma we malibisame.”»

¹⁷ «Waya butwa nga o Yelusaleme, mokolo monomɔ nabaka o Tempelo, nabondele, namba ya lotɔ ndoto. ¹⁸ Naesi ya wene Nkolo kawɔ na nga yokye: “Izele, mana o Yelusaleme, sangombono, phɔ etebanole simo eyamobaimola we.” ¹⁹ Namba ya buya ngakye: “Nkolo, kasi de nga baebe na bolaa obokye eli nga owabaka kakyɛ o Mangambi ma makyita phɔ ya ivaka o boloko na ibinda na phimbo bato baeyanole. ²⁰ Na wabomaka de Etiyeni, nzoka ya we, na nga nabaka omɔ, naanolelaka babomi me emba nabaphilelaka bitobu ba de.” ²¹ Kasi amba wɔ na nga yokye: “Kyende, amoetoma itakye ombale ya nkyisi ya bapakano!”»

Polo na mokonzi nwa batuluku ba Loma

²² Bayuda baokaka Polo kawo nɔnɔ o maphoo ndengye mɛna, bamba ya lika nyangye bekye: «Bamanya moto ndengye eye o mokyisi! Takoyi iba na bomoo!»
²³ Baanwanaka, bamba manya minkoto ma be, bavakye mobulubutu o ikolo. ²⁴ Mokonzi nwa batuluku aesi ya toma obokye banyosa Polo o ingambi sa batuluku, bamowande phimbo, bamobalimisa obokye awo bo kaebe ntina ekyemoanwenele be. ²⁵ Kasi wamokanga bee na mokpoo obokye bamowande phimbo, Polo awo na mokambi wa batuluku owabaka wawo, yokye: «Moloma otoikyi na bee sambisa, oli na makoyi ma imowanda phimbo?» ²⁶ Waoka mokambi babona, akye imola mokonzi nwa batuluku, yokye: «Wamokyela bo?» Moto me ali Moloma! ²⁷ Mokonzi nwa ba tuluku aesi ya kyende phenephe na Polo, bamotuni, yokye: «Inzimole, oli Moloma?» Polo aesi ya anola, yokye: «Eli bomoo.» ²⁸ Mokonzi nwa batuluku yokye: «Inga naphuta baphalanga baikye obokye nabutwe Moloma.» Polo, yokye: «Kasi nga bambota Moloma.» ²⁹ Sa koko, baalukaka imowanda phimbo obokye awo, aesi ya mana phenephe ne, mokonzi nwa batuluku, waeba yo obokye Polo ali Moloma, ailaka, pho amokangaka na minyoolo.

Polo obo pha ikyita sinene

³⁰ Mokonzi nwa batuluku alukaka obokye aebe so-longo, lowo ye losongyele Bayuda Polo. Yango mɛna, boyana, bambaba ya moingola nyoolo yaamokangaka na be, aesi ya toma bakolo ba banganga na bato ba ikyita sinene obokye baangane. Bobele, bambaba ya kpa Polo, bamotyɛ obo pha be.

23

¹ Polo aesi ya kyeka bato ba ikyita sinene, yokye:

«Bande, nɔnɔ lɔlɔ eye, naikasi ikyelela Ŋwaphongo na ndondo yɔnɔyɔ.» ² Nkolo ya ŋanganga, Ananiya, aesi ya tomisa ŋato ŋaabaka phɛnɛphɛ na Polo obokye ŋamowande o munɔkɔ. ³ ʔoʔɛɛ, Polo aesi ya wɔ nɛ, yokye: «Yamoewanda nde Ŋwaphongo, ekuka eyainga ʔɛɛ mokobo ŋwa mɛmɛ! Ozasi wawana obokye ontenele bolombe, ʔo kowɔ moʔeko. Emba kokule ɔtɔ moʔeko, kotomisa ŋato obokye ŋanvande.» ⁴ ʔaabaka phɛnɛphɛ na Polo, ʔaesi ya wɔ nɛ, yokye: «Kotole nkolo ya ŋanganga ʔa Ŋwaphongo!» ⁵ Polo, yokye: «Bande, sikakyi eʔa obokye ali nkolo ya ŋanganga, phɔ naeʔe na ʔolaa obokye ʔakoma o buku pha Ŋwaphongo, “sa wɔɛ nkolo ya iʔota sa wɛ maphɔɔ maabe!”» ⁶ Polo aɛbaka obokye ŋato ʔa ikyita sinɛnɛ ʔabaka ʔana ʔasadukai, ʔayɔkɔ ʔafalisayi. Yango mɛna, aŋwanaka oʔoo pha ʔɛɛ, yokye: «Bande, nga nali Mofalisayi, ŋwana wa ʔafalisayi. Okoanole nga obokye ʔawee ŋamokundwa, yango mɛna nasambe.» ⁷ Wawɔ yo ʔaʔona, ʔafalisayi na ʔasadukayi ʔaphalatanaka, ŋato ʔaanganaka ʔaesi ya mikabinya na ʔiʔoko biʔale. ⁸ Phɔ ʔasadukayi ʔawɔ obokye ʔawee eteʔakule kundwa, ŋwanze tali, ʔolɔʔɔ tali, kasi ʔaphalisayi ʔaanole obokye isɔ mina ili. ⁹ ʔakulaka aŋwana na ʔokusi, ʔateye ʔa miʔeko ʔayɔkɔ ʔali na ʔafalisayi, ʔaesi ya tɛmɛ, ʔaphalatanaka na ʔokusi, ʔɛkye: «ʔanga toloikiyi mozwa na lowɔ loʔe. Yamoʔa ʔolɔʔɔ, na ŋwanze awɔ nɛ!» ¹⁰ ʔakuli phalata na ʔokusi, mokonzi ŋwa ʔatuluku ailaka obokye ʔamotena Polo bitee bitee. Yango mɛna, ʔatomaka ʔatuluku obokye ʔaute o elele eyanga ŋato, ʔamanya Polo onte ya ʔɛɛ na ʔokusi, ʔakye nɛ o ingambi sa ʔtuluku. ¹¹ Wa mokɔlɔ ŋwa sima, Nkolo amba ya miwɛninya na Polo, awɔ nɛ, yokye: «Oititala nde ʔaʔona! ʔo uti wɛ iimola Simo ya nga wawa o Yelusaleme,

esengyesi obokye okye na imola o Loma.»

Bawangye iBoma Polo

¹² Boyana wa mumbengu, Bayuda bamba ya wanga, bakati seleka obokye bamokula zaa, bamokula nywa, elaa phanza babomi Polo. ¹³ Bayuda me baawangaka babaka bato leka mako mane. ¹⁴ Baesi ya kyende oka bakolo ba banganga na oka bankumu, bawo na be, bekye: «Banga tokati seleka obokye tomokula zaa elaa phanza tobomi Polo. ¹⁵ Emba uŋwaŋwa eye, be okana na bato ba ikyita sinene, ongye na mokonzi ŋwa batuluku, obokye baye na Polo obo pha be, ebe ndokolo oli na phowa ya ikula olinya lowo le na bolaa. Banga mampenza, tumbo miwangya obokye tomobome mena yo sa taakoma wawa.» ¹⁶ ŋwana wa lele wa ŋwana nyango na Polo owa ŋwaŋwasi, waoka yo ikolo me, aesi ya kyende o ingambi sa batuluku, akye imola Polo mapho me. ¹⁷ Bobele, Polo aesi ya banga monomo na bakambi ba batuluku, awo ne, yokye: «Kyeende na munzenga oyo oka mokonzi ŋwa batuluku, ali na lowo la imoimola.» ¹⁸ Mokambi wa batuluku aesi ya mokpa, akye ne oka mokonzi ŋwa batuluku, yokye: «Polo, ambangyi, ambondi obokye naeyelele na munzenga oyo, ali na lowo la ewole.» ¹⁹ Mokonzi ŋwa batukuluu aesi ya kpa munzenga me meeoko, akye ne bi mbale, yokye: «Lowo ye loolukye we inzimola?» ²⁰ Yokye: «Bayuda baoka obokye bangye na we okyende na Polo yana obo pha ikyita sinene, ebe ndokolo bali na phowa ya ikula olinya lowo le na bolaa. ²¹ Kasi iwe, sa anola yaamowo be! Pho bato leka mako mane onte ya be baamiomba obokye bamoakya. Bakata seleka obokye bamokula zaa, bamokula nywa elaa phanza bamobomi. Uŋwaŋwa ye bambo miwangya, baziya nde bowababuyisa we.»

²² Mokonzi mE aesi ya wO na munzenga mE oBokye: WE sa kyE imola nO nO moto mO nO mO maphO maanzimosi wE. Emba amba ya mobuya.

Batomi Polo oka Moangyesi Feliks

²³ BOBELE, mokonzi nwa batuluku amba ya banga bakambi babale onte ya bakambi, yokye: «Angyinya batuluku mikama mibale, bato mako sambo baatambule na mampunda, na bato mikama mibale baaphile makO ngO, omibOngya phO ya ikye nE o Sezare wa ngonga ya ibuwa eya nkOkolo. ²⁴ BONGYA na mampunda ma inyanya Polo oBokye omokomya na nzoto ndaa oka Moangyesi Feliks.» ²⁵ Akomaka mokanda yokye: ²⁶ «Inga Klode Lusias, nabeya, Moangyesi Feliks, moto wa kaa. ²⁷ Bayuda baakyaka moto oyo, balukaka imoboma, waoka nga oBokye ali Moloma, naesi ya kyE na batuluku ba nga, nakyE mokandola. ²⁸ Nalukaka eeba naa Bayuda bamosongyele na lowO ye, naesi ya kyE nE oBo pha ikyita sinE nE. ²⁹ NawE nE kyE oBokye bamosongyele phO ya maphO ma mobeko nwa bE mampenza, kasi taika kyela lowO lo nO lo be la oBokye awe, naa bamunyOsa o bo lo ko. ³⁰ Waoka nga oBokye Bayuda bamowangyele na bo be, yango mE na etomesi yo izele, nawO na bato baamosongyele oBokye baya mosongyele oBo pha wE.» ³¹ Batuluku baesi ya kyela bo waatomaka bE, bakpe Polo, bakye nE mokolo mE mamuna nO nO o Antipatris. ³² Boyana, batuluku, baakyE kyE na makolo, baesi ya butwa o ingambi sa bE, baikiyi baabaka na mampunda, bakye na Polo. ³³ Wakoma bE o Sezare, baakyE kyE na mampunda baesi ya phE Moangyesi mokanda, baikiyi Polo o sE yE. ³⁴ Moangyesi amba ya tanga mokanda, atuni Polo naa kaute o mokyisi ye. Waabaka yo oBokye kaute o Silisi, ³⁵ awO nE, yokye: «Namoetuna mituna bo

↳ato ↳aaesongyele ↳aesi». Amba ya toma ↳ato ofokye ↳abanza Polo o ingambi sa Elode.

24

Basongyesi Polo oka Moangyesi

¹ Sima ya nkolo itano, Nganga munene, Ananiya, amba ya kyende o Sezare yo na ndambo ya bankumu, na ná moto monomwa wa yela ya iwowa, nkombo ye Tertulus. Baesi ya kye obo pha Moangyesi Feliks ofokye ↳asongyele Polo. ² Bamba ya ↳anga Polo. Tertulus atati imosongyela, yokye: «Iwe Moangyesi wa kaa, Feliks, eli pho ya we, ↳anga lolu toli na nkyisa ya iba bose. Bakyele bitoma bilaa o ibota sa Bayuda sisi pho ya boebakye pha we pha maphowa. ³ Toebe na bolaa bo kyele we, pho ya isowa ikyizwe ↳anga mala na mala bilele bisowa. ⁴ Kasi sikokyi iwowa waikye, yango mena, naongye nde ofokye, na ngongwa ya we, okute looka njwana bokyi bobo. ⁵ Toweni ofokye moto oyo ali phele moto mobe, kaambya tokwa oka Bayuda ↳asowa ↳a mokyisi munsowa. Ali mokambi njwa ingomba sa ↳ato ↳a Nanasalete. ⁶ Alukaka na owa Tempelo, emba tomba moakya. Tolukaka imosambisa bo kowa mobeke njwa ↳anga. ⁷ Kasi mokonzi njwa batuluku, Lusias, wa ya yo, aesi ya mowololu na bokusi o se ya ↳anga. ⁸ Lusias amba ya wowa na ↳ato ↳aamosongyele ofokye ↳aye obo pha we. Bo otuni moto me we mampenza, wamowene ofokye maphowa masowa maamosongyele na ↳anga mali phele.» ⁹ Bayuda ↳amba ya anola, ↳ekye: Eli nde bomowa.

Polo kaambe

¹⁰ Bobele, Moangyesi Feliks amba ya kyelela Polo ebokwa ofokye awowa. Polo, yokye: «Naebe ofokye mambula maikye oli moteni wa bolombe wa ibota sisi,

nali na nkyisa ya aamba obo pha we. ¹¹ Na we mampenza, okokyi eeba phele obokye, o wakomaka nga o Yelusaleme pho ya ibondELE Jwaphongo, nakyela nde nkolo iko mbuka bibale bobELE. ¹² Tebaika nzwa, ebe o Tempelo, ebe o mangambi ma makyita ma Bayuda, ebe o lombo, obokye naphalatane na moto monomO, naa nalosa eboko ya bato. ¹³ Bato baba tebali na ekpele ekyeteya obokye maphoo maansongyele na bEE lolO mali phele. ¹⁴ Naanole obo pha we obokye nakyelele Jwaphongo owakyelelaka bankoko ba banga, namokyelele na Nzela ya Yesu enyakune ekyewo bEE obokye telongoba. Nakule anola maphoo maso maali o buku pha mibeko na o buku pha baimosi. ¹⁵ Nalemele oka Jwaphongo, na baansongyele balemele bomO me, obokye bato, na balaa na baabe baso bamokundwa. ¹⁶ Yango mena, nakyele bokusi obokye nabee imbELE sisO na maumunya maalongoba obo pha Jwaphongo, na o boo pha bato.»

¹⁷ «Sima ya mambula maikye sa kula koma o Yelusaleme, nakuli yaa obokye nasungye ibota sa banga Bayuda na baphalanga na obokye naamba ndaa oka Jwaphongo. ¹⁸ Mena maphoo manzwaka na bEE nakyele o Tempelo, naumvaka imikunyola, bo kowo mobeko. Bato tebaikaka ba baikye, na toko teyaikaka ba. ¹⁹ Kasi Bayuda bayoko ba Azi babaka wamo, eli bEE bakokakyi iyansongyela obo pha we, bo babakyi na nga na lowo. ²⁰ Bo tebe bomO, le obokye bato baba bawo, bo banzwa na lowo'ye loobe, wabaka nga obo pha ikyita sinene. ²¹ Nawoko na na bokusi, ngakye: “Naambe lolO ye obo pha we nde pho naanole obokye bawee amokundwa. Siebe lowo losuu loonsongyele na bE!”»

²² Feliks, o waebaka yo maphoo ma nzela ya Kolo na bolaa, aesi ya babuyisa, yokye: «Namotena bolombe pha

lowo la ɔe, wamoya mokonzi nwa batuluku, Lusias.»
²³ Amba ya wo na mokambi wa batuluku obokye abuya Polo o boloko, amoephisa, bo debi ne baaya mosunga, yo sa bakatela.

Polo obo pha Feliks na Dulusila

²⁴ Sima ya bana nkolo, Feliks amba ya na nwanwasi we Dulusila, ali Moyuda. Aesi ya toma bato obokye baye na Polo, aokye maphoo maawo yo pho ya aanola Yesu Klisto. ²⁵ Feliks, waoka yo Polo kateya bookokyi moto ikumola nwanwango na mofesi nwe, bookokyi moto imizila, bo wamotena nwanwango bolombe pha mokyisi mumu, awoko ne kye. Yokye: «Unwanwa ye, taa kyende, bo nazwe ngonga, namokula ebanga.» ²⁶ Alemelaka na obokye Polo aamophe baphalanga, yango mena babaka kamobanye obokye bavane.

²⁷ Mambula mbale malekana nde babona, sima Porsuis Festus amba ya butwa moangyesi o elele ya Feliks. Feliks aikaka Polo o boloko, pho ya ilekyikyisa Bayuda.

25

Polo akomye lowo le oka Kaisala, Moangyesi munene wa Loma

¹ Sima ya nkolo iyato, wakpa Festus bokonzi, aesi ya uta o Sezare, akye o Yelusaleme. ² Omo, bakolo ba banganga na bankumu ba Bayuda baesi ya songyela Polo oka ye. ³ Baongaka ne obokye batome bato bakye banga Polo, baye ne o Yelusaleme, bawangyaka obokye amobome o nzela. ⁴ Festus aesi ya babuyisa, yokye: Polo abaka o boloko o Sezare, na nga mampenza nalukye ikula kyende omo unwanwa ye. ⁵ Le obokye: «Bakonzi ba be bakye nzika o Sezare, bambe songyela moto me, bo akyela bofe.»

⁶ Festus akyelaka omwo nde nkolo wambe naa iko, amba ya butwa o Sezare. Boyana, aesi ya kyε zala o elele ekyeambe hēē maphwo, amba ya toma hato, yokye: Baye na Polo. ⁷ Waya hēē nε, Bayuda haa utaka o Yelusaleme, hāesi ya molungya, hamosongyele na maphwo maikye maikye manεnε, mawaa hēē mampenza tehaikaka koka iteya obokye mali phεε. ⁸ Polo aesi ya habuyisa, yokye: «Ebe pho ya mibeko ma Bayuda, ebe pho ya Tempelo, ebe pho ya Kaisala, sikyi kyela lowo lonolo lohe.» ⁹ Festus alukaka obokye Bayuda hamosambe, aesi ya tuna Polo, yokye: «Wamozinga ikyεndε o Yelusaleme obokye osambe lowo lolo omwo o hoo pha nga?» ¹⁰ Kasi Polo amba ya buya yokye: «Nali o tilibinalε ya Mokonzi, nasengyesi isamba nde omwo. Sikyi kyela Bayuda na lowo lonolo loohe, nde bokowεnε wε mampenza habona. ¹¹ Bo nakyesi hobe phεε, na ho naani kyela lowo lohe lokokyi obokye nawe, sikokyi ilota iwa. Kasi ho maphwo mansongyesi na hēē mali ma hōε, moto takokyi inzambya o mahoko ma hε. Nazingyi iamba o hoo pha mokonzi.» ¹² Bobεε, Festus amba ya anola maumunya mε, emba amba mobuyisa yokye: «Ozingyi iamba nde oka mokonzi, wamokyε o hoo pha mokonzi.»

Polo o hoo pha Agripa na Belenise

¹³ Bana nkolo halekanaka, mokonzi Agripa na Belenise hamba yaa o Sezare, emba; bamba kyε kyeka Festus. ¹⁴ Emba ho waba hēē halekyinya ηwana imbεε, Festus amba ya imola mokonzi lowo la Polo, yokye: «Moto monomwo ali wawa, Feliks amoika o boko. ¹⁵ Waba nga o Yelusaleme, hanganga hanεnε na bankumu ha Bayuda hamba ya mosongyela, haongye obokye hamunye. ¹⁶ Namba habuyisa obokye o mibeko ma Baloma, tehakokyi ambya moto ho naino tehamokyi

yo na bato bamosongyesi, na ibuya i maphoo maso mamosongyesi na be. ¹⁷ Yango mena baya wawa nde ena yana, sakuta na nze phisa. Namba ya zala o tilibinale, emba na mba batoma obokye baye na moto me. ¹⁸ Wa yaangana basongyesi bee wali yo, tebaka zwa na lowo lonolo lokusi bowa umunyaka nga. ¹⁹ Babaka ne nde na toko ekyekyi maphoo ma losambo la bee mampenza, na pho ya moto monomo na nkombo ya Yesu owawa, kasi Polo kawo obokye ooli nde na bomoo. ²⁰ Waba nga sazwa ndengye ya itena bolombe mi lowo ndengye mena, namba ya onga ne obokye akyende o Yelusaleme pho ya obokye lowo le lokye woomo omo. ²¹ Kasi Polo azingyi nde ikye aamba o boo pha mokonzi omunene, emba namba ya toma obokye batamovaka o boloko noko mokolo hwaamolekyinya banga o boo pha mokonzi.» ²² Bodele Agripa amba ya wo na Festus: «Nazingyi ooka na nga moto me.» Amba mobuyisa yokye: «Yana, wamooka.»

²³ Bo yana, Agripa na Belenise bamba yake nyolo na kaa eso o ingambi siambinya bee maphoo, bee na bakonzi banene ba batuluku na bankumu ba mokyisi. Festus amba ya toma bato obokye baye na Polo. ²⁴ Emba Festus amba ya tata iwoo, yokye: «Mokonzi Agripa na bee baso bali na banga, kowene moto oyo. Bayuda baso baesi oka nga pho ye, o Yelusaleme noko wawa, bakyemianwana bekye takoyi ikula ba na bomoo. ²⁵ Pho ya nga, sikyi zwa o maphoo me lokokyi ne iwa. Kasi pho yo mampenza azingyi ikye amba oka mokonzi omunene, naansi imotoma oka ye. ²⁶ Otoli nga na na lakolo lowo la ikomela mokonzi pho ye, namoambinya o boo pha bee, konza o boo pha we mokonzi Agripa, pho okokye imokomela sima ya iyoka munoko nwe. ²⁷ Pho yamoba bofe, pho ya nga, itoma moto wa bokolo, sank

ya iyebinya biwele bimoakye na bε.»

26

Polo kaambe o hoo pha Agripa

¹ Agripa amba ya wɔ na Polo, yokye: «Toephε nzela obokye oambe.» Polo amba ya elola ebɔkɔ, amba ya amba yokye: ² «Mokonzi Agripa, i maphɔɔ masɔ mansongyesi na Bayuda, namiwεnε nde na nkɔnzɔ ya iyamba lolɔ o hoo pha wε, ³ phɔ iwε koebe na bolaa bonkɔkɔ bosɔ pha Bayuda na maphɔɔ ma phango. Naongye na wε obokye onzokye na bolaa.»

⁴ «Bayuda basɔ banzebe na bolaa, uta bolengye pha nga, baεbe ho wabaka nga phanza onte ya ibota sa banga Bayuda, na o Yelusaleme. ⁵ Banzebe kalakala, bakokyi na iwɔ ho bazingyi, obokye nali moto okokumole na bokusi mibeko ma ingomba sa banga Bafalisayi. ⁶ Emba lolɔ eye, ho naesi yaamba, eli nde phɔ ya molemo ηwa mbunu eya ikyela ηwaphongo baango ba banga. ⁷ Na obokye mabota ma banga iko mbuka mabale, wa mofɔndele bεε ηwaphongo na moo na mokɔlɔ, saema, balemele iwεnε mbunu mε ekokyisame. Eli nde phɔ ya molemo mamuna, so mokonzi, bonsongyesi Bayuda bofo. ⁸ Phɔ ya'ye onte ya bεε toanole obokye ηwaphongo kakundole bawe? ⁹ Phɔ ya nga, naanolaka bato saanola nkombo ya Yesu, moto wa Nazalete. ¹⁰ Emba nde bomɔ ho wakyela nga o Yelusaleme. Nga mampenza naakyaka baanosi baikye na bokonzi pha mpekye banganga banεnε emba na nga naanolaka waba bεε bababome. ¹¹ Nanyɔlɔkɔ o mangambi ma makyita masɔ, nakyelaka bitoma biikye phɔ ya bε, phɔ ya ibatomisa na bokusi obokye batole Yesu, emba na kabu ya nga ekusi, nababengaka nɔnɔ o nkyisi nsuu inεnε.»

¹² «Yango mEna, mokolo mɔnɔmɔ, nabaka na kyende o Damaseke na bokonzi bosɔ na etoma ya banganga banene. ¹³ Nabaka o nzela, so mokonzi, imbele sa bunya o moto, naesi ya wene bongyengyekye bouti o ikolo, bolole koleka moo, bongyengyekye me boesi ya nzinga ebe na bebi batambulaka na nga nzela. ¹⁴ Tomba ya ka banga basɔ o se, emba namba ya oka ηwesi mɔnɔmɔ mowɔ na nga na munɔkɔ ηwa ba Ebele obokye: “Saolo, Saolo, phɔ ya ye konyɔkɔlɔ? Bo ole mbela ya nga, mEna komizokya nde we mampenza.” ¹⁵ Namba ya buya ngakye: “Iwe nza, Nkolo?” Nkolo amba kula yawɔ yokye: “Nali Yesu, eli nga moto okonyɔkɔlɔ we. ¹⁶ Kasi ηwa, tEme! Kyeka phɔ ya'ye naetɔkɔlesi: Naeyosi phɔ obe moto wa etoma na nzoka ya iwene siuti we invene, na yaamowenekye sima, na yaamobaka nga naeteya. ¹⁷ Namba ebikya o mabɔkɔ ma Bayuda, na ma mabota ma bapakanano wamoetoma nga ¹⁸ phɔ ya ikye baingola miyo, ifamanya o enzombi phɔ ya ifabuya o moo, ifamanya o bokonzi pha Molemba phɔ ya ifabuya oka ηwaphongo. Phɔ ya obokye bazwe bolimbisi pha masumu na iyalo sa ilaka elele yɔnɔyɔ na baanosi, na nzela ya inzanola.”»

Polo kaimole bokokyele yo etoma ye

¹⁹ «Tata wamɔ, mokonzi Agripa, sika koka ile ndɔtɔ ya ikolo eya wenekye nga. ²⁰ Kasi naimola bato ba Damaseke phanza, emba ba Yelusaleme, o nkyisi iso ya Yuda, sima o mabota ma bapakanano obokye basengyesi bongola mandondo phɔ ya ekpana bika ηwaphongo, bobikakye booteya obokye babongosi mandondo ma be. ²¹ Eli phɔ ya bomɔ Bayuda banzakyakyi o Tempelo, balukakyi imboma. ²² ηwaphongo ambanze nɔnɔ lolɔ eye, natafa ba bomɔ obokye naimole simo ya nga oka bato basɔ baakyikyi na baanene. Naanole

nde maphoo maawo Mose na mawo fikondo obokye mamoya: ²³ Masiya amowene bolosi, amoba moto owa boo, owamokundwa onte ya bawee. Amoimola o ibota sa banga na bato baatebali Bayuda obokye moo moesi, enzombi emani.»

Polo kalukye obokye Agripa aanole Yesu

²⁴ Waba Polo katondolo babona, Festus amba ya anwana ne, yokye: «Polo, oli na hwaa! Iekola saaekola we na boikye siephe hwaa!» ²⁵ Polo, yokye: «Festus moto wa kaa, nga sili na hwaa, nawo maakolo maphoo maali phele. ²⁶ Mokonzi Agripa kaebe maphoo mamana na bolaa. Nakoyi imowole mango pwapwa. Naanole obokye tabungye nono lowo lonolo i maphoo mamana, pho malekanaka o miyo ma bato. ²⁷ Mokonzi Agripa, koanole maphoo maawo baimosi? Naebe obokye ko-maanole!» ²⁸ Agripa aesi ya wo na Polo, yokye: «Kolukye imbuya nde unwanwa eye Moklisto?» ²⁹ Kasi Polo, yokye: «Ebe unwanwa eye, ebe wakoko, nabondole hwaphongo obokye na we, na baso baanzokye lolo ye, bee obutwe booli nga, manya nde nyololo iye!»

³⁰ Mokonzi, na moangyesi, na Belenise, na baso baazalaka na bee bamba ya teme. ³¹ Wamana bee wawo, baweneke, beye: «Moto oyo taiky kyela lowo lonolo la iwaa naa laa imunyosa o boloko.» ³² Agripa amba wo na Festus, yokye: «Moto oyo, bo tawoiki obokye azingyi ikye amba oka Kaisala phe, nde bamokandolaki.»

27

Batomi Polo o Loma

¹ Wakpama meko obokye toba o masuwa pho ya ikyende o Itali, aesi ya kpa Polo na bato ba boloko bayoko bakye baphisa Yuli, oli monomo na bakambi ba

moluku ηwa ɓatuluku ɓa moangyesi wa Loma. ² Ɔoɓɓɛɛ tomba ya baa o masuwa mautaka o Adramite, makyɛndɛ mopha ηwa mabɔngu ma Azi. Moto mɔnɔmɔ wa Make-doniya, mokyisi nwe Tesaloniki, aɓaka na ɓanga elele yɔnɔyɔ. Nkombo ye Aristarke. Tomba ya kyɛndɛ.

³ Ɔoyana, toesi ya koma o Sidona. Yuli aɓaka na Polo na ɓolaa, aesi ya mophe nzela ya ikyɛ kyeka ɓande ne, oɓokye azwe ya sengyelaka ne. ⁴ Wamana ɓanga wawana, toesi ya ɓanda mopha ηwa esanga ya Shipre, phɔ phɛphekyɛ yaɓaka kyekule lobuya na munsima. ⁵ Toesi ya katisa maa manɛnɛ maali phɛnɛphe na Silisi na Pamfili, tokyɛ koma o Mira, mokyisi mɔnɔmɔ o Lisi. ⁶ Omɔ, mokambi wa ɓatuluku azwe masuwa mautaka o Alegizandri, makyɛ o Itali, aesi ya lokpesa omɔ. ⁷ Tokyelaka nkɔɔ nzikye o nzela, masuwa makyɛkyɛ nde na mɔɔ na mɔɔ. Tolukaka oɓokye tokome o Kinidi. Toesi ya lekana o Salmone oɓokye toekpane o mopha moyɔkɔ ηwa esanga ya Keɛte, phɔ phɛphekyɛ teyaikaka lophe nzela ya ilekana mopha ηwaɓaka ɓanga. ⁸ Totambulaka na nkaka oɓokye tolekane o mokukulu me, tokyɛ koma o elele yɔnɔyɔ, ɓaeɓangye Mabongu Maalaa phɛnɛphe na mokyisi na nkombo Lase.

⁹ Tokɔkɔkɔ na ɓoikye o nzela. Nkɔɔ ikyikyile ɓɛɛ iza yaunva lekana. Na ɓomɔ tokomaka imbɛɛ si-ikyɛle phɛphekyɛ na ɓokusi. Yabutwaka nkamba oɓokye masuwa makule tambula. ¹⁰ Ɔɛbi, nawɛnɛ oɓokye imbanga sisi samoɓa na nkamba, masuwa na mbolo iili omɔ yamɔtɔnɔ na ɓoɓe, kasi na ɓanga mampenza ɓotewalongoɓa phe, tomowaa. ¹¹ Kasi mokambi wa ɓatuluku taikaka anola munɔkɔ ηwa Polo, anolaka nde munɔkɔ ηwa mopuse wa masuwa na mokolo wa masuwa. ¹² Ibongu me tesaikaka ɓa elele elaa oɓokye masuwa masɛme imbɛɛ saɓaka phɛphekyɛ kyekyɛle na ɓokusi.

Yango mēna, bato bayōko baikye ba masuwa, bakanaka obokye tomane wamō, bo tomokoka, tokome o Feniks, ibongu sa Kελετε sikyekye mbale eya ngyele, na mbale eya ikolo, obokye imbele sa sekye suunve wamō.

EWEELE o maa manene

¹³ Ŋwana phεphεkyε ekeute mopha ŋwa ngyele, ebuto ikyela. Bato ba masuwa babuyaka obokye bamokokya yaakanaka be. Baesi ya manya longo, babuto itambula, babande phεnεphe na mokukulu ŋwa esanga ya Kελετε.

¹⁴ Sa kōko, eweele yōnyō yautaka o mangomba manene ma esanga. O munōko ŋwa Baela babangye ewele me Yulakulu. ¹⁵ Yeese ya lodikyinya, tewakulaka koka ibekola masuwa mopha mooye eweele. Bobele, ewele ebuto ikye milouka nde babona. ¹⁶ Toesi ya banda phεnεphe na esanga yōnyō ekyiki, nkombo na yango Koda, yakutaka lozi ba pho ya eweele. Tonyōkōko iphila ŋwana ebe omokyiki okobe o sima ya masuwa ¹⁷ Obokye bato ba masuwa baebaya omō. Bobele, baesi ya kpa nsimbi inene, baizingyi o masuwa, bamakangyi obokye me sa otōno. Waba bēe baile ikye baa mi bokye pha mokukulu ŋwa Libi, baesi ya vaka ibaya sōnōso sinene obokye sizimbe masuwa, mabutwe ikye na mōo na mōo, eweele yeese ya butwa ikye mi louka nde babona. ¹⁸ Eweele yabaka kyelodikyinya nde na bokusi, boyana baesi ya butwa ivaka biphesi banyanyaka banga o maa. ¹⁹ Mokolo ŋwa sima, baesi ya vaka bēe mampenza bakapoo baa masuwa solongo o maa. ²⁰ Nkolo nzikye tolokulaka wene, ebe moo, ebe banyaseesi, eweele yataaka ba nde ekusi. Tolokulaka lemela obokye tomobika.

²¹ Baabaka o masuwa bakōkōko sa zaa. Bobele, Polo aesi ya teme onte ya be, yokye: «Bebi, bo wanzokaka obokye banga sa mana o Kελετε, nde tolonyōmōkyi

ḥoḥo, nde tolobungye na mbolo ḥoḥo. ²² Kasi urwarwa eye, naongye na ḥḗḗ oḥokye oititale, pho nḥoḥo moto mḥoḥoḥo etaawe, ekpele yḥoḥoḥo eya mḥoḥoḥo nde masuwa. ²³ Ḥwaphongo, ooli Mobikye wa nga, owaa okokyelele nga, antomelakyi ḥwanze wḗ na mokḥoḥo, ²⁴ awḥo na nga, yokye: “Polo, iwḗ sa ila! Esengyesi oḥokye okome oḥo pha Moangyesi Kaisala, pho ya wḗ, Ḥwaphongo na ngḥoḥo ye amobikya na ḥaso ḥaatambule na wḗ o masuwa”. ²⁵ Yango mḗna, ḥḗḥi, oititala pho nakyele ndondo ya nga oka Ḥwaphongo oḥokye maphḥoḥo mamana mamḥoḥa nde ḥo nzimolakyi ḥwanze. ²⁶ Kasi esengyesi oḥokye masuwa makyḗ lovaka o mokukulu ḥwa esanga yḥoḥoḥo ḥaḥona.»

²⁷ Tokyela nkḥoḥo iko mbuka ine, ewḗḗḗḗ yabaka kyekye na ḥanga nde ḥokye o maa manḗḗḗ ma Meditelane. Wa molengyela, ḥato ḥaakyele o masuwa ḥawḗḗḗḗḗ oḥokye tokomi phḗḗḗḗḗ na manyḗḗḗ.

²⁸ Baesi ya meka ḥozindo pha maa, ḥawḗḗḗ oḥokye ḥoli pha ḥamḗḗḗḗḗ mako mane. Basusa na ḥwana ḥoo, ḥakuli meka, ḥazwe ḥozindo pha ḥamḗḗḗḗḗ mako maato. ²⁹ Bailaka oḥokye masuwa sa zuma o maḥanga. Yango mḗna, ḥamba ya vaka ḥalongo ḥane o sima ya masuwa, ḥaimaka oḥokye bunya ḥoyḗḗḗ izele. ³⁰ Bato ḥaakyele o masuwa ḥalukaka ilota, ḥaesi ya uya eḥḗḗḗ ya masuwa o maa, ḥakyḗ vaka ḥalongo o ḥoo pha masuwa. ³¹ Kasi Polo aesi ya wḥoḥo na ḥatuluku na mokambi wa ḥḗ, yokye: «Bo ḥato ḥaba teḥaikasi o masuwa, tolokoyi ibika.» ³² Boḥḗḗḗ, ḥatuluku ḥaesi ya tena nsimbi yaaphilaka eḥḗḗḗ, ḥaeḗḗ, ekye.

³³ Phḗḗḗḗḗ na walukye iyḗ bunya, Polo aesi ya ḥanga ḥato ḥaso oḥokye ḥaze, yokye: «Lḥoḥo eye tokokyee nkḥoḥo iko mbuka ine, koziya nde oḥokye ewḗḗḗḗḗ yunve, oli nde ḥaḥona sa zaa ekpele. ³⁴ Kasi naongye na ḥḗḗḗ

obokye oze, pho osengyesi na ntoma obokye obikye. Moto mɔnɔmɔ onte ya bɛɛ etaabungya nɔnɔ munsuwe mɔnɔmɔ o moto nwe.» ³⁵ Waunva Polo iwɔ baba, amba ya kpa mapa, abɔndesi ŋwaphongo obo pha baso, aesi ya makaba, babuto iza. ³⁶ Bobele, baso babutwaka na nkyisa, baesi ya zaa. ³⁷ Banga baso o masuwa, tobaka bato nkama ibale na mako sambo mbuka moto ba. ³⁸ Waawene bɛɛ obokye baokyi ntoma, bamba ya vaka ba ble o maa obokye masuwa malawe.

³⁹ Waye bunya, bato baakyele o masuwa tefaikaka eba obokye bakomi phenephe na manyete. Kasi bamba ya wene ibongu sɔnɔsɔ o iwee sa maa, baesi ya kana, bekye, bo baakokyi, bakye seminya masuwa omɔ. ⁴⁰ Bamba ya tena nsimbi ya balongo baso, babaikyi o maa, bamba ya ingola na nsimbi ya yenda ya masuwa. Bobele, baesi ya kyela etobu yɔnɔyɔ enene o masuwa mopha ŋwa obo, obokye ewele eukye masuwa mopha ŋwa ibongu me. ⁴¹ Masuwa maesi ya kye sele na bokusi o bokye me phaabaka o ntante ya maa, mopha ŋwa obo munyɔsi o bokye, temokuli nyingana, emba kanda yamba tena mopha ŋwa sima. ⁴² Batuluku balukaka iboma bato babɔlɔkɔ pho nɔnɔ mɔnɔmɔ na bɛɛ sa nyongyela obokye alote. ⁴³ Kasi mokambi wa batuluku alukaka ibikya Polo, amba ya bakatela obokye bale. Aesi ya tomisa baaebaka inyongyela, yokye, amikumbya o maa phanza, akye abwa o ikolo. ⁴⁴ Bayɔkɔ baphile o mafaya, na o bite ba masuwa, babengye bebi. Na bomɔ baba, banga baso toabwaka o ikolo, tobikaka.

28

Polo o esanga ya Malte

¹ Wamana banga o mbale eya makama, tomba ya oka obokye esanga me baebangye na nkombo ya Malte.

² Bato ba esanga mE, balookyelaka ngongō. WaBa mbula kyenō, mpiyo yaBaka, Baesi ya lokyelela ηwenya muikye, balobangyi banga basō obokye tokye otō. ³ Polo aongokō ebolo ya nkoo obokye aevakye o ηwenya, na ina mbambisa nzōō yeesi ya tōkōlō omō, ekatemi o ebōkō yE. ⁴ WawεnE bato ba esanga obokye nzōō ekatemi o ebōkō ya Polo, bawōnōkō, bEkye: «Nde phεE moto oyo ali molēmōsi wa bato. Na bo babikakyi o maa, ηwaphongo na bolombe phE, taikiyi zinga obokye abe na bomō.» ⁵ Kasi Polo, nde phεE, aesi ya nyaka nzōō o ηwenya, saoka na ηwana bolōsi. ⁶ Bato baziya nde obokye bamowεnE aulo, na aka awe. Kasi, waziya bEε tee, Baesii ya wεnE nde obokye tewamoyelele na lowō lōnōlō loobe. Bamba ya bōngola maumunya ma bE, bamba butwa iwō mbala nzikye bEkye: Ali nde nzambe.

⁷ ManyεtE ma mokonzi ηwa esanga mE maBaka phεnεphE na elele mE, nkombo yE Pubilusu. Amba loyamba na bolaa, amba lolasa nkōlō iyato. ⁸ Ango abaka alangyi o ntangye, mowεwE ηwabaka momunyōkōlō na iphanza malongo. Polo amba yakyεndE o moto ηwa ntangye yE, na ibōndεE, amba motandela maBōkō, amba mobikya. ⁹ Sima ya lowō lalona, bato baayōkō ba esanga baabaka na malōsi, bayakaka na bEε oka Polo, na bEε babikaka mE. ¹⁰ Bamba lokumola na ndengye isō, emba wakula banga benga imbanga sa banga o nzela ya ebale, balokokyiselaka mbolo isō iwaa yasengyelaka na banga.

Imbanga o nzela ya uta o MaltE nōnō o Loma

¹¹ Sima ya makombe maato, tomba ya baa o masuwa masengyelaka wamō imbεE sisō sa sEkyE. Masuwa mE mautaka o Alegizandri, nkombo ya mango Manzambe ma zaa. ¹² Toesi ya kyE sεmE o Sirakize, tokyelaka omō nkōlō

iyato. ¹³ Wamana banga wawana, toesi nde ya banda mokukulu, tokye koma o Regiyumu. Bo yana, phεphεkyε ekyeute o ngyεε, yeesi ya kyela, emba tomba ya koma o Puzole sima ya nkolo ibale. ¹⁴ Omɔ, tokyεzwa bεbi baongaka na banga obokye tokyele pɔsɔ yɔnɔyɔ oka bε. Kyeka bo wakyε banga o Loma. ¹⁵ Wataba banga o mokyisi mamuna, bεbi baokaka iya sa banga, bamba ya lobanga nɔnɔ o Zando sa Apiyusu na o elele ekyebangye bεε Mangambi Maato. Wa bawεnε yo, Polo amba phe ŋwaphongo mεlesi, akuli zwa nkyisa.

Polo akomi o Loma

¹⁶ Wakoma banga o Loma, baanolaka obokye Polo akyε zala o elele ye mampenza, na tuluku mɔnɔmɔ phɔ ya imobanza. ¹⁷ Sima ya nkolo iyato, Polo amba ya banga bankumu obokye baangane. Wa angana bε, amba wɔ na bεε yokye: «Bεbi, nga otowaika kyela lowɔ na bato ba banga naa na mibeko ma loikyela baango ba banga, bakambi ba Bayuda banzakyaka o Yelusaleme, banzambe o mafoko ma Baloma. ¹⁸ Waunva intuna mituna, balukaka inkandola phɔ tebaikaka nzwa na ná lowo lɔnɔlɔ loobe obokye bambome. ¹⁹ Kasi Bayuda tebaikaka banola, nambaka baonga nde obokye nakyendε oka Moangyesi Kaisala, siikaka baa na ná lowɔ la isongyela ibota sa nga. ²⁰ Yango mεna, naebangakyi obokye naewεnε, towεnε, bankangaka munyɔlɔlɔ mumu nde phɔ ya moto okokyelele banga bato ba Yisalaεε molika.»

²¹ Baesi ya mobuyisa, bεkye: «Toloika zwa nɔnɔ mokanda mɔnɔmɔ muute o Yuda phɔ ya wε, onte ya bεbi baesi wawa, nɔnɔ mɔnɔmɔ taikyε loimola lowɔ la wε, naa awɔ lowɔ loobe phɔ ya wε. ²² Kasi banga toli na phowa obokye oloimole bo koumunya wε, phɔ toebe obokye bilele bisɔ baikye ziiko na ingomba sa Baklisto.»

²³ BÉÉ baso na Polo, balongyibinyaka mokolo ηwamovana be. Wakoka mokolo me, bato baikye bayakaka ya benga Polo o ingambi siizale yo. Polo abateyaka tata na mumbengu nɔnɔ wa nkɔkɔlo. Abaimolaka bo oli bokonzi pha ηwaphongo: Abatangyelaka nkanda ya mibeke ma Mose na nkanda yaakomaka bamoisi, akyelaka bokusi obokye baanole Yesu. ²⁴ Bana baanolaka maphɔɔ maawɔko yo, kasi bayɔko tebaikaka anola. ²⁵ Waiηwa bÉÉ obokye babutwe, babaka na ziiko onte ya be. Polo aesi ya wo na bÉÉ nde obokye: «Boloɔbo Bosantu alongaka, waawɔko yo na bankɔko ba na nzela ya moimosi Yisaya, yokye!

²⁶ KyE wo na ibota sa Bayuda sasina boɔbo:

“Wamooka na bolaa, kasi otoebe ntina ya maphɔɔ me, Wamokyeka na bolaa, kasi otoowene ekpele. ²⁷ Pho ntema ya bato baba ibuto nkusi, Pho ibota me, baundi mato ma be, sa oka, Bazibi miyo ma be, obokye bÉÉ sa wene, Mandondo ma bÉÉ mabuto makusi obokye BÉÉ sa eba ekpele pho baye oka nga, nababikya. Eye kyewo nga ηwaphongo.”

²⁸ Emba Polo amba ya sukya yokye: Oeba obokye ηwaphongo atomelaka bato baatebali Bayuda Simo ye obokye babikye, emba bÉÉ baamooka!» ²⁹ Wawo Polo babona, Bayuda babutwaka, baphalatanaka na bokusi onte ya be. ³⁰ Polo aphutelaka ingambi sɔnɔsɔ o Loma. Akyelaka mambula mabale omɔ. Ayambaka bato baso baabaka haya mokyeka. ³¹ Aimolaka bo li bokonzi pha ηwaphongo, ateyaka maphɔɔ ma Nkolo Yesu Klisto pwapwa. Moto nɔnɔ mɔnɔmɔ taikaka mokatela.

Sangola Eenyakune

Lobala: Sangola Eenyakune New Testament

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Lobala)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022

45dc5a8e-f513-5ba3-aad6-e48bd1d5b563